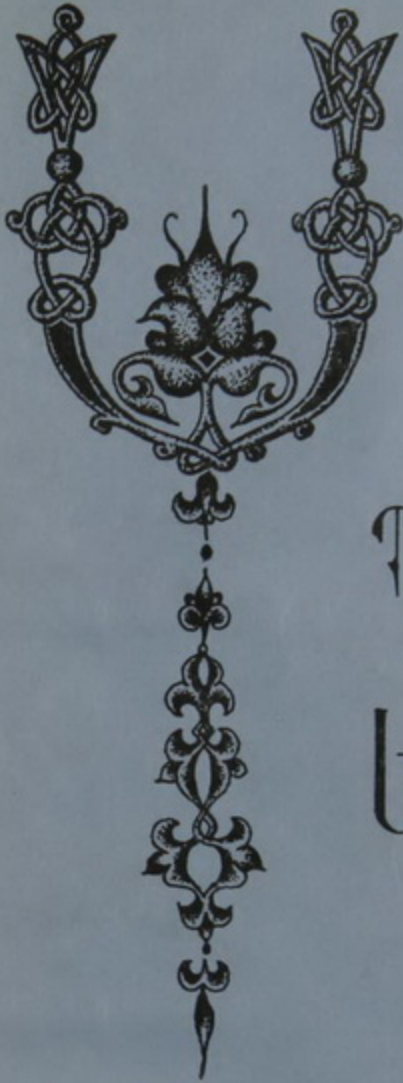

№16

ԻՈՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ
ԱՏՐԻԱՐԶՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅՈՉ
ՆՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԾԴ ՏԱՐԻ

Ե-Զ

1980

ՄԻՈՆ

ԾԳ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ԾՐԶԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱԴԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ

1980

Մայիս — Յունիս

Թիւ 5 - 6

1980

May — June

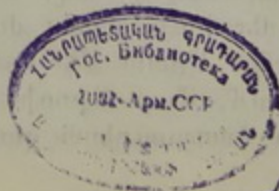
No. 5 - 6

SION

VOL. 54

A MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE AND PHILOLOGY
OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARMENIAN PATRIARCHATE, JERUSALEM

Proprietor: His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem

St. James Press
Jerusalem

19384 ահ

ԼԱՕԳԷԼ ԾԱՌԱՅ ՅԻ ՔԻ ՈՂՈՐՄՈՒԴԵԱՄԲԼ ԱՅ ԵՒ ԿԱՄՕԲԼ ԱՕԳԻՍ.
 ԵՂԻՍԿՈՂՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱՌՈՐԻԿՈՍ ԱՄԵԼԱՅՆ ՀԱՅՈՅ
 ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՀԱՄԱՕԳԷԼԱՄ ԱՄԱՄԵԾԱՐ ԱՌՈՈՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԼ
 ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱՌՈՐԻԿԵ ԷԶՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՅԱՆՈՒԹՅՈՒՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈՐՅՆ ԵՒ ՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
 ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Տ. Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ՍՈՒՋՆՈՅ,
 ՊԱՏՐԻԱՐԻՆ ՀԱՅՈՅ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍՈՂԷՄԻ Տ. ԵՂԻՇԷԻ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
 ՊԱՏՐԻԱՐԻՆ ՀԱՅՈՅ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍՈՅ Տ. ՇՆՈՐՀԲԱՅ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈ-
 ՊՈՍԻՆ, ՀԱՄՈՐԷՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅ,
 ՔԱՀԱՆԱՅԻՅ ԵՒ ՍՈՐԿԱՒԱԿԱՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՄՈՒԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈ-
 ՎՈՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԾԽԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵՒ ՊԱՇՏՈՆԷԻՅ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ
 ՀԱՄԱՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՅ

*«Ճանաչե՛ղ զիմաստութիւն եւ զխրատ,
 իմանա՛ղ զքանս հանճարոյ»*

Աստուծոյ ողորմութեամբ եւ Սուրբ Հոգու շնորհներով լուսազարդուած
 մեր Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին հետզհետէ իր հոգեւոր սպասաւորների
 շարքերը ընդարձակում է հաւատաւոր ու բարեջան երիտասարդներով, որոնք
 նուիրումով ծառայում են մեր ալոթքի Տուններին եւ մեր հաւատացեալ ժողո-
 վրդին, թէ՛ ի Հայաստան եւ թէ՛ ի արտերկրացիներին: Միայն Մեր գահա-
 կալութեան անցնող ֆառն եւ հինգ տարիների ընթացքում, Մայր Աթոռիս հո-
 գեւոր նեմահարանի շրջանաւարտներից այժմ Եկեղեցու ծառայութեան գործին

են լծուած մօտ հարիւր երիտասարդ հոգեւորականներ՝ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, քահանայներ, սարկաւազներ: Նոյնքան եւ աւելի շրջանաւարտներ, մեր նուիրապետական միւս երեք Աթոռների կրթական հաստատութիւններից, լծուած են նոյն հոգեւոր առաքելութեան հայ սփիւռքի տարածքի վրայ:

Այս իրողութիւնը Մեր սիրքը լցնում է ուրախութեամբ ու միփառութեամբ: Նաեւ լաւատեսութեամբ, որ այսուհետեւ էլ մեր Աթոռների հոգեւոր կրթաբանները պիտի դաստիարակեն կոչում ունեցող նոր ուժեր, դրանք ընծայելու համար մեր Մայր Եկեղեցուն, զի տակաւին «հունձք բազում են և մշակք սակաւ»:

Մեր իղձն է եւ մեր հաւատարմաց ժողովրդի արդար սպասումը, որ մեր երիտասարդ հոգեւորականները, կուսակիցն թէ ամուսնացեալ քահանայներ, աւելի ու աւելի զրոհեն իրենց միջին ու հոգին՝ կրօնական ամուր հաւատով, գիտական պատրաստութեամբ, գաղափարական նուիրումութեամբ եւ ազգային-հայրենասիրական գիտակցութեամբ: Մեր օրերին հետզհետէ առաւել կարեւորութիւն է ստանում հոգեւորականաց կրօնա-եկեղեցագիտական լուրջ պատրաստութիւնը եւ ընդհանուր զարգացումը:

Յուզումով եմք յիշում Երջանկայիշատակ Խորէն Կաթողիկոս Մուրաքէլեանի հետեւեալ յորդորները, Հայ Եկեղեցու բարեկարգութեան հարցերին նուիրում, 1936 բուսականի իր Կոնդակից.

«Նպատակին ծառայելու համար, նոր հոգեւորականութիւնը զինուած պիտի լինի նոր-սգոյն գիտութեամբ, ունենայ բրիտանոնէական փիլիսոփայական լայն աշխարհայեացք: Նա հիմնականօրէն ծանօթ պիտի լինի ներկայ գիտութիւններին, իմաստասիրութեան և սոցիալական գիտութիւնների եզրակացութիւններին, մանաւանդ ուսումնասիրած լինի բրիտանոնէական կրօնի հիմնական սկզբունքները»:

Մեր, աւագ սերնդիս պարտքն է՝ ոչ միայն արթուն կերպով հսկել ու գործել, որպէսզի մեր կրթական հաստատութիւնները այդ գիտելիքները եւ զարգացումը ջամբեն մեր սաներին եւ շրջանաւարտներին, այլեւ ուշադիր ու աշխուրջ հետեւել, որ նրանք նաեւ ձեռնադրուելուց յետոյ եռանդալից աշխատեն աւելի խորացնելու իրենց գիտելիքները, աւելի ընդարձակելու իրենց զարգացումը, անձանձոյթ ընթերցանութեամբ եւ, ուր որ հնարաւոր է, յատուկ մասնագիտական դասընթացների հետեւելով:

Ահա այս մտադրութեամբ եւ այս ակնկալութեամբ է որ քաներկու տարիներ առաջ, 8 Յուլիս 1958ին, որոշեցինք մեր Եկեղեցու մէջ վերահաստատել՝ վարդապետական աստիճաններ շնորհելու աւանդական հին կարգը, նկատելով դրանք իբրեւ գիտական աստիճաններ եւ ոչ թէ պարզապէս ձեւական, անբովանդակ բնոյթ կրող պարգեւաբաշխումներ, երբեմն նոյնիսկ ուղորմութեան նման շնորհուած:

Մեր որոշումն էր վարդապետական չորս աստիճանները շնորհել այն արեղաներին, որոնք կը ներկայացնեն նուազագոյն յիսուն մեքենագրուած էջերից բաղկացած մի ինքնուրոյն աշխատասիրութիւն, որպէսզի յիշ քննարկման եւ գնահատման յատուկ մի յանձնաժողովի կողմից եւ յիշ նրա հրապարակային պաշտպանութեան, Հայրապետի հրամանով վարդապետական չորս

աստիճանները շարունակում են բեկնածուին, Օսականի Ս. Մեսրոպ եկեղեցում, անհնազանդական ծրույթեան արարողութեամբ:

Ծայրագոյն վարդապետութեան աստիճանների ծրույթեան համար հաստատել էին նոյն կարգը, այն տարբերութեամբ որ բեկնածուի ներկայացրած աշխատասիրութիւնը պէ՛տք է լինի գիտական բնոյթ կրող մի ինքնուրոյն ընդարձակ ուսումնասիրութիւն՝ բաղկացած նուազագոյն իննսուն մեքենագրութեամբ էջերից:

Թէ՛ մասնաւոր եւ թէ ծայրագոյն վարդապետութեան համար պատասխանատու աշխատասիրութիւնները պէ՛տք է նուիրուած լինեն աստուածաբանական, եկեղեցագիտական, կրօնա-բարոյական, եկեղեցա-մատենագրական կամ նման այլ նիւթերի եւ հարցերի:

Այս կարգը անխափան գործադրուած է Մայր Աթոռում առանց բացառութեան:

Արդ, քաջալերելու եւ գնահատելու համար մեր երիտասարդ հոգեւորականների ջանասիրութիւնը եւ մտաւոր աշխատանքը, այսու Մեր կոնդակով պարտք ենք համարում պատուէր տալ Մայր Աթոռիս միաբան սրբազան եպիսկոպոսաց դասին, որ ամէն տեղ յարգուի վարդապետական աստիճաններ շարունակելու վերաբերեալ Մեր որոշումը, նախօրօք տեղեկացնելով Մայր Աթոռ այդ մասին, խորհրդակցելու համար Մեզ հետ:

Նաեւ եղբայրաբար, մեր եկեղեցու նուիրապետական Աթոռների շարունակաբար գնահատելու ու շնորհակցելու ենք յանձնում Մեր վերահաստատած եւ գործադրութեան դրած վերեւ յիշուած կարգը:

Ջերմապէս հրաւիրում ենք Հայաստանեայց եկեղեցու բոլոր պատասխանատու հոգեւոր հայրերին եւ եկեղեցական ազգային իշխանութիւններին, որ նախանձախնդիր լինեն եւ հետամուտ, որ մեր երիտասարդ հոգեւորականները առաւել չափով ձեռք բերեն մտաւոր հասունութիւն եւ գիտական պատասխանատւութիւն, ու իրենց առաքելութեան ամբողջ ընթացքում ձգտեն քաջալերել մեր ժամանակների հոգեւոր, գաղափարական ու գիտական զարգացումների հետ:

Անկեղծօրէն, լրջօրէն, վնասական կերպով փորձենք մեր եկեղեցին գոնէ մօտեցնել՝ մեր լուսամիտ եկեղեցական հայրերի եւ եռամեծ վարդապետների մտաւորական կատարելութեան մակարդակին:

«Իմաստունի գիտութիւնը յորդում է հեղեղի պէս և նրա խորհուրդը նման է կեանքի աղբիւրի» (Սիրաք, ԻԱ. 16): Ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տուաւ Կոնդակս ի 27 Փետրուարի

1980 Փրկչական ամի,

եւ ի տուածիս Հայոց ՌԵԻԹ,

ի մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի

ՀՄԲ. 1012

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

«Բայց նախ՝ պարտ է Աւետարանիս քարոզել»

(Մրկ. ԺԳ. 10):

Աւետարալիոյ նախկին մայրաքաղաք Մէլպուռնի մէջ, ութսուն տարբեր երկիրներէ եկած՝ երկու հարիւր եկեղեցիներու հինգ հարիւր պատգամաւորներ և նոյնքան հիւրեր, ունկնդիրներ և թղթակիցներ, երկու երկար շաբաթներ խորհրդակցեցան եկեղեցւոյ առաքելութեան մասին, Տէրունական Աղօթքի մըթնոլորտին մէջ՝ Աստուծոյ Արքայութեան ցանկացող Այսօրուան աշխարհի խառնակութեան մէջ, վերականգնել և նոր ձայնով պատգամել Աւետարանը բոլորին, հինգ երկրամասերու ամէն զոյնի և ցեղի մարդերուն լսելի ընելու չափ Խաչի ճառը: Այս էր մտադրութիւնը և մտահոգութիւնը ներկաներուն:

«Սիոն»ի ներկայ թիւին մէջ կը հրատարակենք նկարագրականը ժողովին և թարգմանութիւնը գրութեան մը՝ Ս. Պատարագի մասին, որ մեր եկեղեցւոյ հասկացողութեան հարազատ արտայայտութիւնը եղաւ ժողովին որդեգրած յայտարարութիւններուն մէջ:

Մեր նպատակն է մի քանի խորհրդածութիւններ ներկայացնել այստեղ, ոչ թէ նպատի մասին, զոր մեր եկեղեցին կրնայ բերել նման ժողովի մը, այլ բնութագրակա՝ այն նպատի մասին որ միջազգային նման հաւաքոյթներ և հոն արտայայտուած բազմազան միտքեր կրնան բերել մեր եկեղեցիին, երբ մենք ևս կը փորձենք վերամտածել մենք զմեզ՝ այսօրուան աշխարհի կացութիւններուն դիմաց: Մեր ժողովուրդը կ'ապրի այսօր պարտադրանքներուն տակ մեղի օտար այնպիսի պայմաններու, որոնք մեր նկարագիրը կը խաթարեն և մեր հայեցիութիւնը կ'աղաւաղեն, օտարացնելու չափ դատողութեան մեր ձեր և մեր զգացականութիւնը:

Կարևորագոյն հարցը, որ կը բխի նման հաւաքոյթներէ, ուր կը շեշտուի եկեղեցիներու աւետարանական առաքելութեան կարիւրութիւնը, կը ֆոյսայնոյն. մեր եկեղեցին, որուն առաքելութիւնը եղած է «նախ՝ Աւետարանը քարոզել», ո՞ր չափով կը յաջողի կենդանի պահել Աստուծոյ խօսքը մեր ժողովուրդի ականջին:

Վերջերս, յարգելի մտաւորական մը, խորհրդածելով մեր եկեղեցիի մասին, կը գանգատէր թէ «հայ քահանայ ու վարդապետ քարոզիչներ ... Հին կամ Նոր Կտակարանին մէջ պատմուած հրաշքի մը դէպքը կը հաղորդեն տառացի հարազատութեամբ, առանց անկէ այլաբանական իմաստ մը քաղելու ...»: Կան տակաւին մեր մէջ անցեալ դարէն յամեցած մտածողներ, որոնք կ'ուզեն հայ քարոզիչին թելադրել զաղափարը կրօնքի մը առանց Աստուծոյ և եկեղեցիի մը առանց դաւանանքի, վերածելով զայն «խորհրդանշական» իրականութեան

մը, որուն բարոյացուցիչ ազդեցութիւնը միայն դրական նպաստ մը կը բերէ մեր կեանքին: Ռոմանթիք Յիսուսի մը կը նային անոնք, ոչ թէ հրաշագործ իր ներկայութեամբ, այլ իր քարոզած «Երանիններ»-ու հրաշքով, «Ժողովուրդները ապականութեան, ոճիրներու և պատերազմի աղէտներէն ու սարսափներէն փրկելու և աւելի ազնիւ ու պայծառ կենդանի մը քարափը հանելու համար»:

Անցեալին կը պատկանին այլևս փորձերը, որոնք կատարուեցան յանուն զիտութեան և յառաջդիմութեան, պարպելու համար կրօնքը իր խսկական բովանդակութենէն՝ որ է հաւատքը թէ «Քրիստոս է իմ Աստուած և փառաւոր արարից զնա»: Աւետարանը քարոզել, երէկ, այսօր, «նոյն և յաւիտեան» կը նշանակէ տալ լուրը թէ «Բանն մարմին եղև և բնակեաց ի մեզ» և աւետել Աստուծոյ արքայութիւնը կը նշանակէ շարունակ պատմել Յիսուսի Քրիստոսի պատմութիւնը իբրև վարդապետ և բժիշկ, խաչեցեալ և յարուցեալ, իրաւ մարդ և իրաւ Աստուած, Փրկիչ և Տէր:

«Եւ երբ Աստուած կամեցաւ, իմ մօրս որովայնէն իսկ զատարսչեց զիս և կոչեց զիս իր շնորհներուն միջոցաւ, յայտնելու համար ինձմով իր Որդին, սրպէսզի յայտնեմ զԱյն հեթանոսներուն» (Գաղաթ. Ա. 15): Եկեղեցին, որովայնէ ընտրուած և աստուածային շնորհով բարբառող քարոզիչն է Աստուծոյ Որդին, ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալը ինք իր մասին, որովհետեւ քարոզութեան նպատակն է դարձը, իբրև հետևանք «Ծունչին», այսինքն Սուրբ Հոգիի ներազդեցութեան, անհատական, հոգեկան կամ զգացական կեանքէն ներս: Դարձը կեանքի ուղիի հիմնական անկիւնադարձ մըն է բանէ մը դէպի ուրիշ բան: Ան հաւատարմութեան փոփոխութիւն է, զոր հաւատքը կ'իրազործէ, անցք մը հաւատարմութենէն մարդկայինին դէպի հաւատարմութիւն Աստուծոյ: «Եթէ ոք կամիցի զկնի իմ զալ՝ ուրասցի զանձն, և առցէ զխաչ իւր՝ և եկեացէ զկնի իմ» (Մատթ. ԺԵ. 24): Դարձը, Աւետարանի պատգամին ոյժով, փոփոխութիւն մըն է ապահով հանգստութենէն դէպի անապահովութիւնը «անտուն» տաքեալին, որ, Յիսուսի բառերով (Մատթ. Լ. 20), «Հունի տեղ մը, ուր իր զուլը կարենայ հանգստացնել»:

Աւետարանի շունչը, երբ դարձի բերաւ հայ ժողովուրդը «ի կռապաշտութենէ յԱստուածզիտութիւն», զգեցուց հայուն «նոր մարդը, որ ըստ Աստուծոյն հաստատեալ է», ինչպէս կ'ըսէ Առաքեալը (Եփես. Գ. 24), երբ կը խօսի Աստուծոյ նմանելու կոչումի մասին, որ քրիստոնեայ մարդու ներքին կեանքին հիմնական հետապնդումը պէտք է ըլլայ: Հայոց դարձը դէպի բրիստոնէութիւն պատմական այն յեղաշրջումն է, որով կոչուեցան մեր հայրերը Աստուծոյ որդիութեան, կարենալ խօսելու չափ Անոր հետ իբրև իրենց հայրը, որ «յերկինս է»: Հայր-որդի և որդի-հայր փոխադարձ յարաբերութիւնն է ժողովուրդի մը և իր պաշտած Աստուծոյն միջև, որ մեզ ըրաւ «Ի Յիսուս Քրիստոս», «որդի և Ժառանգ Աստուծոյ»:

Ամէն անգամ որ Ս. Էջմիածինէն բաշխուած Ս. Միւսոնին իւղով կ'օժուէին հայ մանուկի մը զգայարանները, նոր բրիստոնեայ մը դարձեալ կը ծնի «ի ջրոյ և ի Հոգւոյ»: Այդ դէպքն է զոր քահանան կը բնութագրէ իբրև «լինել Ժառանգակից Քրիստոսի և տաճար Հոգւոյն Սրբոյ»: Հայը, դարերով այդ կերպարանափոխութենէն անցած, զգացած է եկեղեցիի աւագանէն սկսուած իր

վերածնունդը, մինչև մեր օրերը, ինչպէս որ կը յայտարարէ Թէքէեան. «Եկեղեցին Հայկական ծննդավայրն է հոգւոյս»:

«Եկեղեցին Հայկական»ը Թէքէեանի հայկականութեան «հաւատարմատ»ն է: Ամբողջ հատորին մէջ, զոր Վահէ Վահեան հրատարակեց երկու տարիներ առաջ, պիտի չզսնէք տողեր սրունք յայտնաբերեն մեծ հայուն հոգիին խորքը, որքան այս մէկը, որ հայ հաւատքի երդն է, ժամանակէն և պատահանութիւններէն վեր, Բայց սրովհետեւ ըսուած է թէ

«Եկեղեցին Հայկական բարձր բերդն է հաւատքին իմ պապերուս . . .»

«Որուն առջև՝ զլիսահակ կու գայ իմ ազգըս ամբողջ

«Հաղորդուիլ անցեալին հաց ու զինուով կենսառողջ . . .»

մեր օրերու Թէքէեանագիտները ի Հայաստան և այլուր, իրենց յառաջարկներուն և երկարապատում յօդուածներուն մէջ, ոչ մէկ բառ կամ ակնարկութիւն կ'ընեն Վահան Թէքէեանի այս զուլս-զործոցին:

Հայ Եկեղեցին, մեր օրերու կարգ մը հայ մտաւորականներու պատոր հայուածքին դիմաց, դադրած է ունենալէ «դէպի երկինք բարձրացող զապանի ճամբայ մը»: Ամէն անգամ որ կը խօսին Պապոյ կամ Արևելեան Հայաստանի մտաւորականութեան մասին, նոյնիսկ անցեալի մեր մեծագոյն բանաստեղծներու մասին, ինչպէս՝ Նարեկացին, մեր այսօրուան զրականագէտները կը փորձեն շուքի մէջ պահել լուսաւոր այն իրողութիւնը թէ Թէքէեան կամ Զօհրապ, Սիսմանթօ կամ Վարուժան ուժեղ հաւատքի մարդիկ էին, սնած Աւետարանի զիտուժեաժը և Հայ Եկեղեցիի շունչով, իրենց պապերուն նման:

Տակաւին 1893ին, խօսելով նոր սերունդի դաստիարակութեան մասին, Գրիգոր Զօհրապ կը զանգատէր. «Պատիլ հեզնական ժպիտ մը ունին իրենց տրժգոյն շրթանցը վրայ. միամիտ կը գտնեն զմեզ. հաշիւի և ապացուցութեան պէս բառեր ունին բերանին»: «Առաջին ուսումը որ պարտինք սորվեցնել այսուհետև նոր սերունդին, հաւատքի ուսումն է»:

Հաւատքի ուսումը Աւետարանի քարոզութիւնն է և այդ քարոզութիւնը Եկեղեցւոյ բնմէն տրուած Կիրակնօրեայ քարոզները չեն լուր: Մտքի մարզանք մը կամ մասնագիտական ուսումնասիրութիւն մը ըլլալէ աւելի, Եկեղեցին ստեղծած հոգևոր կեանքի կշռոյթ մըն է ան, որ հաղորդութեան կենսունակ վիճակ մը կը ստեղծէ և կը զարգացնէ հաւատացեալին և իր Աստուծոյն միջև, Աստուած մը, սակայն, որ ներկայ է իր «բանիւ», խօսքով, որ Աւետարանն իսկ է, բազմած մեր խորաններուն, խնկարկութեամբ բարձրացուած մեր ձեռքերուն վրայ և ջերմօրէն համբուրուած ամէն ժամերգութեան վերջաւորութեան, երբ «Կեցո՛, Տէր» կը մաղթենք անոր նայելով: «Ասէ Աստուած» կը պատգամէ Սարկաւազը Աւետարանի ընթերցումէն առաջ, հրաւիրելու ունկնդիրներուն զիտակցութիւնը թէ որևէ քարոզէ կամ բացատրութենէ առաջ, անոնք կոչուած են հաղորդուելու Աստուծոյ խօսքին անմիջականօրէն, բանալով իրենց հոգիները անոր «յաւէտ կենդանութեան»:

Աւետարանին քարոզը մեր Եկեղեցիին ստեղծած ճարտարապետութիւնն է, որ իր խորհրդանշական գեղեցկութեամբ, խնկարոյր միջնորոտով «կարծես նաւ մ'է ծփուն», որ կը վերացնէ հոգին դէպի յաւիտենական բարձունքները:

Աւետարանին քարոզը մեր եկեղեցիին արարողութիւններն են, որոնք ամէն օր «սաղմոսիւք և օրհնութեամբ և երգօք հոգևորօք»՝ անդադար կը փառաւորեն «զՀայր և զՈրդի և զՍուրբ Հոգի»:

Աւետարանին քարոզը մեր հնաբոյր լեզուի խորհրդաւորութիւնն է, որ անփոխարինելի հրապոյրով մը կը յաջողի դտնել սրտի ճամբան, Աստուծոյ խօսքը հասկնալի ընելէ աւելի՝ զգալի ընելու համար մեր մտքին:

Աւետարանի քարոզը Հայ եկեղեցիին հաստատած տօներու շարքն է, ուր ամէն օր կը պատմուի Քրիստոսի կեանքը, ազգային և օտար սուրբերուն փառքը, նահատակներու մարտիրոսութիւնը և համայնքային կեանքը կը լեցնէ կիրակամուտի «Լոյս զուարթ»ով մը՝ բացուող արշալոյսներու վրայ, որոնք Յարութեան յաղթանակի մեր անխախտ հաւատքով են երգուած:

Աւետարանին քարոզը մեր ժողովուրդին պատմութիւնն է զրուած Վարդանանց արիւնով և Լուսաւորչի տեսիլքին լոյսով: Պատմութիւնն է ան մեր պայքարներուն, որոնք պարտութիւն չճանչցան, որքան ասան որ «ոչ ոք» կրցաւ «խախտել զմեզ յայսմ հաւատոյ»: Մեր հայրերը հաւատացին թէ Աստուած «սիրեաց զնոսա և առաւել սիրեաց զնոսա» իրրև ժողովուրդը Այրարատեան աշխարհին, իրրև «որդիք Թորգոմայ», ընտրուած վայելելու Իր յատուկ նախախնամութիւնը, կոչուած՝ ըլլալու «հօտը փոքրիկ», ժառանգելու համար խոստումը՝ տրուած Աբրահամի. «Ես եղիցիմ ձեզ Աստուած և դուք եղիցիք ինձ ժողովուրդ»: Մեր նախնիք աստուածային այս խոստումի լոյսին տակ զրեցին մեր պատմութիւնը, իրրև շարք մը վերապրումի հրաշքներու, իրազործուած երբեմն սուրով, բայց միշտ մեր ցեղային յատկութիւններու յամառ տոկունութեամբ և մեր մշակոյթի որակով:

Այսօր, Աւետարանին այդ քարոզը, որ զանգակներու զօղանջով կ'աւետուէր և հաւատացեալներու բազմութիւնները կը լեցնէր «հաց ու զինեով կենսառողջ», հազիւ թէ բնաբան մըն է Աւետարանի, որ կը փորձէ հասնիլ պարպըւած եկեղեցիներու սակաւաթիւ այցելուներու անուշադիր ականջին: Հարցը այլևս քարոզի ձևը կամ պարունակութիւնը չէ, որքան Աւետարանին «կղզիացում»ը հայկական մեր կեանքին մէջ: Մեր ժողովուրդի զաւակները չեն երթար այլևս «դէպի աղբիւրը լոյսին», ստանալու համար կենսատու խօսքը, որովհետև չեն մասնակցիր եկեղեցիի առօրեայ կեանքին:

Ի՞նչ կրնայ ընել եկեղեցին որ մեր ժողովուրդը վերակապուի իր պաշտած Աւետարանին, որպէսզի չալակսի օրհնութիւնը «Սուրբ Խաչիւ և Սուրբ Աւետարանաւ» տրուած «արևելեան կոյմն աշխարհի»՝ Հայրապետութեան և Հանրապետութեան Հայոց:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԺՈՂՈՎ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆՉՈՒԹԵԱՆ

(Մէլայուռն, Մայիս 12-25, 1980)

Աւստրալիոյ նախկին մայրաքաղաք Մէլպուռնի մէջ, ութսուն տարբեր երկիրներէ եկած երկու հարիւր եկեղեցիներու չորս հարիւր ներկայացուցիչներ եւ վեց հարիւրէ աւելի ունկնդիրներ, հիւրեր, թղթակիցներ եւ թեղական եկեղեցիներ երկու երկար շաբաթներ խորհրդակցեցան եկեղեցւոյ առաքելութեան մասին: Այսօրուան աշխարհի խառնակութեան մէջ, վերականգնանքնել եւ նոր ծայնով պատգամել Աւետարանը բոլորին, հինգ երկրամասերու մարդկութեան լսելի ընելու չափ Խաչի ձառը, այս էր մտադրութիւնը ժողովականներուն:

Համաշխարհային այս համագումարին, որուն առաջինը տեղի ունեցած էր 1910ին, Սկովտիոյ Էտիմպուրա քաղաքին մէջ, իրար բերելու եւ համադրելու համար եկեղեցիներու առաքելական գործունէութիւնը, մտածուած էր վերջ մը դնել Բողոքական եկեղեցիներու մրցակցութեան, որուն հետեւանքով, Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ մանաւանդ, նոր քրիստոնէացող ժողովուրդներուն մէջ, կը բազմանային եկեղեցիները եւ անոնց բաժանումները, միսիոնարներու տեսակին չափ: Անոր համար ալ, այս համագումարները կը ճանչցուէին իբրեւ «Միսիոնարութիւններու ժողով»: Եօթնասուն տարիներ ետք, նոր կացութիւնները պարտադրեցին փոփոխութիւն մը նաեւ «Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան համագումարի» բնոյթին եւ նպատակին: Միսիոնարական առաքելութիւններէն ծնած եկեղեցիները անկախ եկեղեցիներ են այլեւս, որոնց առջեւ բացուած է նոր տեսակի աւետարանչութեան ասպարէզ մը. բերել իրենց խօսքն ու գործը իրենց երկրի անկախութեան, ներքին պայքարներու եւ ընկերային շարժումներու աղմուկին մէջ, յանուն Աստուծոյ եւ Անոր փրկարար զօրութեան:

Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի «Առաքելութիւն եւ Աւետարանչութիւն» բաժնի Տնօրէն Տըթ. Էմիլիօ Քասթրօ, հետեւեալ բառերով բնութագրեց համաժողովին մտադրութիւնը. «Մեր նպատակն է օգնութեան հասնիլ եկեղեցիներուն, կատարելու համար առաքելական կոչումը»: Առաքելական այդ կոչումը կը մղէ այսօրուան եկեղեցիները որ աւետարանչական իրենց գործունէութիւնը չնկատեն միայն միսիոնար քարոզիչներ զրկել օտար երկիրներ, լսելի ընելու համար Քրիստոսի անունը անոնց որ բնաւ լսած չեն զայն, այլ նոյն Աւետարանական ծայնը յստակել եւ բարձրացնել իրենց անմիջական շրջանակին մէջ: Ժողովը յատուկ ուշադրութիւն դարձուց տարբերութիւններուն, որոնք իւրաքանչիւր երկրամասի վրայ աւետարանչութեան կու տան տեղական կոչում մը, որպէսզի Աւետարանը ըլլայ եւ մնայ «աղքատներուն բերումը բարի լուրը»:

Մէլպուռնի ժողովին, Հայաստանեայց եկեղեցին մասնակցեցաւ չորս եկեղեցականներով. Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան, Տ. Գարեգին Արքեպս. Գազանճեան, Հոգշ. Տ. Աղան Ծ. Վրդ. Պալիօզեան եւ Տ. Անանիա Վրդ. Արապաճեան: Տ. Շահէ Արքեպս. եւ Տ. Անանիա Վրդ. ներկայացուցիչներն եղան Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան, իսկ Տ. Գարեգին Արքեպս. եւ Տ. Աղան Ծ. Վրդ.՝ Աւստրալիոյ Քրիստոնէական եկեղեցիներու ժողովին:

Հայ եկեղեցին, ինչպէս Ուղղափառ եւ Արեւելեան եկեղեցիները իրենց ներկայացուցիչներով մասնակցեցան «Առաքելութիւն եւ Աւետարանչութիւն» համագումարին, բերելու համար իրենց փորձառութիւնն ու աւանդութեան թելադրած իմաստութիւնը խորհրդակցութիւններու, որոնք նոր ուղիներ կը փնտռէին Աստուծոյ թագաւորութիւնը կարելի ընելու այսօրուան աշխարհին մէջ: «Եկեսցէ արքայութիւն քո» Տէրունական Աղօթքի խօսքերը ընտրուած էին իբրեւ բնաբանը ժողովին: Եւ համագումարը բաժնուեցաւ չորս բաժիններու, բնորոշելու համար «արքայութիւն» բառին իմաստը՝ աղքատին, պայքարող մարդուն, եկեղեցիին եւ վերջապէս՝ այս աշխարհի իշխանաւորներուն: Առաջին բաժնի նիւթն էր. Բաբի լուր աղբասներուն. երկրորդին՝ Ասուծոյ բազաւորու-

թիւնը եւ մտղկային պայմանները. երրորդինը՝ եկեղեցին՝ վկան Արքայութեան. չորրորդինը՝ Խաչեցեալ Քրիստոսը կը հեզեմ մտղկային իշխանութիւնները:

Ժողովականները, բաժնուած չորս խումբերու, որոնցմէ իւրաքանչիւրը ունէր իր ատենապետը, քարտուղարը եւ խմբագրական մարմինը, տասը օրեր աշխատեցան խորհրդակցեցան, ենթա-յանձնախումբերու բաժնուեցան եւ իրենց տեսակէտները խմբագրած՝ բերին Ընդհանուր Ժողովին: Երրորդ բաժնին (եկեղեցի) ատենապետեց Տ. Շահէ Արքեպս.:

Շատ երկար պիտի ըլլար տեղեկագրել եւ մանրամասն ներկայացնել իւրաքանչիւր բաժնի պատրաստած տեղեկագիրը: Բաւ ըլլայ նկարագրել այստեղ Ժողովին ներկայացուած գլխաւոր հարցերը, ընդհանուր տրամադրութիւնները, յայտարարութիւնները եւ բանաձեւուած հեռանկարները եկեղեցիներու ապագայ գործունէութեան առջեւ:

Ժողովականները յատուկ ուշադրութեամբ մը ականջ դրին «երրորդ աշխարհ» կոչուած երկրամասերու քննադատող եւ ամբաստանող ծայնին, որ պահանջք կը դնէր վերջ տալու գաղթաշխարհակալութեան (colonialism) նոր ձեւերուն, որով կը ճգմունի ազատագրական շարժումները եւ լուծութեան մէջ կը խնդրուին արդարութեան ծարաւի ճիշդը: «Մենք հաւաքուեցանք Մէլպուռն, հնազանդելով խաչեալ, յարուցեալ եւ համբարծեալ Քրիստոսի, քննարկելու համար մեր կոչումը, որ է ըլլալ վկաններ Անոր ամբողջ աշխարհի մէջ: Անգամ մը եւս բերուեցաւ մեր ուշադրութեան թէ Արեւմուտքի գաղթատիրութեան տարածումը կ'երեւի երրորդ Աշխարհի ժողովուրդներու մեծ մասին իրենւ բարբարոսական ներխուժում մը: Վէրքերը սպիացած չեն:

«Գաղթատիրական ժամանակաշրջանին վերջացած ըլլալը չէ՝ եղած վերջը տիրակալութեան: Մէկ իշխանութիւն վերցուած է, սակայն եօթը ուրիշներ փոխանակած են զայն: Զարգացեալ աշխարհի մեծ մասեր կուռադաշտը եւ զոհը եղած են գերիշխան Մեծերու պայքարին, ուղղակիօրէն կամ ուրիշներու միջոցաւ: Որոշ երկիրներ զինուորական գրաւումի, քաղաքական ճնշումի եւ գաղափարական արշաւի ենթարկուած են: Ուրիշներ կ'ապրին շահագործումը միջազգային ընկերութիւններու (transnationals), որոնք, տեղական ընտրանիի մը միջոցաւ, հաստատած են իշխանութեան նոր կեդրոններ, որոնք շրջապատած են երկրագունտը: Մասնագիտական եւ կազմակերպչական յառաջդիմութեան որոշ ձեւեր մեծ շահեր կ'ապահովեն, որոնք օգուտ կը բերեն ամէնուն, բացի աղքատէն:

«Մենք. Մէլպուռնի մէջ, դէմ յանդիման եկանք այն իրականութեան հետ որ եկեղեցիին մոզսակցութիւնը գաղթատիրական իշխանութիւններուն հետ, անցեալին այնքան անգամներ դատապարտուած, կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Բարգաւաճ ընկերային կարգերուն մէջ, որոնք կը ծաղկին բազմաթիւ աշխարհներու հարուստ կեդրոններուն մէջ, լաւ քրիստոնեայ մարդիկ եւ ուրիշներ, «անխիղճ անմեղութեամբ» մը, ամբողջ աշխարհը կը կլանեն ...»:

Յանուն արդարութեան քննադատող կծու բառերով, Ժողովականները կշռեցին այսօրուան աշխարհին ընկերային կացութիւնը: Ժողովի հոգեբանութեան վրայ խոր ազդեցութիւն գործեց Սալվատորի Ռոմէրօ Արքեպիսկոպոսի սպաննութեան պարագան, որ բացայայտ լոյսի բերաւ Լատին Ամերիկայի ժողովուրդներու ողբերգութիւնը: Այս մասին եղած յատուկ յայտարարութիւնը կ'ըսէ. «Մենք կ'անդրադառնանք թէ ողբերգական այս կացութիւնը էլ-Սալվատորի յատուկ չէ միայն: Բաց գիրք եւ նշան մըն է, որ կը յայտնէ իրականութիւնը այն երկիրներուն, որոնք զինուորական բռնապետութեան տակ կ'ապրին, ներշնչուած ազգային ապահովութեան վարդապետութենէն եւ որոնք կը շարունակեն արիւնը թափել ժողովուրդին ...»:

«Մենք կ'անդրադառնանք նաեւ որ այս բոլորը կարելի պիտի չըլլար առանց Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու զինուորական միջամտութեան ...»:

Աղքատութեան պատճառները արմատախիլ ընել, մասնակցիլ ընկերային այն պայքարներուն՝ որոնք արդարութեան կը ձգտին, նոր տեսակի ընկերութիւն մը կառուցանելու երազով, եւ վերականգնել ամէն աստիճանի մարդուն մէջ՝ մարդկային ինքնագիտակցութիւնը, նոր առիթներն են տրուած եկեղեցիներու որ վերանորոգեն իրենց առաքելութեան կերպը եւ վերադառնան «աղքատին եկեղեցին» ըլլալու աստուածաշնչական իրենց կոչումին:

Համաժողովին երրորդ բաժինը (եկեղեցին՝ վկան արքայութեան) ներկայացուց համաժողովին եկեղեցիին կոչումը՝ ըլլալու «խորհրդակատար»ը Աստուծոյ արքայութեան, նոր հասկացողութեամբ: Եւ այս՝ հինգ ուղիներով:

ա) Ըլլալ քարոզ Աստուծոյ «քարի լուր»ին «ի զին հակադրութեան որոշ կացութիւններու», որպէսզի «ներկայ ճիգերով, եկեղեցին խօսի տեղական մշակոյթի լեզուով»:

բ) Ապրիլ ապագան այսօր, ըլլալով «չարչարեալ եւ յարուցեալ մարմինը Քրիստոսի»: «Եկեղեցիին ամբողջ կեանքը ուղղուած է ըլլալու վկայ մը, խորհրդակատարական կեանքով մը, ուր կը միանան աղօթքը, խօսքը, ծառայութիւնը եւ արարողութիւնը ... Արքայութեան նախաճաշակի այս կեանքը ապրելով, եկեղեցին ստիպուած է դիմագրաւել արժէքներու դրոյթիւններ, գաղափարականներ եւ զինք շրջապատող ընկերութեան սովորութիւնները, ըլլալու համար մաս՝ այդ ընկերութեան»:

գ) Յատուկ ուշադրութիւն դարձնել դէպի հիւանդը եւ մահամերձը, բերելով աղօթքին մխիթարութիւնը ցաւի եւ տառապանքի մէջ ապրող լքուածին, եկեղեցիի ծառայութեան ամենէն հարազատ արտայայտութիւնն է:

դ) «Ամէն տեսակի մշակոյթի մէջ կատարած իր առաքելութեան մէջ, եկեղեցին կոչուած է ըլլալու վկան մարմնացեալ Քրիստոսի ընտանեկան կեանքին, պաշտամունքին, արուեստին եւ պայքարներուն մէջ թափանցելով եւ քրիստոնէացնելով զանոնք:

«Այնպիսի ընկերութիւններու մէջ ուր քրիստոնէական հաւատքը կամ եկեղեցի մը աւելի մօտէն շաղախուած են ազգային ինքնութեան հետ, միասնական վկայութիւնը առիթ մը կ'ընծայէ քրիստոնէական հաւատքին աւելի զօրացնելու քննադատողի իր դերը, մշակոյթը ձեւակերպելու իր ճիգին մէջ:

«Եկեղեցիները կը գործածեն մշակոյթի մը լեզուն, ստեղծելու համար հաւատքի աւելի հարազատ եւ տեղւոյն հասկնալի արտայայտութիւններ»:

Ազգային ինքնութեան եւ մշակութային որոշ միջավայրին կապուած են նաեւ քաղաքական կացութիւններ եւ ընկերային խմբումներ: «Ժողովուրդի վստահութիւնը եկեղեցիին նկատմամբ եւ եկեղեցիին հաւատալիութիւնը մեծ չափով կախում ունին այդ եկեղեցիին բարոյական սկզբունքներու ընտրութենէն եւ նախընտրութենէն՝ քաղաքական նպատակներու հանդէպ, որոշ ընկերութեան մը կեանքէն ներս»:

Վերջապէս՝ «Յարգանք ուրիշ եկեղեցիներու անդամներու եւ ծէսին նկատմամբ, արգելք հանդիսանալու չափ որ եկեղեցի մը մրցի ուրիշի մը հետ եւ փորձէ խլել անոր անդամներէն»:

ե) «Ս. Պատարագը իբրեւ փորձառութիւն մը Աստուծոյ թագաւորութեան» ներկայացուցաւ ժողովին գեղեցկօրէն շարադրուած թուղթով մը, որը թարգմանուած է ամբողջութեամբ, ներկայ նկարագրականի վերջաւորութեան:

Համաժողովին չորրորդ բաժինը նկատի առաւ «մարդկային ոյժ»ը, տիրակալ իշխանութիւնները եւ խաչի դիմադրութիւնը անոնց: Եկեղեցիներուն ուղղուած ամենէն ուժեղ եւ յանդուգն կոչերը եկան այս չորրորդ բաժինէն:

«Աստուածաբանութիւն մը ուսուցուցաւ որ արտայայտիչն էր տիրող իշխանութեան մշակոյթին եւ ոչ մէկ առիթ կու տար արտայայտելու ճնշուած մարդու պէտքերը: Բազմաթիւ երկիրներու մէջ, եկեղեցիները եղան եւ կը շարունակեն ըլլալ մասնակից, նոյնիսկ օրհնութիւն մը՝ տնտեսական անարդար կարգերու եւ ոյժերու:

«Եկեղեցիին հարստութիւնը պէտք է գործածուի զօրավիգ կանգնելու համար աղքատներու պայքարին՝ վերջ մը տալու անարդար ընկերային կարգերու:

Նման տրամադրութիւններով, ժողովը բազմաթիւ կոչեր ըրաւ, ուղղուած եկեղեցիներուն եւ ի նպաստ «աղքատին», պայքարող եւ մարտիրոսացող փոքրամասնութիւններուն, տառապող եւ շահագործուող ժողովուրդներուն, խաղաղութեան համար պայքարողներուն եւ արդարութեան ծարաւը ունեցող մարդկութեան:

Բացման իր ճառին մէջ, Տրթ. Էմիլիօ Քասթրօն ըսաւ. «Ընդհանրապէս, պատմութիւնը գրուած է յաղթողներու ձեռքով: Քրիստոնէական մտածումը չէ խուսաբած այս օրէնքէն: Ան գրուած է անոնց կողմէ, որոնք պատերազմներ շահած են եւ այժմ յաղթողներն են աշխարհի տնտեսական կազմաւորումներուն մէջ: Կը յուսանք թէ Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանին նոր երեւոյթներ կը յայտնուին, երբ կը կարդանք իր

խօսքը եւ կը խորհրդածենք իր արքայութեան մասին այս աշխարհի աղքատին փորձառութեան տեսանկիւնէն»:

Աղքատութիւնը յատկանշուեցաւ հետեւեալ բացատրութեամբ. «Աղքատ ըլլալ կը նշանակէ չունենալ, ապրիլ պակասութեան եւ չքաւորութեան մէջ ... աղքատները «փոքրիկ հօտն» են (ՂԼԹ. ԺԲ. 32), աննշան եւ անհետեւանք մարդիկ: Անոնք իշխանութիւն չունին, անծայն են եւ քմահաճոյքին մատնուած Ամենագօրին ...»:

Ժողովը վաւերացուց առաջին բաժնի կոչը, որ կարելի է խտացնել հետեւեալ տողերուն մէջ. «Աղքատը արդէն իսկ ձեռնարկած է առաքելութեան՝ փոխելու համար իր կացութիւնը: Կը սպասուի եկեղեցիներէն որ առաքելաշունչ շարժումով մը ննջուկ կանգնին աղքատին սկսած առաքելութեան ...»:

«... եկեղեցիները պէտք է հրաժարին բարեգործութիւն եւ ողորմութիւն տալու իրենց ձեւերէն ... պէտք է պատրաստ ըլլան լսելու աղքատին ծայր ... եւ սորվին անկէ թէ ինչ ճամբաներով եկեղեցիները օգնած են անոնց, որոնք աղքատութեան պայմաններ ստեղծած են ...»:

«... եկեղեցիները պէտք է շարժին զօրավիգ կանգնելու համար աղքատի պայքարին զինք ճնշողին դէմ ...»:

«... Պէտք է գործօն պայքարի մտնել այն ոյժերուն դէմ՝ որոնք կը ստեղծեն եւ կը պահեն ներկայ կացութիւնը ...»:

«... եկեղեցիները պէտք է փոխեն իրենց կառուցուածքները, ըլլալու համար ընկերը եւ ծառան ...»:

«Աղօթել եւ աշխատիլ Աստուծոյ արքայութեան համար ... կեդրոնացնելով եկեղեցիին ուշադրութիւնը Աստուծոյ այն պարգեւին վրայ, զոր կ'ուզէ բաշխել ամբողջ մարդկութեան — մարդկայնութիւն»:

Երկրորդ բաժինը անդրադարձաւ մարդկային պայքարներուն եւ կոչ ըրաւ եկեղեցիներուն, որ կենան մարդկային պայքարներուն կեդրոնը, հասկնալ, ոյժ տալ, ներկայ ըլլալ միշտ, հալածուիլ չարչարուիլ, միջամտել կառավարութիւններու մօտ, վերաքննութեան ենթարկել հին հաւատարմութիւնները, յանուն արդարութեան, որպէսզի ստեղծուի նոր տեսակի ընկերային կեանք մը:

«Աստուծոյ արքայութեան նշաններ պէտք է որ նշմարուին եւ յայտարարուին իւրաքանչիւր ընկերութեան մէջ: Հին Կտակարանի ուսուցումը կ'ընդգծէ այն համոզումը թէ արդարութիւն, հաւատք եւ Աստուծոյ արքայութեան կարօտը շաղխուած են իրարու եւ մին կը պայմանաւորուի միւսով: Նոր Կտակարանի յայտնութեանական տեսիլքները եւ Յիսուսի կեանքն իսկ եւ ուսուցումը ցոյց կու տան թէ Աստուծոյ արքայութիւնը կապ ունի ընկերութեան մը կառուցումին հետ, ուր ամեն մարդ հաւասար կարելիութիւններ ունենայ ...»:

«... եկեղեցիները չեն կրնար անտեսել այն իրողութիւնը թէ՛ եթէ Աստուծոյ արքայութեան պտղամը հաւատք կը ներշնչէ, ան, միեւնոյն ատեն, առիթ կու տայ ընդդիմութեան եւ իրական հարցեր կը յարուցանէ: Եկեղեցիները պէտք է գիտակցին թէ Աստուած, նոր տեսակի ընկերային դրօշխուհեմ հաստատումով, կոչ կ'ընէ եկեղեցիներուն՝ նոր տեսակի հաւատարմութիւններ, նոր փառաբանանք, նոր աղօթք եւ մարդկային էականներուն՝ ծառայութեան նոր ձեւեր ստեղծելու:

«Եկեղեցիներ մատնուած ինքնակեդրոն եւ ինքնապաշտպան ըլլալու փորձութեան, սակայն կոչուած են ծառայելու եւ օգնելու: Եկեղեցիներ կան մատնուած ինքզինքնին յաւերժացնելու փորձութեան, սակայն կոչուած են ամբողջապէս նուիրուելու Աստուծոյ թագաւորութեան խոստումներուն եւ պահանջներուն: ... Եկեղեցիներ կան մատնուած ալլամերժ եւ կողմնակցական ըլլալու փորձութեան. ասոնք կոչուած են ըլլալու ծառաները Տիրոջ որ է խաչեցեալ Քրիստոսը, որ ոչ մէկ առաւելութիւն հետապնդեց ինքզինքնին համար, այլ չարչարուեցաւ ամէնուն համար: Եկեղեցիներ հակամէտ են զօրավիգ կանգնելու եւ արտայայտելու ճնշող եւ շահագործող ընկերային կարգեր, մինչդեռ կոչուած են տիրական կացութեան արթուն քննադատողներ ըլլալու ...»:

Բացի չորս բաժիններու տեղեկագիրներէն եւ անոնց թելադրած որոշումներէն, համաժողովը առաւ զանազան որոշումներ, աշխարհի այսօրուան քաղաքական եւ տըն-

տեսական կեանքը յուզող հարցերու նկատմամբ: Երկու հարցեր յատուկ ուշադրութիւն գրաւեցին: Առաջինը՝ զինուորական միջամտութիւններու հարցն էր, որ աղմկալից վիճարանութիւններէ ետք, գտաւ իր բանաձեւումը կոչի մը մէջ ի նպաստ աշխարհի բոլոր տառապեալներուն՝ քաղաքական բանտարկեալներուն, չարաշարուող եւ նահատակուող բազմահազար պայքարողներուն, անարդարութեան զոհերուն եւ անծայն ու անգոր ժողովուրդներուն:

Երկրորդ հարցը սպառազինութեան հարցն էր, որու մասին գոյացած համաձայնութիւնը մաս կազմեց երկրորդ բաժնի տեղեկագրին, հետեւեալ բառերով.

«... Կոչ կ'ընենք որ վերջ տրուի արժական զէնքերուն ամբողջ աշխարհի վրայ: Աւելին՝ կը պահանջենք գոյութիւն ունեցող արժական զէնքերը ոչնչացնել: Կը քաջաւերենք մեր եկեղեցիները որ զօրացնեն բոլոր ճիգերը, որոնք կը ձգտին անմիջական առկախումին (moratorium) արժական զէնքերու զարգացումին, գործածութեան եւ արտածումին մինչեւ որ յստակ եւ ապահով միջազգային օրէնքներ հաստատուին արժական ոյժի գործածութեան եւ վտանգաւոր աւելցուքներու մասին ...»:

Ժողովի տեղողութեան տասներեկ օրերու ընթացքին, Մէլպուռնի հայութիւնը, Ս. Աստուածածին Եկեղեցիի Վարչութիւնը եւ Հոգեւոր Հովիւը ճիգ չխնայեցին սպասարկելու եւ իրենց ջերմութեամբ շրջապատելու Հայ Եկեղեցիի ներկայացուցիչները:

Չորեքշաբթի օր, երրորդ բաժնի ժողովի բացումին, Ատենապետող Տ. Շահէ Արքեպս. ի հրաւերով, հայ եկեղեցականներու դասը երգեց «Զօրութիւն Ս. Խաչի քո Քրիստոս» շարականը:

Յաջորդ Չորեքշաբթի օր, Մայիսի 21ին, առաւօտեան պաշտամունքը կատարուեցաւ հայերէն եւ երգուեցաւ «Արեւագալ»ի արարողութիւնը:

Ժողովին վերջաւորութեան, Շաբաթ գիշեր, զոհաբանական աղօթքի մեծ արարողութեան, դպրաց դասի հայ աղջիկները, շապիկ հագած եւ առջեւէն բարձրացուցած Միւռնի Աղաւնին, թափօրով մտան ժողովասրահ, երգելով «Առաքելոյ Աղաւնոյ» շարականը:

Հայ շարականի երգեցողութիւնը, երեք առիթներուն, խոր տպաւորութիւն թողուց համագումար ժողովին մասնակցողներուն վրայ, մանաւանդ որ կրնային հետեւիլ երգուած բառերու իմաստին, իրենց բաժնուած թարգմանութեան վրայէն:

Մայիս 1օի Կիրակին, հայոց Ս. Աստուածածին Եկեղեցիին մէջ պատարագեց Տ. Աղան Ծ. Վրդ. ր եւ քարոզը տուաւ Տ. Շահէ Արքեպս., բնաբան ունենալով «Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց»: Ս. Պատարագին ներկայ եղան եւ խօսք առին երկու հիւրեր. Պատ. Օգամա, աստուածաբան եւ դասախօս Նիւ Եորքի Միացեալ Դպրեմանքին, իսկ միւսը՝ Պր. Ժագ Մաթիյ, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդէն նշանակուած՝ Կառավարիչ ժողովին:

Մայիսի 25ին, դարձեալ Ս. Աստուածածին Եկեղեցիին մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, Ս. Պատարագը մատուց Տ. Շահէ Արքեպս.: Օտար եկեղեցական հիւրերու մեծ թիւ մը, իրենց փափաքին հետեւելով, ներկայ եղան հայկական արարողութեան: Օրուան քարոզը տուաւ ժողովին Նախագահ եւ «Առաքելութիւն եւ Աւետարանչութիւն» բաժնի Տնօրէն՝ Տրթ. Էմիլիօ Քասթրօ: Իրեն յատուկ ջերմ եւ խանդավառիչ շեշտով, ան ոգեկոչեց աղէտը եւ հայ ժողովուրդին պայքարը յանուն արդարութեան:

Աշխատանքի, խորհրդածութեան, կարծիքներու փոխանակութեան, պաշտամունքի եւ խոր ապրումներու օրեր եղան Մէլպուռն անցուած տասներեկ օրերը Հայ Եկեղեցիի ներկայացուցիչներուն, ինչպէս եւ տեղւոյն հայ համայնքին համար: Ներկայ նկարագրականը հակիրճ անդրադարձ մըն է, գրուած այն յոյսով որ մեր Եկեղեցին կրնայ աւելի ստանալ քան տալ նման համագումարի մը պատգամէն:

Ա. ՊԱՏԱՐԱԳՐ՝ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԱՆՈՐ ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՉԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

1. — Եկեղեցի, Պատարագ եւ քաղաքում ընկնող

Թէ՛ն քով քովի եկած ենք Եկեղեցին հասկնալու տարբեր աւանդութիւններէ և Պատարագը մատուցող եւ տարբեր սովորութիւններէ, սակայն կարող ենք գտնել միութեան ընդարձակ գետին մը, երբ կը քննարկենք տուեալ նիւթը: Պատճառն այն է որ երեք բառերը կը բացայայտեն ներկայութիւնը միակ Աստուծոյ՝ Հայր, Որդի և Սուրբ Հոգի: Եկեղեցին մարմինն է Քրիստոսի, ամբողջութիւնը մարդկեան՝ որոնք, պատմութեան ընթացքին, մեղուեցան Սուրբ Հոգիէն իրազորեւելու համար Քրիստոսի առաքելութիւնը մարդկային կեանքի զանազանութեան մէջ: Հաւատացեալներու համայնքին կեդրոնն է Ս. Պատարագը, շնորհակալութեան հրապարակային արտայայտութիւնը Աստուծոյ պարգևին ի Քրիստոս և աշակերտներու մասնակցութեան Քրիստոսի կեանքին իսկ: Ս. Պատարագը նախաձաշակն է Աստուծոյ Արքայութեան, որ կը քարոզէ Անոր մահը, մինչև որ գոյ գարձեալ միւսանգամ: Ան յիշատակումն է (amnesia) Աստուծոյ միջամտութեան պատմութեան ընթացքին մէջ, ներկայ փորձառութիւն մը յարուցեալ Տիրոջ և նախակատարումը մեծ ճաշկերոյթին երբ, ի վերջոյ, Աստուած է ամենայն յամենայնի: Մենք կ'ապրինք «միջանկեալ» միջոցին մէջ, այնպէս որ մեր պաշտամունքը կը տօնակատարէ Քրիստոսի դալուստով իրականացած աստուածային միջամտութիւնը պատմութեան և կատարումը փրկագործ իր անօրէնութեան ի վերջումն (Ա. Կորնթ. Բ. 24-26, Մրկ. ԺԴ. 25): Քրիստոսի ներկայութիւնը Ս. Հոգիի միջամտութեամբ, նոյնպէս կը սահմանէ թագաւորութիւնը: Հոն ուր թագաւորը կը բուժէ, կը վերանորոգէ և կը ներէ, հոն ուր հնազանդ ենք գթութեան և սրբութեան իր խօսքին, հոն թագաւորութիւնը կայ արդէն մեր մէջ:

Այս երկրի վրայ, Եկեղեցին չունի նախապատուութիւն թագաւորութեան մէջ, նախաթողութիւն չունի ան մեծ հացկերոյթին: Եկեղեցին կ'ապրի Աստուծոյ գթասրտութեամբ իբրև նշան, յաճախ անորոշ նշան Աստուծոյ փառաւոր ներկայութեան: Եկեղեցին համար, ուրեմն, Ս. Պատարագը մնայուն վերջիչեցումն է Քրիստոսով տրուած աստուածային շնորհին, որ վեր է մեզմէ, որ յաւիտենական է, բայց որուն մասնակցելու հրաւիրուած ենք, սիրոյ հրաշքին շնորհիւ: Երկրի վրայ. Ս. Պատարագով, Եկեղեցին կը նոյնանայ երկնային Եկեղեցիին հետ, որ արդէն իսկ կ'օրհնէ զԱստուած իր ներկայութեան (Մրկ. Ժ. 35-7, Եփես. Գ. 8-12, Յայտ. Է. 9-15):

2. — Բան եւ Խորհուրդ

Երբ կը խօսինք պաշտամունքի մասին և մեր հասկացողութեան մասին թէ ո՞րն է անոր կեդրոնական մասը, կ'անդադառնանք տարբեր շեշտաւորումներու, սակայն կը հաւատանք թէ կայ ահող «էկլիւմէնիկ» համաձայնութիւն մը: Կը գնահատենք Հաւատքի և Կարգի հրատարակութիւններուն Մկրտութեան, Պատարագի և Եկեղեցական Կարգի մասին, որոնք կ'օգնեն տեսնելու ահող մեր միութիւնը: Կ'ուզենք շեշտել սրբագործող արժէքը արտասանուած խօսքին, քանի որ քարոզի ոյժով կը խնդրենք Ս. Հոգիէն որ հում մեր բառերը և մտածումները վերածէ ներշնչող և սիրով զեղուն արտայայտութիւններու, զպչելու չափ մեր ունկնդիրներու սիրտերը: Պէտք է ընդունիլ Ս. Հաղորդութիւնը իբրև Աստուծոյ խօսքը, որ կը պատգամէ վերանորոգութեան և յաղթանակի մասին: Կը հաւատանք թէ՛ երբ մեր Եկեղեցիները միացեալ պահեն քրիստոնէական իրերօգնութեան երկու այս երեսները, կրնանք

զգուշանալ չափազանց վերացական քա-
րոզիսոսութեան որոշ աւանդութիւններէ
կամ չափազանցուած արարողապաշտու-
թեանէ մը, անոնց մօտ՝ որոնք չեղար կը
դնեն Ս. Պատարագի մատուցման ձեւին
վրայ:

3. — Միութիւն «Բրիստոսի հետ» իր առաքե- լութեան մէջ

Շերբ բաժնեց բեկանուած հացը և
թափուած գինին, Յիսուս առաւ իր ա-
շակերտներուն նշան մը ցոյց տալով թէ
անոնք մաս ունին տակաւին իր իսկ կո-
չումին մէջ՝ ըլլալու Մարգու Որդի» (John
V. Taylor): Անոնք ծառաւ ինչ որ բաժնե-
լու իրաւունքները յուսացելով արքայու-
թեանէն ներս: Սակայն չէին կրնար եր-
թալ տառապանքի ճանապարհը որ յայտնի
էր Յիսուսի իբրև մկրտութիւն և բաժակ:
Այսպէս, Յիսուս միանակ գնաց խաչին:
Սակայն, մատնութեան գիշերն իսկ, երբ
հեկեկանքն ու յուսալքումը տիրական
էին, Ան ընծայեց այդ աւետիւիքը որպէս
զի աշակերտները գիտնան թէ մէկ են
իրեն հետ: Հոգեկարքերը բազում են և
չկան գիւրբին պողոտաներ խաղողութեան
տանող:

Մատնութեան գիշերին, Յիսուս կը
հրաւիրէ մեզ բաժնելու հացն ու գինին,
որպէսզի միանանք իրեն, զոհաբերող
սիրով: «Եկեղեցիին ծառայութեան կերպը
(koinonia) առաւել կամ նուազ չէ՝ քան
մասնակցիլ տառացիօրէն «Բրիստոսի» չար-
չարանքին և յարութեան, հաւատարա-
կչութիւն մը ստեղծելու համար կրուած
տառապանքին՝ կարենալ բանալու համար
ուրիշներուն առջև թաղաւորութեան
գուռը» (John V. Taylor): Մաս ըլլալ
«Բրիստոսի» մարմինին Ս. Հոգիի ներգոր-
ծութեամբ Արքայութեան զերազոյն օրհ-
նութիւնն է և միակ կռուանը առաքելա-
կան մեր գործունէութեան այս աշխարհի
վրայ (Բ. Կորնթ. Ա. 7, Ա. Պետ. Դ. 13,
Կողոս. Ա. 24, Գաղա. Գ. 27-28):

4. — Միութիւն Աստուծոյ ժողովուրդին հետ, կասեցելու համար «Բրիստոսի» առաքելութիւնը

Հաղորդուիլ Աստուծոյ «Բրիստոսով»
և համայնք ըլլալ իբրև ժողովուրդ Աս-
տուծոյ, միակ խորհրդակատարումին եր-

կու երեսներն են: Բայց յաճախ, հաղոր-
դութիւն ստացող հաւատացեալը առանձին
կ'երթայ Սեղանին, թէ և շրջապատուած
ուրիշներով: Հաւատացեալներու խումբ
մը անպայման համայնք չէ՝: Կրնայ ան
գումարում ըլլալ անջատ անձերու, կեդ-
րոնացած ներքին կեանքով մը և Տիրոջ-
մէն ստացուած անձնական պատգամի մը
խօսքին ոյժով: Վտանգ մըն է այս մեծ
համայնքներուն մէջ յատկապէս: Ան կը
տկարացնէ մեր վկայաբերումը, որովհետեւ
կրնայ տանիլ անհատական նախաձեռնու-
թիւններու, փոխանակ կեդրոնացնելու
մեզ հաւաքական գործունէութեան մը մէջ:
Կը յուսանք թէ Եկեղեցիները յաճախ
պիտի վերաքննեն համայնքային իրենց
կեանքին բնոյթը:

Նշմարած ենք տարբերութիւն մը,
նոյնիսկ անջատում մը քրիստոնեաներու
միջև, որոնք ընկերային աշխոյժ ծառա-
յութեան նուիրուած են «Բրիստոսի» անու-
նով և ուրիշներ, որոնք կը նուիրուին
աղօթքի, ուսումի և խօսքովակատարու-
թեան: Նուիրումի երկու կերպերն ալ,
որքան շնորհաբեր՝ նոյնքան ալ տկար և
տգեղցած են այսպիսի բաժանումի մը
հետեանքով: Ընկերային ծառայութիւնը
կրնայ անհամբեր գործունէութիւն մը
ըլլալ, անորոշ իտէալներէ թելադրուած:
Խորհրդակատարումը կրնայ անհատական
շնորհագրութեան մը վերածուիլ, եթէ
չընկերանայ անոր գործնական մտահո-
գութիւն՝ ուրիշներուն նկատմամբ: Կը
հաւատանք թէ «Բրիստոսի» աշակերտու-
թեան երկու կերպերը պէտք է միանան
քրիստոնէական կեանքէն ներս: Հաւա-
քել եւ բաժնել, ընդունիլ եւ տալ, պաշ-
տել եւ աշխատիլ, աղօթել եւ պայքարիլ,
այս է կյանքով քրիստոնէական բաժնեկ-
ցութեան այս երկրի վրայ:

Մենք կ'ապրինք բաժանումներու աշ-
խարհի մը մէջ և շատ դիւրաւ վարժու-
թիւնը առինք բաժանումներուն Եկեղե-
ցիէն ներս: Մեծագոյն գայթակղութիւնն
է որ Տիրոջ Սեղանը կտրատուած է: Ան-
միաբանութեան պատմական բազմաթիւ
պատճառներ կան: Մինչև այսօր, շատ
դժուար ճիգ մըն է հարկաւոր, բերելու
համար բոլոր քրիստոնեաները մէկ ըն-
տանիքի մը միակ Սեղանին, բաժնելու

համար նոյն հացը և ըմպելու համար նոյն բաժակէն: Առաքելական մեր վկայարարութեան տկարացումն է այս և անոր արմատը պէտք է փնտռել մեր անհնազանդութեան մէջ: Եթէ Բրիտանոս կը հրաւիրէ իր ժողովուրդը իր խնճոյքին, ինչպէ՞ս կրնանք խուսափիլ պաշտելէ զինք լման հաղորդութեամբ բոլոր անոնց հետ՝ որոնք կը սիրեն զինք և իրն են առ յաւէտ:

Կոչ կ'ընենք մեր Եկեղեցիներուն, որ շարունակեն հետամուտ ըլլալ միութեան, որով պիտի յայտնուի Բրիտանոսի արքայութիւնը:

5. — Հաղորդութիւն՝ հաց ուխտաւորաց

Ժամանակներ և տեղեր կան, ուր միասին մատուցումը Սուրբ Պատարագին կրնայ հրապարակային վկայարարում մը ըլլալ: Որոշ երկիրներու մէջ, քրիստոնեաներ կրնան հալածուիլ, նոյնիսկ պատժուիլ, երբ մասնակցին պաշտամունքի կը լսենք թէ ոմանք կը հաւաքուին ի գին մեծ վտանգի. ասոնց քաջութիւնը քարոզ մըն է իրենց շուրջիններուն թէ որքան թանկագին է Պատարագի խորհրդակատարութիւնը: Այլ կացութիւններու մէջ, Ս. Պատարագը կրնայ մատուցուիլ բացօդեայ, որպէսզի շատեր տեսնեն: Ուրախ արարողութիւն մը կրնայ նոր յոյս տալ շնական և աշխարհիկ դարձած ընկերութիւններու: Աստուծոյ Սեղանին կոյ աստուածային տեսիլք մը որ մարդկային սիրտը կը տանի Տիրոջ:

Հաղորդութեան փորձառութիւնը Եկեղեցւոյ շրջանակին մէջ է առաւելապէս: Ան կեանք կու տայ քրիստոնեաներուն, որպէսզի վերածուին Բրիտանոսի պատկերին և ըլլան արդիւնաւոր վկաներ Անոր: Ս. Յարութեան տօնին (Ուղղափառ Եկեղեցիներուն մէջ, օրինակ), երբ մօթի լոյսը կը բաժնուի պատարագիչէն բոլորին և անոնց ձեռքով՝ ամէն տունի, այդ վկայարարումը կ'ըլլայ աւելի բացայայտ:

Որպէսզի քաջալերուի աճումի այս ընթացքը, կը թելադրենք որ խորհրդակատարութեան միջոցաւ, Ս. Պատարագը պատգամ մը բերէ իւրաքանչիւրիս վի-

ճակին: Իւրաքանչիւր եկեղեցական և իւրաքանչիւր համայնք պէտք է փնտռէ այսպիսի ճամբայ մը, հասկացողութիւն մը: Մենք որոշ թելադրանքներ կրնանք առաջարկել:

— Երբ ժողովուրդ մը ճնշումի տակ կը տառապի, Ս. Պատարագը կը խօսի փրկութեան և ազատագրութեան մասին:

— Երբ քրիստոնեաներ կ'արտաքսուին և կը բանտարկուին իրենց հաւատքին համար, հացն ու գինին կը ներկայանան իբրև Տիրոջ կեանքը, որ մերժուեցաւ մարդոց կողմէ բայց եղաւ «գլուխ անկեան»:

— Երբ Եկեղեցիի մը անդամակցութիւնը կը պակսի և նիւթականը կը տկարանայ, Ս. Պատարագը կը յայտարարէ թէ Աստուծոյ առատաձեռնութիւնը հափշտէ և մեր յոյսը իր վրայ պէտք է վերջ մը ունենայ:

— Երբ համայնքի մը կեանքին կը սպառնայ ցեղային, սեռային կամ դասակարգային խտրականութեան վտանգը, Ս. Պատարագն է որ կարելի կ'ընէ ամէն տեսակի մարդոց բաժին ստանալու նոյն սնունդէն և ըլլալու մէկ ժողովուրդ:

— Երբ մարդիկ աղքեցիկ են և փառթամ կեանք ունին, Ս. Պատարագը կ'ըսէ անոնց. «Ինչպէս Յիսուս իր կեանքին բաժնեկից ըրաւ մեզ, նոյնպէս ըրէ անօթիին հետ»:

— Երբ համայնք մը կղզիացած է քաղաքական, պատերազմական կամ աշխարհադրական պատճառներով, հաղորդութիւնը կը միացնէ մեզ ամէն տեղի և տարիքի Աստուծոյ ժողովուրդին հետ:

— Երբ քոյր մը կամ եղբայր մը մօտ են մահուան, հաղորդութիւնը դուռ մըն է մեզ սիրող Հօր թագաւորութեան վրայ բացուած:

Այսպիսի ուղիներով Աստուած կը սնուցանէ իր ժողովուրդը երբ կը մատուցուի Պատարագի Խորհուրդը, որպէս զի խոստովանին բանիւ և գործով թէ Յիսուս Բրիտանոս է Տէրը, ի փառս Հօր Աստուծոյ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԿՈԶԸ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

«ԵԿԵՍՑԷ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ՔՈ»

Սիրելի բոլոր եւ եղբայրներ ի Քրիստոս,

Մենք, աւելի քան հինգ հարիւր քրիստոնեաներ, եկած աւխարհի բազմաթիւ ազգութիւններէ, հաւաքուեցանք Աւստրալիոյ Մէլպուռն քաղաքին մէջ, Մայիսի 12-24, 1980, եկեղեցիներու Համաւախարհային Խորհուրդի կազմակերպած համագումարով Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան մասին: Մեր ուսադրութիւնը կեդրոնացաւ Յիսուսի մեզի սորվեցուցած աղօթքին վրայ. «Եկեցե՛ք արձալուրիս բո»: Այս աղօթքը կը խոսովէ բայց եւ կը մխիթարէ մեզ, քե՛ Անոր միացած ենք:

Մենք կը ժողովուրինք *աթոմական* սպառնալիքին ներքեւ: Զօրաւորին ննուզմանը, անգործին պարսագրուած մեր աւխարհի կրած վերին է: Այդ ննուզմանը կը գտնուին մեր սննտական, բաղաձայն, ցեղային եւ սեռային կեանքին մէջ: Մեր աւխարհը, այնքան հպարտ մարդկային իր իրագործումներով, լեցուն է մարդերով, որոնք կը տառապին անօրութենէ, աղքատութենէ եւ անարդարութենէ: Մարդիկ միասուր զոհ են:

«Որպէս ոչ ծանօթն ամենեքեան, որ գործեն զանօրէնութիւն»:

Ոյք ուսէին զժողովուրդ իմ որպէս կերակուր հացի» (Սղմ. ԺԳ. 4):

Այլապէս ու անօրին կ'աղաղակեն առ Աստուած: Մեր աղօթքը՝ «Եկեցե՛ք արձալուրիս բո», պէտք է բարձրանայ միլիոններու աղաղակին հետ, որոնք կ'ապրին աղքատութեան եւ անարդարութեան մէջ: Շատեր կը կրեն լուս տառապանքին ցաւը. անոնց դիմագիծը արտայայտութիւնն է ցաւին: Եկեղեցին չի կրնար նման դիմագիծերէ հեռու ապրիլ, որովհետեւ Յիսուսի դէմքը կը տեսնենք անոնց մէջ (Մատթ. ԻԵ.):

Նման աւխարհի մը մէջ, Աստուծոյ բազաւորութեան աւետարտ կ'երթայ բոլորին: Ան կ'երթայ աղքատին եւ կ'արքայնէ անոր մէջ ոյժը, հաստատելու մարդկային իրենց արժանապատուութիւնը (dignity), ազատագրուելու եւ յոյսը: Ճնշողին ան կ'երթայ իբ-

րեւ դատաստան, հրաւեր եւ կոչ ապաւանջութեան: Անգղային կոչ մըն է ան գիտակցելու իր պատասխանատուութեան: Նոյնիսկ եկեղեցին բերացած է իր Տիրոջ հանդէպ, արգելք հանդիսանալով բազաւորութեան իրականացումին: Մենք կ'ընդունինք այդ մեղանշումը եւ կը գիտակցինք ապաւանջութեան անհրաժեշտութեան, ներումի եւ սրբագործութեան համար:

Միակ Աստուածը, յայնուած Յիսուս Քրիստոսի անձին եւ գործին մէջ, կեդրոնն է մարդկութեան եւ ամեն արարածի: Մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս մտուրի մէջ դրուեցաւ «զի ոչ զոյր նոցա տեղի իշխանին» (Ղկս. Բ. 7): Ան կեդրոնն է կեանքին, միեւնոյն տեսն կը հասնի անոնց որոնք կեանքի եզրին կ'ապրին: Ան կը հաստատէ իր տէրութիւնը հրաժարելով անկէ: Ան խաչուեցաւ «արտաւոյ դրան» (Եբր. ԺԳ. 12): Զիջելով իր իշխանութենէն ան կը հիմնաւորէ բժշկութեան իշխանութիւնը:

Մարդիկ որոնք կը տառապին անարդարութենէ, կ'ապրին ազգային եւ համայնային կեանքի եզրին: Բազմութիւններ կան սննտապէս եւ բաղաձայնապէս ննուզած: Յանախ մարդիկ են ասոնք, որոնք լուր չունին Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանէն: Սակայն Յիսուս Քրիստոս կը մօտենայ անոնց: Ան բուժիչ իր իշխանութիւնը ի գործ կը դնէ լուսանցի մարդոց վրայ: Մենք մասնակցողներս Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան համագումարին, աղքատ տառապանքին դիմաց՝ ամբաստանալի զգացումը ունինք: Կ'աղօթենք որ անոնք լսեն Աւետարանը եւ մենք ըլլանք բոլորս արժանաւոր բարոյիչներ Աւետարանին, բանիւ եւ գործով: Կեցած ենք Յիսուս Քրիստոսի դատաստանին եւ յոյսին ներքեւ: «Եկեցե՛ք արձալուրիս բո» աղօթքը մեզ աւելի կը մօտեցնէ Յիսուս Քրիստոսի, այսօրուան աւխարհին մէջ: Կը հրաւիրենք ձեզ միանալու մեզի, նուիրուելու մեր Տիրոջ ծառայութեան, որուն արձալութեան ակնկալութեամբ կ'աղօթենք:

ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ ՀՕՐ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱՐԵՐ ԱՅՅՐ

ՌՈՒՄԱՆՈՅ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹԵՄԵՐՈՒՆ

Անցնող Մայիս ամսու ընթացքին, հանդիսաւորապէս նշուեցան Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ զոյգ թեմերուն բարեջան և բազմամեայ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Տիրայր Արքեպս. Մարտիրոսեանի ծննդեան յիսնամեայ և քահանայական ձեռնադրութեան քսանհինգամեայ յորելեանները:

Հանդիսութեանց աւելի փայլ մը տալու համար, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Գշ. 6 Մայիսին, Ամմանի Հոգևոր Հովիւ Տ. Վահան Վրդ. Թօփալեանի ընկերակցութեամբ, մեկնեցաւ Երոստղէմէն:

Զորեքշաբթի, 7 Մայիսի ուշ հրեկոյեան, Ն. Ամենապատուութիւնը ժամանեց Պուքրէշի օգնականը, ուր խառնուած էր գաղութի ընտրանին, գլխաւորութեամբ իրենց սիրեցեալ Առաջնորդին: Իսկ Առաջնորդարանի մուտքին՝ դեռատի աղջիկներ, հայկական և ռուսական աղջկանք տարազներով, աղուհացով և ծաղիկով դիմաւորեցին մեծապատիւ Հիւրը:

Յաջորդ օր, Սրբազան Պատրիարքը, հետն ունենալով Սրբազան Գործիւարը, այցելեց եկեղեցական թանգարանը, Զօր. Անդրանիկի յուշարձանը, աղջկանքի դերձմանատունը՝ ուր թաղուած է հայրը Վեհափառ Հայրապետին, և այլ տեսարժան վայրեր: Ապա ընդունեց Թաղական և Թեմական Խորհուրդի անդամները:

Ուրբաթ, Մայիսի 9ին, Պատ. Թեմական Խորհուրդը բարեգալուստի ճաշկերոյթ մը սարքեց ի պատիւ Սրբ. Պատրիարքին, Առաջնորդարանի շէնքին մէջ:

10 Մայիս, Շաբաթ, Ռուսիոյ Օրթոտոքս եկեղեցւոյ պետ Ամեն. Տ. Եղիշէ Պատրիարքը իրենց Պատրիարքարանի մէջ, Սիրազեղ խօսքերու փոխանակուէն վերջ Ռուսիոյ Պատրիարքը պաշտօնապէս կը հրաւիրէ հայոց պատուիրակութիւնը Մօլտավիոյ վանքերը այցելելու և երեք օր հիւրը ըլլալու Ռուսիոյ Ազգ. եկեղեցիին:

Յօրելիական հանդիսութիւնները պաշտօնապէս սկսան կիրակի, 11 Մայիսին, երբ Ամենապատիւ Պատրիարք Սրբազանը «Հրաշափառ»ով մուտք գործեց Առաջնորդանիստ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցին: Ս. Պատարագի ընթացքին, Ս. Պատրիարքը խօսեցաւ իր հոգեւունք քարոզներէն մին, դրուատելով արժանիքները երեմիի իր սանին և այժմու Յորելիար ու բազմալսատակ Առաջնորդին: Ծնորհաւորելէ ետք կրկնակ տարեդարձները և վերջերս ստացած Արքութեան պատիւը Յորելիարին, Նորին Ամենապատուութիւնը նուիրեց անոր երեք դարերու նստութեամբ եպիսկոպոսական պանակէ մը, ինչպէս նաև սկիզբով ժամացոյց մը և սօկեայ դրիշ մը: Եկեղեցւոյ բազմանդամ և երկսեռ երգչախումբը շնորհալիօրէն կատարեց բազմաձայն երգեցողութիւնը Ս. Պատարագին:

Կէսօրը անց, «Մօսէրն» պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ, Թեմական Խորհուրդի կողմէ պաշտօնական ճաշկերոյթ մը սարքուեցաւ: Ականաւոր հրաւիրականներու շարքին էին Եւսեփին Պատրիարքի ներկայացուցիչ Նեստոր Մետրապօլիտը, Կրօնից Նախարարը, Ռուսիոյ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ Առաջնորդը, Հրէից Բարուսպետը, Պուքրէշի Միւլթիին, և այլն:

Երկուշաբթի, 12 Մայիսի երեկոյեան, Յօրելիական հանդիսութեան համերգային բաժինը տեղի ունեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ ընդարձակ սրահին մէջ: Հարիւրաւոր ներկաներ լցուեցան էին լուսավառ և շքեղ տաճարը: Պուքրէշի Օփէրայի երգիչներ Դաւիթ Յովհաննէսեանն ու Խառար Թումանյանն, և Սօֆիայէն Տ. Մետրոպ քահանան իրեն մենակատար, արժանացան հանդիսականներու ջերմ գնահատութեան:

13 Մայիս, Երեքշաբթի, Ամենապատիւ Պատրիարքը, Յորելիար Առաջնորդը

և Տ. Վահան Վրդ. մեկնեցան Մօլտավիոյ եաշ քաղաքը և երեք օրհրուս ընթացքին այցելեցին քաղաքին և շրջակայքին մէջ դաժնուող Ռուսէն հաշակաւոր վանքերն ու կուսանոցները: Հինդշաբթի, 15 Մայիս, Համբարձման տօնին, ներկայ եղան Նեէմց վանքի բակին մէջ 20,000 հաւատացեալներու ներկայութեան մատուցուած հանդիսաւոր Ս. Պատարարքին:

16 Մայիս, Ուրբաթ, կէսօրէ առաջ, կրօնից նախարարը ընդունեց Սրբազան Պատրիարքին, որ նոյն օրը կէսօրէ ետք հրաժեշտ առաւ Ռուսէն ասպնջական հողէն և օդանաւով մեկնեցաւ Պուլկարիա, իրր հիւրը Պուլկար Օրթոտօքս եկեղեցւոյ պետ Ամեն. Տ. Մաքսիմ Պատրիարքին:

կէսօրին՝ Պուլկարիոյ Ամեն. Պատրիարքը ճաշկերոյթով մը պատուեց Ն. Ամենապատուութիւնը: Ներկայ էին բազմաթիւ հրաւիրեալներ: Մտերմիկ մթնոլորտի մէջ զոյգ Պատրիարքները ունեցան սիրալիր արտայայտութիւններ:

Թաջորդող օրերուն, Ամեն. Ս. Պատրիարքն ու Գերշ. Առաջնորդ Սրբազանը այցելեցին Ռիլա պատմական վանքը, որ եղած է Պուլկար ազգային դարթօնքի օճախներէն, և հիւրը եղան վանահայր Տ. Կելտսի Եպիսկոպոսին: Յետոյ մեկնեցան Փլօլտիվ հայաշատ քաղաքը, ուր հիւրը եղան Վառլամ Մետրապօլիտին: Ս. Գէորգ հայկական եկեղեցւոյ մէջ փոխանակուեցան ողջոյնի ջերմ խօսքեր: Գիշեր մը

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայր Պուրեթի Հայոց Եկեղեցիին մէջ,
հոգեւոր համերգի պահուն:

Ն. Ամենապատուութիւնը Սօֆիոյի օղակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ Պուլկար եկեղեցւոյ բարձրաստիճան հոգեւորականներու և հայ համայնքի ներկայացուցիչներու կողմէ:

18 Մայիս, Կիրակի, Պուլկարիոյ մայրաքաղաքի Ալեքսանտր Նեաքի Մայր Տաճարին մէջ Տ. Արսէնի Եպօ.ը ողջունեց երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքին, իսկ

անցուցին Պաշտօվաի պատմական վանքը, իրր հիւրը վանահայր Տ. Իլարիոն Եպիսկ. ի կարծուի թէ յիշեալ վանքը նախապէս պատկանած է հայոց, շինուած ըլլալով ԺԲ. դարուն. Բակուրեանի կորարներուն կողմէ:

Վերադառնալով Սօֆիա, Շաբաթ օր, 24 Մայիս, Առաջնորդ Տ. Տիրայր Սրբազանի ծննդեան յիսնամեակի օրը նշուե-

ԿԵԱՆՔԻ ՅԻՍՈՒՆ ԻՄԱՍՏԱԼԻՑ ՏԱՐԵՆԵՐ

(Կենսագրական գիծեր Յոսեփաբ Դեբե. Տ. Տիրայր Արեհայս. Մարտիկեանի)

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մեր օրերու արժանաւորագոյն իշխանաւորներէն Գեորգ. Տ. Տիրայր Արեհայս. Մարտիկեանը բոլորեց իր կեանքի կէս դարու շրջանը, կէսէն աւելին անմնացորդ նուիրարեւելով հայութեան հոգեւոր-եկեղեցական և մշակութային-հայրենասիրական երախտալից սպասարկման:

Գերաշնորհ Սրբազանի տարեթիւերով արտայայտուած կենսագրութիւնը հետեւեալն է. —

Աւագանի անունով Տիգրան, ծնած է 1930 թ. Մայիսի 24ին, Պէյրութ (Լիբանան): Նախնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն ազգային Սահակեան և Արգարեան նախակրթարաններուն մէջ:

1944-47 երեսուղէմի Պատրիարքութեան Ժառանգ. Վարժարանի սան է:

1947ին ծնողներուն հետ կը ներգաղթէ ու կը հաստատուի Երևան: Նոյն տարին կ'ընդունուի Երևանի օտար լեզուներու ինստիտուտի Անգլիական բաժինը, ապա, թողնելով ինստիտուտը, կը մտնէ Ս. Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանը:

1951 թ. Նոյեմբերի 1ին կը ձեռնադրուի Սարկաւազ:

1952ին գերազանց յաջողութեամբ կ'աւարտէ Հոգեւոր Ճեմարանի լսարանական բաժինը և կը նշանակուի Հոգեւոր Ճեմարանի քարտուղար:

1955 թ. Ապրիլին, Ծաղկազարդի օրը, Ս. Հռիփսիմէի վանքին մէջ կուսակրօն քահանայ կը ձեռնադրուի Գեորգ. Տ. Սահակեայս. Տէր Յովնանիսեանի ձեռքով, ստանալով Տիրայր նոր անունը: Նոյն տարին կը նշանակուի Պաքուի (Ատրպէյճան) հայոց հոգեւոր հովիւ և թեմական Խորհուրդի անդամ-քարտուղար:

1956 թ. Հոկտեմբերին, Մայր Տաճարի մէջ, Ն. Ս. Օժուլիւն Տ. Տ. Վաղդէն Ա. Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետէն կը ստանայ վարդապետական իշխանութիւն, ներկայացնելէ հետք իր աւարտաճառը՝ «Խաղաղութեան Դադափարը Հին Հայ Մատենագրութեան մէջ» նիւթին շուրջ:

1957 թ. կը նշանակուի Առաջնորդական Տեղապահ Ատրպէյճանի Հայոց թեմին:

1958ին, Վեհափառ Հայրապետի կար-

ցաւ փառաւոր ընդունելութեամբ մը քաղաքի «Սօֆիա» պանդոկին մէջ, Շուրջ 200 հրաւիրեալներու գլուխն էր Ամեն. Տ. Մաքսիմ Պատրիարքը: Կրօնից նախարար Լուսովի ֆօֆով Կիրիլ եւ Մերոսիոսի շքանշանով պատուեց հայոց Առաջնորդը, ի նշան Պուլկար և Հայ Ժողովուրդներու բարեկամութեան: Իսկ Տ. Մաքսիմ Պատրիարքը եկեղեցական շքանշանով մը զարդարեց կուրծքը Յոսեփաբին:

Կիրակի, 25 Մայիս, Հոգեգալստեան տօնին, մեր Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցիին մէջ մատուցուած հանդիսաւոր Ս. Պատարագի ընթացքին Ամեն. Սրբազանը խօսեցաւ կուռ քարոյ մը: Անդրադառնալէ հետք օրուան տօնի մեծ խորհուրդին, Սրբազանը իր խոր գոհունակութիւնը յայտնեց որ նոյն Սուրբ Հոգիի շնորհներով է զարդարուած երբեմնի անոյշ պատանի սաղիմական իր սանը և

այսօրուան արժանաւոր Յոսեփաբը: Թեմական Խորհուրդը ապա շքեղ ճաշկերոյթ մը տուաւ մեծապատիւ հիւրերուն:

Յաջորդ օր, Սրբազանները մեկնեցան ծովեզերեայ Վառնա քաղաքը, ուր կաղզուրուելու համար մնացին շաբաթ մը, իբրեւ հիւրը Եօսէֆ մետրապօլիտին:

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Յունիսի 6ին Աթէնքի ճամբով վերադարձաւ Սուրբ Աթոռ, քաղցր և անջնջելի ապաւորութիւններ կրած Դանուբի զոյգ ափերու վրայ հաստատուած մեր բարեկեցիկ գաղութներուն տուած իր այցելութիւնէն:

Այս առիթով, Սրբազան Պատրիարքը հրաւէր ուղղեց Ռուսմանիոյ և Պուլկարիոյ Ամենապատիւ Պատրիարքներուն այցելելու Ս. Երկիր:

Հոս կ'արժէ յիշել թէ առաջին անգամն էր որ երեսուղէմի Ս. Աթոռոյ Պատրիարք մը կ'այցելէր յիշեալ գաղութները:

գաղթութեամբ, հովուական այցելութեան կը մեկնի Ռուսմանիոյ և Պուլկարիոյ Հայոց թեմերը:

Նոյն տարւոյ աշնան կ'ընտրուի Աւերպէյճանի Հայոց թեմի Առաջնորդ, ուր կը պաշտօնավարէ մինչև 1960 թ.:

1960 ին միաձայնութեամբ Առաջնորդ կ'ընտրուի Ռուսմանիոյ և Պուլկարիոյ Հայոց թեմերուն և առ այսօր կը գտնուի այդ պատուաւից պարտականութեան վրայ:

1964 թ. Հոկտեմբերին Ռուսմանական Հանրապետութեան կողմէ կը պարգևա-

Հայրապետը կը բարեհաճի զինք ձեռնադրել եպիսկոպոս:

1980 թ. Փետրուարին, արժանանալով Վեհափառ Հայրապետի բարձր գնահատութեան, կը ստանայ Արքութեան տիտղոս:

Տարեթիւերու այս սոսկական թուարկումն իսկ պերճախօս վկայութիւն է Գերաշնորհ Սրբազանի կեանքի և գործունէութեան հարուստ ու բովանդակաւից հասարակական կշռի մասին:

Իրապէս ալ, Սրբազան Հայրը ուսու-

Յոսիպար Գեորգ. Տ. Տրապիս Արքեպիս. Մարտիրոս

տրուի Աստղ և այլ 7 շքանշաններով: Նման պարգևի կ'արժանանայ նաև Խաղաղութեան Համաշխ. Խորհուրդին կողմէ: Ներկայիս Սրբազանը Հայ փոքրամասնութեան ներկայացուցիչն է Ռուսման Խորհրդարանի մէջ:

1964 թ. Նոյեմբերի 29 ին, հաւանութիւն տալով Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդի և զոյգ թեմերու թեմական Խորհուրդներու գրաւոր միջնորդութեանց, Վեհափառ

նոգական տարիներէն իսկ, որ յերուսաղէմ և յԵւթիմիոն, կը ներկայանայ փայլուն ընդունակութիւններով, գրեթէ մըշտապէս հանդիսանալով իր դասարանի և զոյգ վարժարաններու ամենաառաջադասունը:

Հոգեւոր-վարչական առաջին փորձութիւնը, հակառակ իր համեմատաբար շատ երիտասարդ տարիքին, իրբե Ատրպէյճանի, Լեռնային Ղարաբաղի և Նախիջև-

ւանի հայութեան կրօնական Առաջնորդ, կ'արդիւնաւորուի տկնառաւ յաջողութեամբ: Հիմնովին կը վերակազմաւորուի ոչ միայն եկեղեցական ներքին, հոգեւոր-ժխական կեանքը, կ'աճի քահանայական դասը, եկեղեցիները կ'օժտուին ներկայանալի հրգչախումբերով, կը բազմապատկուի եկեղեցի յաճախողներուն, մանաւանդ երիտասարդներու, թիւը, լայնօրէն կը ծաւալի իր հանդէպ համակրանքը հայ ընտանիքներէն ներս, ինչպէս նաեւ՝ Արարչայանի կրօնական պետի՝ Շէյխ-իւլ-իսլամի և կրօնից նախարարութեան քով, այլև կը բարեկարգուին ու կը վերանորոգուին եկեղեցիները ու կ'ապահովուին տնտեսական-վարչական ամուր հիմքերով: Թէև ոչ դիւրին, սակայն չափազանց երախտաշատ աշխատանք:

Այս բոլորը, բնական է, չէին կրնար վրիպիլ և չվրիպեցան Ն. Ս. Օձուլեան տեսադաշտէն: Ուստի, ոչ պատահական ընտրութեամբ, նախապէս իրրեւ հովուական այցելու, ապա Ընտրեալ Առաջնորդ Ռուսմանիոյ և Պուլկարիոյ հայոց զոյգ թեմերուն, կ'առաքուի յիշեալ երկիրները պաշտօնավարելու:

Արդէն հաստատուած իրողութիւն է, որ Գերաշնորհ Սրբազանը առաջին իսկ օրէն գործի կ'անցնի կորովի ֆանասիրութեամբ, վարչադէտ եկեղեցականի ձեռնահասութեամբ և, ազգային-հայրենասիրական լիովին գիտակցուած վարքագիծով:

Համաշխարհային Բ. Պատերազմի օրերէն առդին նոր, դժուարին իրողութիւն էր ստեղծուած հայ զոյգ գաղութներու ազգային և եկեղեցական կեանքէն ներս, որուն անդրադարձը կը շարունակէր յարատեւել: Նորընտիր Առաջնորդին առջև ծառացող այս կացութիւնը մեծ, որոշիչ նշանակութեամբ խնդիր մըն էր իր գործունէութեան և իր անձին ինքնահաստատման համար: Պատիւ իրեն, որ կրցաւ լուծել զայն միանգամայն դրական՝ իր նախանձախնդրութեան, հայրենասիրութեան, ամուր նկարագրին ու ճկուն քաղաքագիտութեան շնորհիւ:

Նախ հարկ էր ունենալ սպասարկու եկեղեցական անձնակազմ: Այսօր արդէն եթէ թիւը միայն իր ձեռնադրած քահանաներուն, Հայրենիքէն ևս կան, եր-

կու վարդապետներ իրենց հովուական պարտականութեան վրայ են: Պարբերաբար պատանիներ մեկնած են Ս. Էջմիածնի Հոգեւոր ձեմարան և արժանացած եկեղեցական կոչման:

Միայն Ռուսմանիոյ թեմն ունի մօտաւորապէս 20 եկեղեցի, 40է աւելի վճարող աշխարհական պաշտօնեայ: Եթէ թեմի 1958 թ. ընդհանուր ծախսը եղած է ընդամէնը 73 հազար, ապա 1978ին՝ շուրջ 1 միլիոն և 600 հազար ռուսմանական լէվ, մօտաւորապէս այդքան ալ՝ խնայուած: Թիւերու լեզուն յաճախ աւելի համոզիչ է: Միայն Սուշավայի մէջ բազմապիսի վերանորոգչական աշխատանքներ են կատարուած Զամգա, Ս. Խաչ, Ս. Սիմէօն և Հաճկատար Ս. Աստուածածին վանքերուն վրայ: Բարեկարգուած և ասֆալթապատուած են շրջապատերը, յարգարուած և կահաւորուած են ուխտաւորներու ըողմաթիւ սենհակները, ցոնկապատուած ու վերակառուցուած են հայկական գերեզմանատները, գերեզմանատան մատուռը, օժտուած են ելեքտրականութեամբ ու հեռաձայնով: Բազմավաստակ հայադէտներ Բ. Ճ. Սիրունիի և Վլատ Պընցիանուի շիրիմներուն վրայ գետեղուած են անոնց կիսանդրիները: Պուքրէշի մէջ Մայր Եկեղեցին ու զանգակատունը, որոնք բաւական փնտսուած էին վերջին դժբախտին երկրաշարժէն, այսօր լիովին վերանորոգուած են:

Գերաշնորհ Սրբազանի խոհմ և հետեւողական անվհատ ֆանքերով եկեղեցիին վերադարձուցաւ չքեղ Առաջնորդարանը: Այս ևս ինքնին խիստ մեծ յաջողութիւն մըն է, որն այնքան բարերար հետեանքներ ունեցաւ կարճ ժամանակի մը ընթացքին: Այստեղ են Առաջնորդ Սրբազանի բնակարանը՝ համապատասխան քանի մը սենհակներով, գրասենհակները, թեմական Խորհուրդի նիստերու դահլիճը: Այստեղ Գերաշնորհ Սրբազանի իսկ մասնակցութեամբ դասախօսութիւններ կը տըրուին, հայ համալսարանական երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ երեկոյթներ կը կազմակերպեն, կիրակնօրեայ դասընթացքներու կը հետեին: Տօնակատարութիւններ եղած են Աստուածաշունչի տպագրութեան 300ամեակի, Հ. Ղ. Ալիշանի,

կրիմեան Հայրիկի, Կոմիտասի, Լ. Շանթի յօրեկաններուն առիթով:

Գերաշնորհ Սրբազանի ձեռներէցութեան, հայ մշակոյթի հանդէպ տածած անոր գուրգուրանքին լուադոյն ապացոյցն է այստեղ բացուած Հայ արուեստի և մշակոյթի փոքրիկ, բայց բովանդակալից մնայուն թանգարանը, բարձրարուեստ եկեղեցական իրերով, զգեստներով, վարագոյրներով, մանաւանդ հայերէն մեծարժէք հնատիպ ու ձեռագրական ցուցանմուշներով: Այս թանգարանի առկայութիւնը լուադոյն կը նպաստէ Հայ եկեղեցիին և ժողովուրդին ստեղծագործական կարելիութիւններուն և ձիրքերուն հանդէպ հիացական համարում ստեղծելուն, անոնց մշակութային վարկը բարձրացնելուն եւրօպայի այս կարեւոր մէկ կեդրոնին մէջ:

Ռուսէն գիտական շրջանակներու և բարձրաստիճան կրօնականներու հետ Սրբազանը մերձաւոր կապ կը պահէ նաեւ գիտական-մշակութային հարցերու առնչութեամբ: Ըսուեցաւ, որ Սրբազանը Ռուսմանիոյ Արեւելագէտներու Ընկերութեան անդամ է: 120 հազար տպաքանակով ռուսներէն իր թարգմանութեամբ հրատարակուեցաւ «Հայկական Հէքիթ»-ները գոշտրիկ ժողովածուն: Հրատարակութեան է յանձնէր շուրջ 25 քարոզներէ բաղկացած գրքոյկ մը, որը չուտով լոյս կը տեսնէ Ս. Աթոռի Տպարանէն:

Գերաշնորհ Տիրայր Սրբազանը չեւտուած ուշադրութեամբ ու խնամքի կ'արժանացնէ զոյգ թեմերուն յատուկ ազգային-եկեղեցական, մանաւանդ ծիսական աւանդութիւնները, իրոնք գաղութի հոգեւոր և ազգային զգացումներուն վրայ խորապէս բարերար ներգործութիւն կ'ընեն, նպաստելով եկեղեցիի բարեգործման և ազգապահպանման նուիրական գործին: Այս առումով մատնանշելի կը մնան առանձնապէս Սուշավայի Հոճկատար Ս. Աստուածածին վանքի տօնի հանգիստաւոր կատարումն ու Ռուսմանհայ բոլոր վանքերուն արուած ուխտաւորներու այցը: Առաջինին կը մասնակցին նաեւ բազմաթիւ Ռուսմանացիներ, որոնք նոյնպէս ոտաբոսպիկ ու ծնկաչոք կը բարձրանան վանքն ի վեր, կ'ունկնդրեն Սրբա-

զանի հոգեպարար Պատարագը: Քարոզը կ'ըլլայ ամենէն ոգեւորիչ հոգեկան խթանը: Ապա հաւաքական սեղաններու շուրջ կը վայելեն լաւանջապուրը. ըստ աւանդութեան, պահպանուած սովորութիւն է Անիական հնամեայ տարիներէն մնացած: Այս երջանիկ առիթ մըն է գաղութի հայութեան բազմաթիւ անդամներու ամենամեայ օգտաշատ հանգիպման: Զանգուածային ուխտագնացութիւնը նմանապէս բարեպատեհ իրողութիւն մըն է Ռուսմանիոյ զանազան կողմերը բնակութիւն հաստատած հարիւրաւոր հայերու քանի մը օրեր տեղը համատեղ ներկայութեան և փոխադարձ մերձեցման: Սրբազան Հայրը միշտ ներկայ է: Գարձեալ շահողը ազգապահպանման սուրբ գործն է:

Շնորհիւ իր զգաստ, խելամիտ և հիմնովին առողջ, ազգին ու հարազատ եկեղեցիին շահերը տեսականապէս երաշխաւորած քաղաքագիտութեան, մեծապէս շահած է զոյգ երկիրներու թէ՛ կրօնական, թէ՛ պետական բարձրագոյն իշխանութեանց համակրանքը: Այստեղ կարեւոր նշանակութիւն ունին նաեւ իր անձին ու նկարագրին բարեմասնութիւնները՝ բանիմացութիւն, իրատեսութիւն, գործարարութիւն, հմտութիւն նաեւ տեղական լեզուներուն, անմիջականութիւն, անկեղծութիւն, զուարթամիտ ու շէնչող զրուցակցութիւն, հիւմոր, նորոնկատութիւն:

Գերաշնորհ Սրբազանի հաւատոյ հանգանակի և բոլոր ձեռնարկումներուն անկիւնաքարը իր անպայման հաւատարմութիւնն է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին և անոր երախտաշատ Գահակալին՝ Ն. Ս. Սմբատին Տ. Տ. Վազգէն Վեհափառ Կաթողիկոսին հանդէպ: Ասոր բիւրեղեայ ցուցանիշն է Սրբազանի քառորդ դարեայ ինքնանուիրութեամբ Մայր Աթոռի պատգամներուն ու թելադրութիւններուն, որոնց ծնած է ինքը՝ հայոց բազմադարեան պատմութիւնը:

Այս մարդի իր գործունէութեան մէկ պայծառ դրսեւորումն է նաեւ այն լայնուսիրտ ասպնջականութիւնը, որ Գերաշնորհ Սրբազանը ընծայած է Վեհափառ Հայրապետին, Պաշտօն արժանապատիւ Պատրիարք Շնորհ Սրբազանին, թեմակալ շարք մը առաջնորդներու և եպիսկոպոս-

ներս, որոնց այցը այնքան բարերար դեր է կատարած, բացավառելով գաղութի հայեցի գեղացուներն ու ամբապնդելով անոր գոյատևելու կամքն ու հաւատքը: Դարձեալ այս մարզի անոր գործունէութեան մէկ հպարտ արտայայտութիւնն է այն, որ զոյգ գաղութներու կապը Մայր Հայրենիքի հետ Սրբազանի ջանքերով ա՛լ աւելի սերտ ու հանապազօրեայ է: Հայրենի աշխարհէն այստեղ Սրբազանին կողմէ հիւրընկալուած են՝ Արամ Խաչատուրեան, Մարիէտտա Շահինեան, Արարատ Ղարիպեան, Սերո Խանզադեան, Եզրաս Հասարթեան, Զաւէն Դօլարչեան, Ալեքսանտր Յարութիւնեան, Եդուարդ Թօփչեան ... Այստեղ գրկաբաց «հայաւարի» հիւրընկալուած է նաև հայոց մեծերէն Ուիլիւմ Սարոյեանը:

Սրբազանի յիսնամեակի և արքութեան տըւշութեան զոյգ առիթներով երթուողէմի Տ. Եղիշէ Ամենապատիւ Սըր-

բազան Պատրիարք Հայրը իր շնորհաբեր ներկայութեամբ լաւագոյնս կը պատուէ իր երբեմնի սանը ի գնահատութիւն անոր անձին և գործին, իր հերթին արժանանալով ամենասրտաբաց հիւրընկալութեան:

Տիրայր Սրբազանը իր ամէնամեայ այցելութեամբ Մայրենի երկրին՝ կը նորոգէ ինքզինքը, հայրենական յայդերով կը լիցքաւորէ իր եռանդն ու նուիրումը, նոյնը փոխանցելով իր հայրենաբաղձ հօտին:

Ուր որ ալ եղած է անիկա, Հիւսիսային թէ Հարաւային Ամերիկաներու, Քանադայի, Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի, Յունաստանի, Պուլտոյ հայ գաղութները, ամէնուրեք արժանացած է սիրալիր ընդունելութիւններու և անվերապահ համակրանքի:

Այս առիթով աւելորդ չէր ըլլար քերել իր մասին քանի մը գրուած վկայութիւններ:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն Ձեզի կը յղենք հայրական սիրոյ ողջոյններ ու ամենաբարի մաղթանքներ՝ վերստին շնորհաւորելով Ձեր մօտ քսան տարիներու ծառայութիւնը իբրեւ Առաջնորդ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ հայոց՝ միշտ եռանդալից, միշտ ոգեշնչուած, միշտ պաշտպան մեր նախնեաց սուրբ աւանդներուն, միշտ հաւատարիմ Մայր Աթոռիս:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Ծայրագոյն Պատրիարք եւ կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տիրայր Սրբազանը, որուն հոգիին բիւրեղացումն ու մտքի ծլարձակումը սկսաւ երուսաղէմի մէջ, այսօր մեր Եկեղեցիին տիրական անհատականութիւններէն մէկն է:

Անիկա ուխտեալ զինուորի հաւատարմութեամբ եւ, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, խորապէս հասուն խոհեմութեամբ սրբազան զրօշի նման միշտ բարձր կը պահէ Վազգէն Ա. Վեհափառի, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ Հայրենիքի հեղինակութիւնը, նուիրականութիւնն ու փառքը:

ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց երուսաղէմի

Շուրջ չորս շաբաթներէ ի վեր Ձեր ներկայութիւնը մեր մէջ ուրախութեամբ լեցուց զմեզ: Յիշատակելի պիտի մնայ Ձեր այցելութիւնը այս պատմական քաղաքը ... Մենք յատկապէս գոհ մնացինք, որ Դուք սիրցուցիք զՁեզ Ձեր երիտասարդ հոգեւորականի ազնիւ վերաբերմունքով եւ մեր ժողովուրդին ընծայած Ձեր բարի օրինակով:

Ձեր համակրելի բնաւորութեամբ լաւ տպաւորութիւն եւ յիշատակ ձգեցիք մեր ժողովուրդին վրայ:

Որեւէ ատեն եթէ փափաքիք մեզի այցելել, երբեք վարանում մի ունենաք, եկէք: Այդ առաւել մեզ համար հաճոյք պիտի պատճառէ, երբեմն ալ մասամբ թեթեւացնելով մեր ծանր բեռը:

ՇՆՈՐՀԲ ԱՐԲԵՊՍ. ԳԱՆՈՒՍՏԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

Սրբազանը, ուր որ գնաց, իր աշխոյժ և հաճելի ընաւորութեամբ, իր խանդավառ խօսքով, իր եկեղեցականի լուրջ գիտակցութեամբ բոլորին վրայ ալ լաւ տպաւորութիւն թողուց: Ս. Էջմիածնէն այսպիսի առաքելութեամբ առաջին անգամն էր, որ նոր շրջանի Դպրեւանքէն եկեղեցական մը կ'այցելէր, որուն լրջութիւնն ու եկեղեցականի պատրաստութիւնը ամէնուն զնահատանքին արժանացան:

ՍԵՐՈՎԻԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Մեր թեմին համայնքներուն մէջ Ձեր ներկայութիւնը, Ձեր անձին համակրելիութիւնը եւ Ձեր սրտէն թխած անկեղծ խօսքերը մեծ գոհունակութիւն պատճառած են մեր հաւատացեալ ժողովուրդին:

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Առաջնորդ Ամերիկայի Հայոց Արեւելեան Թեմի

Արդարեւ, իբրեւ ամբասիր եւ նուիրեալ հոգեւոր առաջնորդ մը, Դուք անձնուիրաբար ծառայեցիք մեր եկեղեցիին, ստանձնելով երկու կարեւոր գաղութներու եկեղեցական թէ մշակութային հոգը, եւ այդ կերպով արժանացաք Ձեր հօտին սիրոյն ու զնահատանքին: Ձեր գործունէութեան արծազանգներով, ինչպէս Ձեր կատարած այցելութիւններով, Ձեր վաստակին ու անձին հմայքը տարածուեցաւ նաեւ Ձեր համայնքէն դուրս, Սփիւռքի այլ գաղութներէն ներս:

Այս օրերուն, երբ այնքան սակաւ են իրական արժանիքներով օժտուած հոգեւոր առաջնորդները, Ձեր անունը կը կանգնի քիչ թիւով ընտրեալներու կողքին, որոնք կոչուած են մեր եկեղեցին եւ հաւատաւոր հօտը ժողովուրդին առաջնորդելու մեր նախահայրերու ուղիէն:

ԱԼԷՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Նախագահ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան

ՓԱՅԼԱԿ ԱՆԹԱՊԵԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՏՕՆ ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ

Համբարձման տօնը, իբրև յիշատակը մեր Տիրոջ երկրաւոր կեանքի վերջին դէպքին, մէկն է Քրիստոնէական եկեղեցւոյ եօթը կարեւորագոյն տօներէն — նկատի առած մեր եկեղեցւոյ հինգ Տաղաւարներն ու Հոգեգալստեան տօնը:

Համբարձումով Քրիստոս տեսանելիօրէն բաժնուեցաւ իր աշակերտներէն և հետեւորդներէն:

Մարդեր սովոր են բաժանումի պահուն կտակ մը, խոստում մը թողուլ իրենց սիրելիներուն և խօսիլ վերահանդիպումի ծրագիրներու և կարելիութեանց մասին: Քրիստոս ալ նոյնը ըրաւ: Ան տուաւ սակայն գերազանցօրէն խրախուսիչ ու սրտապնդիչ խոստում մը. — Ըլլալ հետը իր հետեւորդներուն մինչև աշխարհի վախճանը:

Ուրիշ առիթով մը Քրիստոս յայտնած էր թէ իր ճշմարիտ հետեւորդները տեւաբար բնակակից պիտի ըլլան իրեն — «Ուր եսն եմ՝ անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի» — և զինք պաշտօղը պիտի պատուելի իր Հօրը կողմէ — «Եթէ ոք զիս պաշտիցէ՝ պատուեցէ զնա Հայրն իմ»:

Պէտք է ընդունիլ թէ Յովհաննու Աւետարանի ԺԲ. Գլխուն 26րդ համարէն վերցուած վերոյիշեալ խօսքերը հարկ եղած կարեւորութեամբ չեն ըմբռնուած Քրիստոսնայ հասարակութեան կողմէ: Արդարեւ, պատշաճ էր որ անոնք դառնային մեր առաւելագոյն ուղարկութեան առարկան. իբրև գերագոյն աւետիսն ու խոստումը որ երբեք տրուած ըլլայ թշուառ աղամորդուն: Միթէ մեր անդրադոյն նպատակը չէ՞ մեղքէն ու վիշտէն հեռու՝ Քրիստոսի հետ յաւիտենապէս մաս կադմել երկնքի թագաւորութեան: Կարելի է՞ միթէ երեւակայել առաւել փառք ու երանութիւն՝ քան պատուութիւն — իբրև հողեղէն արարածներ և «անպիտան ծառանք» — մեր Արարչէն, մեր Երկնաւոր Հօրմէն:

Մեր Տիրոջ Համբարձումէն քրիստոնե-

ային ստանալիք երկրորդ դասը այն է թէ իրեն վստահուած առաքելութիւնը յաջողութեամբ պսակողին բաժինը փառքն ու յաւերժական երանութիւնը կրնան ըլլալ միայն, փոյթ չէ թէ մեղմէ ակընկալուած բարիքն ու արդիւնքը ըլլայ ճիշդ ու աննշան՝ թէ ծաւալուն ու յոյժ կենսական: Քրիստոս աշխարհ եկած էր առաւելաբար իր Հօր կամքը կատարելու համար, կէտ մը՝ զոր շարունակ շեշտած էր Ան իր քարոզութեանց ընթացքին, մինչև անաւոր պահը Գեթսեմանիի մեռնութեան: Երեք տարիներու ընթացքին իր Հօրը կամքը լիովին գործադրելէ, Անոր պատգամներն ու պատուիրանները ժողովուրդին ծանօթացնելէ և իր անձն իսկ մարդոց մեղքերու բարձումին համար ընծայարեղելէ հաքը իրեն կը մնար փառքով վերանալ ու վերադառնալ իր Առաքիչին մօտ, բազմելու համար, իր նախկին փառքովը, Անոր աջ կողմը: Պօղոս առաքեալ ալ նոյն երանութեան ճակատագրուած կը զգար ինքզինք, երբ իր երախտաշատ առաքելութեան վախճանին կը գրէր իր Թուղթերէն մէկուն մէջ. «Զբարեոք պատերազմն պատերազմեցայ, զընթացսն կատարեցի... այսուհետեւ կայ մնայ ինձ փառաց պսակն» (Բ. Տիմ., Դ. 7): Այո, փառքի պսակը կը սպասէ նաեւ մեզմէ իւրաքանչիւրին, պայմանաւ որ հաւատարիմ հետեւորդները ըլլանք մեր Փրկչին, քալելով Անոր, Ս. Պօղոսի և բոլոր առաքեալներու ու սուրբերու ճանապարհէն, անոնց հետքերուն վրայէն:

Համբարձման մասին ըրած մեր խորհրդածութեանց ատեն չենք կրնար մտահոն ընել մեր Տիրոջ իր աշակերտներէն բաժնուելու պահուն անոնց ըրած իր վերջին հրահանգն ու յանձնարարութիւնը. «Գնացէք աշուհեաւ, աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս»: Այո, հեթանոսները Աւետարանին աշակերտները, հետեւորդները դարձնելու քարոզչական, մեր օրերու բառով՝ միսիոնարական գերադանցօրէն վսեմ պարտականութիւնն է որ կը դնէր Քրիստոս իր աշակերտներու ուսին: Քարոզիչ, աւետարանիչ, այսինքն իրմով մարդկութեան բերուած աւետիսը, բարի

լուրը (Աւետարան բառը արդէն յառաջ եկած է աւետիլ — բարի լուր հաղորդել — բառէն) տարածելու Ահաւասիկ գլխաւոր պարտականութիւնը քրիստոնեային: Եւ ոչ միայն հոգեւոր պաշտօնեային, այլեւ զՔրիստոս իրրեւ իր և մարդկային ցեղի փրկիչը ընդունած և Աւետարանը իր կեանքի յարացոյցը ընկուել կոչուած իւրաքանչիւր անհատի:

Քրիստոս երբ իր աշակերտները կը զրկէր քարոզչական գործունէութեան, տնոնց կը պատուիրէր նաեւ ծանուցանել ժողովուրդին թէ մօտեցած է լեւիտէի տրօքայութիւնը: Մասնաւորաբար Մատթէոսի Աւետարանին մէջ յաճախակիօրէն կրկնուող այս յղացքը սակայն մեզմէ շատերու մօքին մէջ չփոթի ու տարտամ բան մըն է: Իրողութիւնը այն է որ Քրիստոսով հիմնուելիք հոգեւոր թաղաւորութիւնն էր ան, բոլորովին տարբեր ու բարձր՝ ռազմական ոյժին և անկենդան նիւթին վրայ խարսխուած աշխարհիկ իշխանութիւններէն, այս աշխարհի հոգեւոր բարիքները կարճատեւի մը համար միայն մեր տկար զգայարանքներուն մատուցանելու կարողութեամբը օժտուած: Բոլորս ալ կոչուած ենք ժառանգորդները, քաղաքացիները ըլլալու անվախճան այդ թաղաւորութեան և բոլորս ալ կարող ու պարտական ենք տարածիչները հանդիսանալ այդ թաղաւորութեան, մեր ընտանիքին, ընկերային շրջանակին ու համայնքին մէջ, ու ամէն տեղ երբ առիթը ներկայանայ և կամ երբ կարելիութիւնը ունենանք ստեղծելու նման առիթ մը: Եւ չմոռնալ թէ մէկէ աւելի են կերպերը այդ նպատակին ձգտող: Ամէնքս ալ մեր կարողութեան ներած չափով, խօսքով, գիրով կամ ապրուած կեանքի կենդանի օրինակով կանչուած ենք տարածիչները հանդիսանալու Աւետարանի լոյսին:

Ճշմարիտ քրիստոնեան արդէն չի կրնար մնալ անտարբեր ու ձեռնածալ, ի տես իր շուրջը հոծացող ու մարդերը կորստեան դատապարտող բարոյական խաւարին: Ծիշդ ինչպէս կը զգուշացնենք անդունդին ծայրը հասած կոյրը զինք

օպտող տհաւոր վտանգէն, այնպէս ալ մեզի պարտականութիւն կ'իյնայ ազդարարել և զգուշացնել հոգեւոր կուրուքեամբ վարակուածները՝ աւելի տհաւոր և յաւիտենական կորուստի առաջնորդող բարոյական խորխորատը իյնալէ:

* * *

Ներկայ մարդկութիւնը կ'անցնի զանազան տազնապնդէ: Կան քաղաքական, տնտեսական, ընկերային և այլ կարգի տազնապնդեր: Եւ սակայն իրականութիւնը այն է որ կայ մեկ ու միակ տազնապ մը միայն, որուն անխառնափելի հետեւանքներն են կեանքի զանազան երեսակներուն վրայ յայտնուող միւս, վերոյիշեալ տազնապները: Հոգեկտն ճալկապն է ան, եթէ խորթ ու ծանր չի հնչեր բացատրութիւնը: Այո, երբ հոգեւոր արժէքներ նահանջի մէջ են և ասով բացուած է ճամբան նիւթապաշտութեան, շատ բնական է որ ծագում առնեն այլազան տազնապներ, մարդկային ընկերութիւնը վերածելու համար իրար յօշոտելու գազանային ախորժակներով զինուած, ապականած «անառակ որդի»ներու, արգահատելի որքան այսպանելի արարածներու: Զարմանալ տակաւին երբ Տէրը մեզ նշաւակ կը դարձնէ ճակատագրի հարուածներուն:

Հին Ուխտէն գիտենք թէ ամէն անգամ որ իսրայէլը — Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդը — կը շեղէր արդարութեան ճանապարհէն և անձնատուր կ'ըլլար զեղիս ու ամբարիշտ կենցաղի, Տէրը մարգարէներու միջոցաւ կը յորդորէր զայն, կը կշտամբէր ու մինչև իսկ պատիժներու կ'ենթարկէր:

Այսօրուան «քրիստոնեայ» մարդկութիւնը որքան պէտքը ունի մարգարէներուն — ու մասնաւորապէս եղիայի — ոգիովն ու նախանձախնդրութեամբը օժտուած հոգեւոր առաջնորդներու, որոնք, մարդկութիւնը զգաստութեան հրաւիրելով, Աստուծոյ սիրոյն ու գութին բարերար ցօղը իջեցնէին մեր սրտերու խոպան անդատատանին, հոն աճեցնելու համար սերմերը բարութեան ու արդարութեան:

ԳԵՈՐԳ Ս. ԾԻՆԻՎԻԶԵԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՇՂԹԱՅԱԿԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐԻՒ

ԵՐԿՈՒՆՈՐԱՅԱՅՏ ՆԱԿԻՍԵՐԸ

Գ. ԲԱՄԳՈՒՔՅԱՆ

1968 տարւոյ սկիզբը երբ ստանձնեցինք Թրքահայոց Պատրիարքարանի Դիւանի վարչութիւնը և սկսանք դատաւորման աշխատանքներու, առաջին շաբաթը ներսուն իսկ, խառն նամակներու միջև հանդիպեցանք Գրիգոր Շղթայակիր մեծանուն Պատրիարքի (1669-1749) երկու ձեռագիր նամակներու, ինչ որ մեծ ուրախութիւն պատճառեց մեզ: Այնուհետեւ երկուսն սկսանք նորեր ևս, որոնց թիւը ներկայիս կը հասնի 32ի: 1972ին երբ տեսանք թէ «Սիոն»ի այն տաճարային խմբագրի՝ Պր. Արայ Գալայճեան ձեռնամուխ եղած է Երուսաղէմի Դիւանին մէջ գտնուող իր նամակները լոյս ընծայելու, իրեն տեղեկացուցինք թէ մեր Դիւանին մէջ ալ գոյութիւն ունին իր 30 նամակները: Իր խնդրանքին վրայ շրկեցինք տնայն լուսապատճէնները, որպէսզի տեսնենք ալ հրատարակուելով մոռացութենէ փրկուին, մանաւանդ նկատի առնելով Պր. Գալայճեանի զանոնք առանձին հատորով լոյս ընծայելու ծրագիրը: Դրեքայնորդար 8՝ միայն մեր շրկածները լոյս չտեսան, այլև բազմերայն եկեղեցականին ամբողջական նամակները հատորի ձևով հրատարակելու իր փափաքն ալ չիրականացաւ:

Այնուհետեւ մեր Դիւանին մէջ գտանք նաև իր երկու նոր նամակները, զորս ներկայ գրութեամբ Հայ բանասիրութեան սեպհականութիւնը դարձնել կ'ուզենք:

Շղթայակիր Պատրիարքի մասին ընդարձակ յօդուած մը գրած ենք արդէն «Շողակաթ» տարեգրքի մեր կողմէ խմբագրուած 1970 տարւոյ առաջին հատորին մէջ (էջ 66-80): Հոն ներկայացուցած էինք իր կենսագրութիւնը, Պատրիարքարանի Դիւանէն մեր գտած 15 նոյեմ.

1748 թուակիր նորայայտ ընդարձակ կոնգրակը, իր մասին երկու ոտանաւոր ներդրաններ, մին՝ Պողոս Վարդապետի գրչէն՝ թուրքերէն լեզուով, իսկ միւսն ալ Պաղտատար Դպրի (1683-1768) գրչէն՝ հայերէն լեզուով, և վերջապէս իր աշակերտներէն 1758ին վախճանած և խորնէջարույի գերեզմանատունը թաղուած Աբրահամ Վարդապետի տապանագիրը և Շղթայակիր Պատրիարքի իրեն ուղղած և բովանդակութենէն 1748ին գրուած ըլլալը հաստատուած նամակը:

Կենսագրութեան մէջ կարեւոր էր իր վարդապետական թուականը որ ցարդ տնծանօթ կը մնար: Որովհետեւ տոմարական Ռեճիս (Փրկչական 1692) թուականը կրող իր կնիքը միմիայն Պատրիարքարանի Դիւանին մէջ գտնուող, մեր կողմէ թուագրուած 26, 28 և 30 համարակիր նամակները կը կրեն: Կարծիք թանաքով դրոշմուած և 2.5 սմ. տրամագիծ ունեցող կնիքին արձանագրութիւնը հետեւեալն է.

«Է. Յ(ԻՍՈՒՍ)Ի Ք(ՐԻՍՏՈՍ)Ի Ն(Ա)Ռ(ԱՅ) ԳՐԻԳՈՐ Վ(ԱՐ)Դ(Ա)Պ(Ե)Տ ԱՄԼՐՏ(Օ)ԼՅԻ ՌԵՃԻՍ»

Կնիքին կեդրոնը կ'երևայ Յիսուս Քրիստոս, որ աջ ձեռքովը ծայրը երկար խաչ մը բռնած է, իսկ ձախ ձեռքովն ալ վերեւը խաչադրոշմ երկրագունտ մը: Դիւանը երկու կողմերը կը կարդացուին «Յ(ԻՍՈՒՍ) Ք(ՐԻՍՏՈՍ)» բառերը:

Այժմ կ'անցնինք մեր բուն նիւթին. Ժամանակագրական կարգաւ առաջին նամակը ուղղուած է Կոլոտ Պատրիարքի: Կը կրէ 18 Ապրիլ թուականը: Դժբախտաբար տարեթիւը չէ նշուած: Սակայն բովանդակութենէն յայտնի կը դառնայ թէ

1735 տարեւոյնէ է: Որովհետեւ Յոյներու հետ Բրիտանիոյ Գերեզմանը մտնելու վէճը 1734 տարւոյ վերջերը սկսած 1735 և տարւոյ ընթացքին շարունակուած է: Երկրորդ, Յունաց Մեղիդիոս Պատրիարքը առյն թաւականին է որ Պոլիս այցելած է այս նպատակաւ և կոչոտ Պատրիարքի հետ խաղաղութեան դաշինք կնքած⁽¹⁾:

Նամակին մէջ յիշուած Յակոբ Ա. տաւածարան վարդապետը Նախնան է (1706-1764), որ այդ միջոցին երեսուշէմ կը գտնուէր: Արքունի հրովարտականերուն պատճէնները բերող «Սրհնեալ կեսարացին» ալ կամ արքունի ճարտարապետ Սարգիս Խալֆան (+ 1 Մարտ 1737) է և կամ դարձեալ արքունի ճարտարապետ Մեղիտոն Արապօղլուն է, որ մեռած է 1742 տարւոյ Սեպտեմբեր կամ Հոկտեմբեր ամսուն, ինչպէս պիտի տեսնենք:

Իսկ երկրորդ նամակը ուղղուած է Յակոբ Պատրիարք Նախնան: Դժբախտաբար տարեթիւ հունի, այլ միմիայն Նոյեմբեր ամսուն վերջէն ըլլալը արձանագրուած է: Այս նամակը բացառիկ կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ, պարունակութեան մէջ արքունի ճարտարապետ կեսարացի Արապօղլու Մեղիտոն Խալֆայի մահը յիշատակուած ըլլալուն պատճառաւ: Որովհետեւ իր մահուան թուականը ցարդ անծանօթ կը մնար:

Կ'արժէ ներկայացնել կենսագրական մեզ ծանօթ տեղեկութիւնները այս նշանաւոր ճարտարապետին, որուն տող մը իսկ չէ նուիրած Հայկ. Ս. Հանրագիտարանը, ինչ որ խմբագրութեան անդամներուն որքան անձեռնհաս ըլլալը կը յայտնէ:

Ծնած է կեսարիոյ Տարսիսի գիւղը: Ծննդեան թուականը անծանօթ կը մնայ: Եղած է Սուլթան Ահմէտ Գ. ի (1703-1730) և իր յաջորդին՝ Սուլթան Մահմուտ Ա. ի (1730-1754) ճարտարապետը⁽²⁾: 1734ին կառուցած է Հէքիմօղլու Ալի Փաշայի մզկիթը⁽³⁾, որ Պոլսոյ մէջ գործածուած

պարօք ոճին նախատիպարը կամ երախայրիքը նկատուած է: Պր. Բարսեղ Թուղլաճեանի մեզ տուած տեղեկութեան համեմատ, նորագոյն է Սուլթան Ահմէտ մեզկիթը, շինուած 1609-1616 ընթացքին:

Իսկ իր ազգային շինութեանց մէջ ծանօթ են հետեւեալները: Հսկած է Գում Գափուր Մայր Եկեղեցւոյ վերաշինութեան, որ տեղի ունեցած է 28 Սեպտ. և 7 Դեկտ. 1719 թուականներու միջև⁽⁴⁾: 1722ին Սամաթիոյ Ս. Կէորգ Եկեղեցւոյ վերաշինութեան ճարտարապետը եղած է: 1730ին ալ Պալատու Ս. Հրեշտակապետ Եկեղեցւոյ վերաշինութեան վերակացու եղած է: Սարգիս Դպիր Սարրաֆ-Յովհաննէսեանի (1730-? 1805) համաձայն, եկեղեցին հըրդեհներէ պաշտպանելու և իր բնակութեանը համար քարաշէն փռաւոր ապարանք մը կառուցած է արեւելեան կողմը⁽⁵⁾: 1737 տարւոյ Դեկտեմբերի կիսուն պատահած հրդեհի մը ընթացքին, ի շարս բազմաթիւ տուներու և խանութներու, այս շէնքն ալ այրած է, ըստ Շղթայակիր Պատրիարքի Ուղեգրութեան⁽⁶⁾:

Մեղիտոն Խալֆա ունեցած է նաեւ կարեւոր ազգային գործունէութիւն: 1715 տարւոյ Հոկտեմբեր կամ Նոյեմբեր ամսուն, երբ նորընտիր Յովհաննէս կոչոտ Պատրիարք, իր և Գրիգոր Շղթայակիր Պատրիարքի ընտրութիւնը վաւերացնելու համար իտիրնէ կ'երթայ, թագաւորին ներկայանալու նպատակաւ, իրեն կ'ընկերանայ նաեւ Արապօղլու, ինչ որ կը յայտնէ թէ այդ օրերուն ալ արքունիքի մօտ շատ ազգեցիկ էր: Իսկ 1734-36 թթ. երբ նենգ Յոյները Ս. Յակոբեանց վանքը կաշառքով ձեռք անցնելու կ'աշխատին, Ակնցի Սեղբեստրոս Ամիրայի (+ 1754) հետ զօրավիգ կը կանգնի կոչոտի և այս պատճառաւ Յոյներու քսութեամբ միջոց մը երկուքն ալ կը բանտարկուին:

Ան քանիցս այցելած է Երուսաղէմ և կարեւոր յիշատակներ թողած է հոն: Կ'արժէ յիշել հետեւեալները: 1732ին ընդարձակել տուած է Բեթղէնէի մօտ գրա-

(1) Ա. Եպսկ. Տէր Յովհաննէսեանց, «Ժամանակագրական Պատմութիւն Ս. Երուսաղէմի», Երուսաղէմ, 1890, Հատոր Բ., էջ 41:

(2) Հ. Ղ. Ինճիկեան, «Երուսաղէմ», Հատոր Ե., էջ 131 և 169:

(3) Եղ. Ալեանաքեան, «Ժամանակ», 21 Մարտ 1945:

(4) Վ. Ա. Բակոբեան, «Մանր ժամանակագրութիւն», Երևան, 1951, Հատոր Ա., էջ 336:

(5) Վիպագրութիւն Կոստանդնուպոլիս Մայրաքաղաքին, Երուսաղէմ, 1907, էջ 24բ:

(6) «Սիոն», 1866, էջ 143:

ներսդ ճանապարհը: 1733ին Ս. Ստեփանոսի մատրան սատափեայ դրան բարերարը հղած է: Իսկ 1737ին ալ Ս. Մինասի սատափեայ դուռը նուիրած է ի յիշատակ իր կողակցին՝ Հաճի Նազուկին, հանգուցեալ որդւոյն՝ Հաճի Սեդրաքին և կենդանի որդւոցն՝ Հաճի Գրիգորին և Հաճի Գէորգին: Իր յիշատակը հղած է նաև խաչելութեան տանն Աստուածամօր կոնդ-

նած տեղը դրուած պղինձէ վանդակը, զոր Լատինները խորտակած են 1742 Հոկտեմբեր ամսուն, Աբրահամ Վրդ. Ապտուլահանի վրայ կատարուած յարձակման ընթացքին, ըստ Շղթայակիր Պատրիարքի 28 Հոկտ. 1742 թուակիր նամակին, որմէ Մեկիտոն Խալֆայի գեռ ողջ ըլլալը յայտնի կը դառնայ:

Ստորև կը ներկայացնենք բնագրերը:

է՝

Տեառնդ Յովաննու Ասուածաբան մեծի Վարդապետի

Եւ արժանաւոր Պատրիարքի ընծայեմ զողջոյնն սիրոյ

Իւ զայս ինչ յայտ առնեմ, զի մինչդեռ կացեաք ի մեծի վարանու մն յետ զմեր տիրացու Մովսէսն այդր յղեւոյն. յանկարծ աստուծոյ յաջողմամբն եկն տեղոյս մութեկիլին ի մեծի շարաթու ք. շարթին, որ էր ընդ նմա այն օրհնեալ կեսարացին որ բերեալ զգիրդ՝ և զսուրեք Ֆերմանիցն. և հղե մեզ սփոփութիւն. և ի նոյն շարաթու ք. շարթին, եկն և տիրացու Մովսէսն և հղե մեզ կրկին խնդութիւն. և իբրև լուան յոյնքն՝ անկան ի մեծի չփութումն. զի կարծեցին թէ ֆէրման ունիմք զի մեք միայն մացուք ի Սուրբ Շիրիմն Տեառն. և երթեկեղութեամբ առ միմեանս՝ հաստատեցաք զմիտս նոցա թէ ըստ նախկին սովորութեան է մեր գիրն, մինչև զխաթիւրեքի սուրեքն առաջի վեքիլի նոցա ետու ընթեռնուել մեր որդի յովաննէս վարդապետին. և ապա հաստատեցաւ միաք նոցա. և միաբան սիրով զԶատիկն Տեառն կատարեցաք աստուծով. թարց կռուոյ իմիք՝ թէպէտ երկօքինս կողմանքս ի կասկածի էաք. բայց Տէր փրկեաց. ո՛հ զի՛նչ ասացից՝ ալ մնացէ զանխուլ. և յերկուշաբթին մեռելոցի՝ ի մէջ հրաշազան սրբոյ տաճարիս Տեառն, զհրամայեալն քո կատարեցի աստուծով ի ժամ սրբոյ Պատարագին յայտնի ծանուցմամբ, և յանձնեցի զտեղոյդ հոգսն որ վասն սրբոյ տանս՝ ի սիրելի որդին մեր Յակոբ Աստուածաբան Վարդապետն և ամե(ն)եքին հաճեցան և հաւանեցան զոր Տէրն իւրն կարողութիւն տացէ և ահա աստու-

ծով յղեցաք զցանկալի որդին մեր՝ առ ի յօթանդակ քեզ՝ թէպէտ Տէր է յոյս քո և մեր. և յետ սրբոյ Զատիկին. միով առուրբ յառաջ քան զեւանեկն ուխտաւորաց աստի, եկն Պատրիարքն յունաց բարեաւ մնայ ասել թէ գնալոց եմ. և զարմացաք. և յիշեցի իւրն թէ մինչև յե՛րբ զմիմեանս աւերեմք. և նա երգմամբ հաստատեաց թէ ես վասն այնորիկ ոչ գնամ ի Բիւզանդ՝ ալ վասն իմ զործոյն. և այնպէս երգմամբ հաստատեցաք ուխտիւ և պայմանաւ, թէ ալ այն զրոյցն մի լիցի ի մէջ երկուցս՝ և ա՛յնպէս սիրով մեծաւ իմիմեանց բաժանեցաք. վասն որոյ գրեմ առ քեզ իմ աշացս լոյս. վասն աստուծոյ՝ հէրիք այդ բաներդ լինի՝ աստուծոյ սիրոյն համար. զի գրէթէ մեռաք և նոր կենդանացաք. և թէ չէր եկեալ և հասեալ գրերն՝ ո՛վ գիտէ թէ ինչպէս պիտի որ Տէր քեզ և ամենայն աշխատողաց զվարձս բազումս տացէ. և այսուհետեւ թէ ինքեանք կացին հանգարտ ըստ ուխտին իւրեանց՝ ալ մի՛ քրքրիցի ի մերս կողմանէ՝ զի ով գիտէ թէ զինչ կճանախ յետոյ՝ զոր Տէր զսուրբ առնս և զքեզ և զմեզ փրկեցէ յամենայնից փորձանաց. և զամենայն զորպէսն մեր պատմեցէ ցանկալի որդին մեր բերան առ բերան. և ողջ լիւր ի պարծանս հիքոյս գրիգորի՝ որ ի լոյս յապրիլի մը. զգիրս ծրեցի. յորում առուր ելնելոց էին օրհնեալ Մահեսիքն ի սուրբ Քաղաքէս. բաւ է:

(Կնիք)

է՝

Տեառնդ Յակոբայ աստուածաբան վարդապետիդ եւ երջանիկ Պատրիարքիդ՝
զսիրոյ ողջոյնն յաւէս կայրօս անձկութեամբ ընծայեմ.

Եւ 'ի Տեառնէ ժառմ զողջութեամբ զկեալն քո անփորձ յամենայն չար պատահարաց. և զէկ լիցի այս ինչ՝ զի քան զայս՝ Խ. առերբք յառաջ՝ Գ. ազգք 'ի միասին՝ զրեր յղեցաք այդր Մէքէօղլու ձեռօք, և զյղեալն և զհասանիլն ի ձեզ ոչ իմացաք. զի ի Շամ յղեցաք զգրերն առ նա՝ և ի նմանէ զմեզ գիր ոչ եկն՝ թէ յղեցի. զի գոյր ի նստա գրոյց՝ զի 'ի հակառակի մէկ, աստուծով եկին ուխտաւորքն ի սուրբ քաղաքս Էրեւսագէմ ողջք և առողջք՝ և յետ նոցա քանի մի այլ աստի և անտի. և այժմ այլ ուխտաւորի ձայն ոչ գոյ յոյս յաստուած. փառայն էկն զառնելիքն էառ և գնաց. և զխաւն մաւսեկլիմ արար. և հին մուսեկլիմն ի բերդն ի կալանս է. զի դրամ կուգեն, և նա ասէ թէ չկա՝ խաւն ներսեկլիմն առեր գիշխանութիւնն և կգնայ՝ և ոչ գիտեմք թէ երկիրս յո՞ր նալն կմնայ՝ Տէրն երկրիս հոգայ. Բէթլէհէմացիքն՝ ասի եղեալք են. զգնալն անդ ի սուրբ տօնին ոչ գիտեմք զի կարի՞ բռնացեալք են. և 'ի մեծամեծաց Էրեւսագէմս յո՞յժ դատարկացաւ. միայն տէր է Սարաւօթն(*). և Տեառն դոհաթիւն զի. Գ. ազգս ընդ միմեանս սիրով ևմք միմեանց օգնութիւն առնելով. և Տէր ամենեցունցս և զխաղաղութիւն սիրողաց օգնական լիցի. ցորեանն սուգ՝ և. զո. յԱՌԵԸ ի գինն գնաց. նոյնպէս և խաղաղն թանկագին և ամենայն ինչ. և թէպէտ ա բ անգամ ծանուցի և այժմ դարձեալ զհեղուցից. զի ահն ի սիրտս է. քանզի փառայն տկար եկն աստ՝ և յոյժ ծանրացաւ՝ և շատ մնացին աստ՝ և Մէքէօղլի պեկեֆեհիս կրկին ետ մեզ ըստ նախկին չափուն փօլիցայ. և ճիկ ի վեր ոչ կարացաք հանել՝ զի մի զվաս ինչ նիւթեցէ մեզ, առաք և բեմեսուկ տուաք իւրն. և 'ի նմանէ գաղտ տուաք ֆռան-

կաց՝ և բեմեսուկ և գիր ի նոցանէ առեալ յղեցաք այդր առ մահտեսի Աղայն. զի առցէ 'ի նոցանէ զգրաւն և ի տեղն հասուցէ՝ և զիմ բեմեսուկն առեալ պատուեցէ և առ իս յղեցէ՝ և ոչ գիտեմք թէ որպէ՞ս եղև՝ և ահա կամ ի տաղնապի զի քիչ ըստակ չէ՝ և երկնչիմ թէ դարձեալ բեմեսուկն առնիցէ ինքն կամ աղայն փօլիցայի՝ և անհար է թէ առնուցու՞մք զի յայդ տեղդ ո՛ւստից պիտի ր տուի. և աստ ևմք 'ի տարակուսի. ո՛չ էր պարտ մեզ այսչափ ծանօթանալ ընդ նմա. այլ զինչ առնեմ եղև. լուսայ զմահ մեր սիրելի Մահտեսի Մեկքոն Աղային և յոյժ տըրտմեցայ. մխիթարական գիր իւր որդոցն գրեցի և յղեցի՝ խնդրեմ զի տիրացու Գրիգոր աղայն տացես և յիմս կողմանէ մխիթարեցես. և Տէր զիւր հոգին լուսաւորէ և իւրեանց միտքանութիւն և յերկար կեանք տացէ. վա՛յ ինձ զի յայս քանի տարոց մէջն՝ ի քանիս բարեպաշտ յօրհնեալ մեծամեծ յիշխանաց զրկեցաք՝ այլ կա՞մք Տեառն օրհնեալ եղիցի ա՛մէն:

Յամէի զի քանի մի քան գրէի առանձին՝ բայց զի չա՛հ չունի չգրեցի. միայն այս՝ զի Եաֆայու կօմրուկչին եկն աստգրամ փոխ խնդրեաց յերիցս շտուաք. փօլիցայ ետ շտուաք. բայց յայնն ժ. արկղ էառ. և ի մէնջ սաստիկ բարկութեամբ խռովեալ կամի գալ այդր՝ և թէ զինչ չարիս վասն մեր պիտի ր նիւթէ՝ Տէր յիւր գլուխն հանէ՝ խնդրեմ զգուշանալ:

Եւ ահա յայսմ ամի զմեր մահտեսի Յովհաննէսն Շամայ ճանապարհաւ ըստ սահմանեալ կանօնի բազում թխտատարօք յղեցաք այդր զոր Տէր հասուցէ. յամենայն ամի վասն թխտատարաց տրտնջան թէ պակաս կղրկէք. և աստ ի տէֆտէրն նայելով կգրեն. բաց յանցեալ ամէն որ քանի մի գիր ի սխալմանէ կրկին գրեցաւ. հո՞գս արա վասն տան զի հասուցեն և զիմ գրեալքն թէ և դու ոչ կարես տալ, Տէր Սահակին իմ սիրելւոյն տուր:

(*) Երբայերէն կը նշանակէ հեծեալ սպաներու զօրք (Աւգերեան, «Առձեռն Բառարան», Վենետիկ, 1846, էջ 664):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

ԿՈՂՈՒՑ ՎԱՆՔ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ. — Կողուց վանքը կը գտնուէր Արծկէ քաղաքին մօտ, ունէր եկեղեցի մը՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ անունով:

Կողուց վանքի առաջնորդներէն միայն մէկ երկուքին անունները յիշատակուած են. այսպէս,

1. — Մելիքսեր, 1428. — Այդ շրջանին խումբ մը աշակերտներ կ'ուսանէին վանքին մէջ, բարունապետ Յակոբի և եղբորը Անդրէասի ձեռքին տակ: Կը յիշուին տասնեակ մը անուններ:

Յովհաննէս,

Յովհաննէս Ղազարոսեանց,

Մխիթար,

Մարտիրոս,

Հայրապետ,

Մարտիրոս,

Դանիէլ փակակալ,

Ներսէս փիլիսոփայ,

Մկրտիչ,

Թումաս. — Յիշատակարանք ԺԵ. Դարի, Ա. Մասն, էջ 381:

Կողուց վանքի խումբ մը միաբաններու յիշատակութեան կը հանդիպինք 1452 թուին. այսպէս,

Յովհաննէս Վարդապետ,

Տէր Դանիէլ,

Սարգիս Աբեղայ,

Տէր Յովանէս. — Յիշատակարանք ԺԵ. Դարի, Բ. Մասն, էջ 26:

2. — Դանիէլ, 1497. — Յիշատակարանք ԺԵ. Դարի, Գ. Մասն, էջ 243:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ. — Կողուց վանքին մէջ գրչագրական աշխատանքը փոքր չափով միայն իրադարձուած է. ծանօթ են հետեւեալ քանի մը գրիչները, որ յիշեալ վանքին մէջ պարապած են ձեռագիրներու ընդօրինակութեամբ:

Ա. — Կարապետ Աբեղայ, Գրիչ, որդի խաչատուրի, աշակերտ՝ Աբրահամի որդի Թումայ Կրօնաւորի. 1428 ին օրինակած է Կողուց վանքին և Արծկէ քաղաքին մէջ Ոսկիփոր - Տօնական մը, Սաղաթէլի որդի Պարոն Մկրտիչի համար. — Յիշտ. ԺԵ. Դարի, Ա. Մասն, թիւ 403. Ձեռ. Վիէննայի Մխիթարեանց, թիւ 224:

Բ. — Վարդան Աբեղայ, Գրիչ, 1452 - 1461, որդի Ստեփանոսի. օրինակած է,

1. — Աւետարան, 1452 ին, Ներսէս քահանայի որդի Արծկեցի Յակոբ Աբեղային համար. — Ձեռ. Երևանի, թիւ 8925:

2. — Աւետարան, 1461 ին, Սիոն միակեցի խնդրանքով: Քարտի կոկոզ՝ Սարգիս Աբեղայ. — Յիշտ. ԺԵ. Դարի, Բ. Մասն, թիւ 202:

Գ. — Մատթէոս Աբեղայ, Գրիչ, 1497 - 1503, որդի Կարապետի. օրինակած է,

1. — Աւետարան, 1497 ին, Պարոն Գորգ տանուարով համար. — Ձեռ. Երևանի, թիւ 3530:

2. — Աւետարան, 1503 ին, Աստի որդի Դանիէլի համար. — Ցուցակ Ձեռ. Մշոյ, 1967, Երուսաղէմ, էջ 134 - 135:

Ն. ԱՐԲ. ՆՈՎԱԿԱՆ

նակ հասուցէ. և ողջ լեր ի Տէր և ի պարծանս զգաճեալ ծերոյս Գրիգոր իբր պետի. որ յեւն նոյնմբերի զգիրս ծրեցի բաւ է:

Սէ՛ր իմ աստուծոյ համար. զէրուսաղէմայ բանն ամուլայի ձեռօք տուր հոգալ. թէ զիմ խտրել կամիս:

(ԿԵԻԲ)

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

1979 - 1980

Ամենապատիւ

Տ. Եղիշէ Ս. Արք. Տէրաէրեան,
Բարեխնամ Պատրիարք Ս. Աթոռոյ,
Հոգւ. Միաբանակից եղբայրներ
և յարգելի հանգիստականներ:

1979-1980 դպրոցական տարեշրջանը
ևս բոլորեցինք ու Ամավերջի այս հան-
դիսութեան առիթով Ձեզ կը ներկայաց-
նենք անցնող այդ տարեշրջանի մեր գոր-
ծունէութեան բարոյական և նիւթական
հաշուետուութիւնը:

Ուսուցչական կազմ. — Թարգմանչաց
Վարժարանի կրթական գործը մեզի հետ
յանձնանք 29 հոգիներէ կազմուած ու-
սուցչական խումբ մը, բաղկացած 4 եկե-
ղեցականներէ և 25 աշխարհականներէ:
Անոնք ուսուցչի մը յատուկ խղճմու-
թեամբ և սիրով գործակցեցան մեզի, մեր
մանուկներու դաստիարակութեան գործին
մէջ և որոնց համար Ամավերջի այս հան-
դիսաւոր առիթով ունինք գոհունակու-
թեան և խորին շնորհակալութեան խօս-
քեր միայն:

Այս առթիւ յատկապէս կը յիշատա-
կենք մեր վաստակաւոր և շատ յարգուած
ուսուցիչներէն Տիար Պետրոս Լէփէճեանը,
որուն ուսուցչական գործունէութեան
Յիսնամեակն է այս տարի: Տեղւոյս Հայ
Երիտասարդաց Միութեան նախաձեռնու-
թեամբ կատարուեցաւ այդ Յիսնամեակի
սօնակատարութիւնը, որուն մեր վարժա-
րանը ևս բերաւ իր մասնակցութիւնը:
Իսկ այսօրուան Ամավերջի հանգէսին
մէկ մասը եղաւ յարգանքի արտայայ-
տութիւն մը այս պատուական ուսու-

ցիչին, որ յիսուն տարիներ շարունակ
հերոսական յարատեւումով մնաց Հայ լեզ-
ուի ուսուցման պատնէշին վրայ, և այս
Յիսնամեակին առիթով ան կը ներկայա-
նայ մեզի իբրեւ «Մշ արժանի վարձու-
իւրոյ», պսակուած ժանիքով և ար-
դիւնաւորութեամբ:

Աւակերտութիւն. — Այս տարի մեր
երկսեռ աշակերտութեան թիւը եղաւ 200,
բաժնուած այսպէս. —

Մանկապարտէզ՝ 31 մանչ 33 աղջիկ
գումար՝ 64
Նախակրթարան՝ 33 մանչ 38 աղջիկ
գումար՝ 71
Երկրորդական՝ 22 մանչ 43 աղջիկ
գումար՝ 65
Ընդհ. գումար՝ 86 մանչ և 114 աղջիկ = 200

Մասնաւոր գոհունակութեամբ կը հաս-
տատենք որ ընդհանուրն մեր աշակեր-
տութեան վարքն ու բարքը եղաւ օրինա-
կելի: Չունեցանք կարգապահական դժ-
ուարութիւններ:

Ուսումնական մակարդակ. — Ըստ նա-
խընթացի, հետեւեցանք Անգլիական G. C.
E.ի (General Certificate of Education)
Երկրորդական վարժարաններու յատուկ
ծրագրին: Հետեւաբար մեր Երկրորդական
վարժարանի անցեալ տարւոյ շրջանա-
ւարտները անցեալ տարեվերջին մասնակ-
ցեցան Լոնտոնի G. C. E.ի Միջազգային
քննութեանց և տուն հետեւալ արդիւնք-
ները. —

Յակոբ Թումայեան յաջողած է 8 նիւ-
թերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն
լեզու, Անգլ. Գրականութիւն, Արաբե-

րէն լեզու, Ուսողութիւն (Մաթեմատիք), Պատմութիւն, Բնագիտութիւն (Ֆիզիքս) և Կենսաբանութիւն, բոլորն ալ Ordinary Level:

Սիւլվա Սարգիսեան յաջողած է 7 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Անգլ. Գրականութիւն, Ուսողութիւն, Պատմութիւն և Կենսաբանութիւն, բոլորն ալ O. L. և Արաբերէն լեզու՝ Advanced Level:

Արա Գարթրեան յաջողած է 4 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Ուսողութիւն և Պատմութիւն, բոլորն ալ O. L.:

Սօնա Պիթարեան յաջողած է 4 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Անգլ. Գրականութիւն և Արաբերէն լեզու, բոլորն ալ O. L.:

Անուշ Նազգաշեան յաջողած է 3 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու (Գրաբար) (Advanced Level), Անգլերէն և Արաբերէն լեզուներ (O. L.):

Ազնիւ Գօփուշեան յաջողած է 2 նիւթերու մէջ — Հայերէն և Արաբերէն լեզուներ (O. L.):

Ռուբինա Սէմէրճեան յաջողած է Հայերէն լեզուի մէջ (O. L.):

Դաւիթ Սամուէլեան յաջողած է Անգլերէն լեզուի մէջ (O. L.):

Սեդա Գալպեան յաջողած է Հայերէն լեզուի մէջ (O. L.):

Անցեալ տարւոյ մեր երկրորդական Դ. Դասարանէն մասնակցեցան և յաջողեցան՝

Մարալ Գարճեան՝ Հայերէն (O. L.):

Շողիկ Պոյաճեան՝ Հայերէն (O. L.):

Ճուաննա Տէսա՝ Երբայերէն (O. L.):

Անցեալ տարւոյ մեր 11 շրջանաւարտներէն չորսը կը շարունակեն իրենց համալսարանական ուսումը, երեքը Հայաստանի Պետական Համալսարանին մէջ (Անուշ Նազգաշեան, Սօնա Պիթարեան և Յակոբ Թումայեան), իսկ մէկը Լոնտոնի համալսարանին մէջ (Սիւլվա Սարգիսեան), Մնացեալ հօթը երուսողէմի մէջ կը հետեւին զանազան մասնաւոր գործնական դասընթացներու և կամ նետուած են կեանքի ասպարէզ:

Այս օրերուն Հայաստանի Պետական

Համալսարանին մէջ ուսանող 8 աշակերտներ ունինք — Վիգէն Ներսէսեան, Արամ Խաչատուրեան, Շահէ Պոյաճեան, Դանիէլ Մարգարեան, Օհան Հալէպլեան, Յակոբ Թումայեան, Անուշ Նազգաշեան և Սօնա Պիթարեան:

Սկսելով Մանկապարտէզի Ծաղիկ դասարանէն մեր վարժարանին մէջ ուսուցանեցան Հայերէն, Անգլերէն, Արաբերէն և Երբայերէն չորս լեզուներ: Մանկապարտէզ և Նախակրթարան բոլոր դասուանողութեանց լեզուն կըլու Հայերէնը, օտար լեզուները ուսուցանեցան իբրեւ լեզուներ միայն, առաւել արարական պատմութիւնը և արարական աշխարհագրութիւնը՝ Արաբերէն լեզուով: Իսկ երկրորդական բաժնին մէջ Անգլերէնով ուսուցանեցան Գիտութիւն, Պատմութիւն և Ուսողութիւն, Հայերէնով ուսուցանեցան բոլոր հայագիտական նիւթերը, ինչպէս՝ Հայերէն լեզու (Գրաբար և Աշխարհարար), Հայ Գրականութիւն, Հայ Մատենագրութիւն, Հայոց Պատմութիւն, Կրօնագիտութիւն, Հայ Արուեստից Պատմ. և լւն.:

1980 Յունուար 2-12 տեղի ունեցան մեր Կիսամեայ Քննութիւնները, իսկ Մայիս 21-30 մեր Ամալկերջի Քննութիւնները, ու տակաւին անոնց հետ բաղադրուած մեր աշակերտներու ամսական նիշերը տուին հետեւեալ արդիւնքը. — 175 աշակերտներ յաջողութեամբ կը փոխեն իրենց դասարանները, իսկ 15 ձախողած աշակերտներ կը կրկնեն իրենց կարգերը:

Այս տարի մեր երկրորդական Վարժարանը յաջողութեամբ աւարտելով այսօր, 8 Յունիս 1980, այս Ամալկերջի Հանդէսին իրենց աւարտական վկայականները կը ստանան հետեւեալ 10 աշակերտները. —

Գէորգ Հէֆիմեան

Գէորգ Տօնիկեան

Լևոն Պէճեանիլեան

Խաչիկ Տէր Վարդանեան

Վրէժ Նաճարեան

Ճուաննա Տէսա

Մարալ Գարճեան

Շողիկ Պոյաճեան

Սեդա Մազմունեան

Սուզի Տաքէսեան

Այս շրջանաւարտներէն չորսին բարձրագոյն ուսմանց համալսարանական ընթացքը կատարելու համար դիմած ենք Հայաստանի Պետական Համալսարանի վարչութեան: Ուրախ ենք որ չորսն ալ ընդունուած են: Միւսներէն չորսը դիմած են օտար համալսարաններ, իսկ երկուքը կը նետուին կեանքի ասպարէզ:

Իսկ անցեալ կիրակի, 1 Յունիս, Մանկապարտէզի Ամսվերջի Հանդէսին, 28 փոքրիկներ օտանալով իրենց աւարտական վկայականները գալ տարի կ'անցնին՝ Նախակրթարանի բաժին:

Մեր ուսումնական աշխատանքներուն քովն ի վեր ունեցանք նաև ամենօրեայ Մարմնակրթաճի պահեր՝ Մարզանքի ուսուցիչ Պր. Յակոբ Նաճարեանի ղեկավարութեամբ, որ տարիներէ ի վեր անվճար կը ծառայէ մեր վարժարանին, որուն համար ունինք շնորհակալութեան խօսքեր:

1980 Մայիս 11-ին ունեցանք մեր Ամսվերջի Մարզահանդէսը, ուր մեր աշակերտները բացառիկ խանդավառութեամբ կատարեցին իրենց տարուան մը մարզական գործունէութեան ցուցահանդէսը, ի ներկայութեան ծնողներու և բարեկամներու բազմութեան:

Դարձեալ ըստ նախընթացի այս տարի ևս ունեցանք աղջկանց բաժին յատուկ ձեռագործի դասապահեր, մասնաւորաբար երկրորդական կարգերու աղջիկներուն մասնակցութեամբ: Այս առթիւ մեր աշակերտուհիներու կողմէ պատրաստուած ձեռագործները վաճառքի հանուեցան 17 և 18 Մայիս, Շաբաթ և կիրակի օրերուն սարքուած Տարեկան Պաշարին, որ ունէր նաև իր կերուխումի, խրախճանքի, երգի

ու պարի ընկերային բաժինը, Ձեռնարկը մեր վարժարանին ապահովեց իսր. 130.000 լիրայի եկամուտ մը, որ պիտի երևի մեր յաջորդ տարուան տեղեկագրին մէջ: Պաշարի ձեռնարկը մեր գաղութի բոլոր անդամներուն համար եղաւ երջանիկ հանդիպումի առիթ մը, և մենք շնորհակալութեան ջերմ զգացումներ ունինք մեր ուսուցչական կազմին և ծնողներուն, որոնք թէ՛ գործնականապէս և թէ՛ կերականորէն նուիրատուութեամբ սատարեցին Պաշարի կազմակերպման:

Մեր գաղութին համար մէկտեղման ու հաճոյալի ժամանցի առիթ մը եղաւ նաև 30 Դեկտեմբերին վարժարանիս Նոր Տարւոյ խրախճանքի, երգի ու պարի համաժողովրդային ձեռնարկը, որ վարժարանիս ապահովեց 32,000 իսր. լիրայի եկամուտ մը:

Այս առթիւ մեր Մանկապարտէզի փոքրիկները իրենց երգերով, պարերով ու արտասանութիւններով իրենց մասնակցութիւնը բերին ձեռնարկին:

Մեր աշակերտութեան հոգեւոր-կրօնական դաստիարակութիւնը ևս եղաւ առարկայ մեր հոգածութեան: Վարժարանէն ներս իրենց կրօնի դասընթացներու քովն ի վեր անոնք ամէն կիրակի տարուեցան եկեղեցի: Տօնական օրերուն անոնք մասնակցեցան արարողութեանց, իսկ տարին երկիցս, Միտունդի և Զատիկի տօներուն, մասնակից եղան Ս. Հաղորդութեան խորհուրդին:

Կրթական-բարոյական այս հաշուետւութեան կը կցենք նաև մեր Տնտեսական հաշուետւութիւնը, որ կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը. —

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՄԵՆԻՈՒ ԵԼԵԻՄՏԻՑ Ս. ԹԱՐԴԱՆՉԱՑ ԵՐԿՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1979 Յունիս 1 — 1980 Յունիս 30

Մ Ո Ւ Տ Գ

Պատրաստ ի դրամարկդ, նախորդ տարեշրջանէն փոխադրեալ
Նուիրատուութիւնը արտասահմանէն
Ուսանողական տարեթանկներէ
Դասագիրքերէ և դասատետրերէ
Հանդէսներէ և ձեռնարկներէ (զուտ չափ)
Բացառիկ մուտքեր

Ի. Լ. Ակ.

234,047.97
2,037,533.00
509,000.00
17,000.00
110,500.00
6,010.00

Ընդ. Մուտք 2,914,090.97

Ծ Լ Պ

Ի. Լ. Ակ.

Ամսական քաղաքային և հատուցումներ	1,988,605.00
Դասագրքեր և դասատուներ	19,427.50
Գրենական պիտոյք	20,915.00
Թղթատարականք	19,965.00
Ձեռագործի նիւթեղէնք	14,000.00
Մանր ծախք և մաքրութիւն	7,366.00
Տպագրականք	945.00
Հանդիսական ձեռնարկներ	3,910.00
Շինուածականք և կահոյից նորոգութիւնք	13,790.00
Բացառիկ ծախքեր, պատուասիրութիւնք և Տարալուծարանի գործիքներ	27,187.50
Դպրոցական ինքնաշարժի ծախքեր (նորոգութիւն, արտօնագիր, ապահովագրութ.)	27,576.00
Մարմնակրթական (Sport)	180.00

Ընդհ. Ելք 2,143,867.00

Պատրաստ ի դրամարկդ, որով վճարելի են ամառնային արձակուրդի ամսականները

770,223.97

2,914,090.97

Մեր այս հաշուետուութենէն իսկ կ'ըզրակացնէք որ մեր դպրոցական կեանքի բարգաւաճումին, կենսունակութեան և արդիւնաւորման կարեւորագոյն ազդակներէն մին է խումբը արտասահմանեան մեր ազնիւ նուիրատուներուն, որոնք իրենց բարոյական և տնտեսական գործակցութեամբ կը հանգիստանան ողնայարը մեր դպրոցական գործունէութեանց: Այս-

տեղ մենք խորին երախտագիտութեամբ միայն կու տանք անունները պատուական այդ նուիրատուներուն, իրենց նուիրատուութեանց գումարներով միասին, կ'ազօթենք մեր աշակերտներուն հետ որպէսզի Թարգմանչաց Հայրերու մեր աստուածը ըլլայ վարձահատոյց իրենց անփոխարինելի բարի կեցուածքին և զոհողութեանց. —

Իւր. Լիւրս Ակ.

Մարկոս Թաշեան, Ամերիկա	2,100.—
Ս. Խաչ Եկզց. Կիրակ. Վրժ., Լորէնս	630.—
UNRWA	1,100.—
Յ. Ա. Ունեան, Լոնտոն	750.—
Ջարեհ Պտուկեան, Ամերիկա	167,000.—
Եղուարդ Փանոսեան, Ամերիկա	33,000.—
Ստ. Փիլիպպոսեան Հաստոթ., Ամեր.	33,000.—
Օր. Նոյեմի Պերպէրեան, Ամերիկա	3,500.—
Տիկին Լուսիս Ասլանեան, Ամերիկա	1,400.—
Ճօզէ Տիշէքէնեան, Ս. Փաւլո	930.—
Ճօզէ Փարայտարեան, Ս. Փաւլո	930.—
Գառնիկ Պաղարեան, Ս. Փաւլո	930.—
Իգնատիոս Բարսեղեան, Ս. Փաւլո	930.—
Գրիգոր Արովեան, Ս. Փաւլո	930.—
Խորէն Շամլեան, Ս. Փաւլո	930.—
Հաղար Շամլեան, Ս. Փաւլո	930.—
Տէր և Տկ. Վարդան Կրէկորեան, Ամ.	1,200.—
Տէր և Տկ. Ալ. Պէտրիլէնկա, Ամերիկա	1,200.—
Օր. Քէթլի Տիմարթիւս, Ամերիկա	1,200.—
Օր. Քէթլի Տ. Լիւրի, Ամերիկա	1,200.—
Ստեփան Բանիկեան, Աւստրալիա	650.—
Տիկին Մովիկ Արապեան, Քանադա	1,000.—
Տէր և Տկ. Հէրբի Գլընեան, Ամերիկա	3,500.—
Տիկին Վարսենիկ Սամարեան, Ամեր.	3,500.—
Տիկին Էլէն Մէճան, Ամերիկա	3,500.—

Իւր. Լիւրս Ակ.

Տիկին Արփինէ Դաւիթեան, Ամերիկա	400.—
Տիկին Արփինէ Յովհաննէսեան, Ամեր.	400.—
Տիկին Պերճուհի Միսաքեան, Ամերիկա	400.—
Տիկին Միլինէ Կարապետեան, Ամեր.	400.—
Տիկին Ազնիւ Հաճընեան, Ամերիկա	1,220.—
Քարլ Սարաֆեան, Ամերիկա	1,220.—
Ճօրճ և Աննա Լաքցեան, Ամերիկա	3,500.—
Համբար Գարակէօզեան, Ամերիկա	1,220.—
Ս. Յովակիմ-Աննա Եկզց. Կիրակ-	
նօրեայ Դպրոց, Շիքաիօ	2,450.—
Ճօն Փաշայեան, Ամերիկա	1,750.—
Տիկին Բերկրուհի Սլաւեան, Ամեր.	2,970.—
Տէր և Տկ. Դեորդ Կոփիկեան, Ամեր.	1,220.—
Տէր և Տկ. Մարթին Արդարեան, Ամեր.	5,100.—
Ալիս և Նորայր Մատանեան, Ամեր.	1,220.—
Միհրան և Մերի Հովիւամաղեան, Ամ.	8,750.—
Տիկին Արաքսի Թաշեան, Ամերիկա	4,200.—
Տիկին Քարմէն Քէթլի, Քանադա	1,200.—
Մօնթթէալի Տիկնանց Միւթիւն	1,200.—
Օր. Մերսիսեան Սարաֆեան, Քանադա	1,200.—
Տէր և Տկ. Կ. Գրիգորեան, Լոնտոն	1,500.—
Տէր և Տկ. Լ. Կրէկորի, Լոնտոն	1,500.—
Յակոբ և Երուանդ Լուսիֆեան, Լոնտոն	3,000.—
Տիկին Մարի Զիւտ, Աւստրալիա	500.—
Տիկնանց Միւթիւն, Սաքրամենթօ	2,300.—

Բար. Լիթա Ակ.	Բար. Լիթա Ակ.
Սասնիկ Պետրոսեան, Ամերիկա	1,220.—
Օր. Հէլէն Յակոբեան, Ամերիկա	1,220.—
Ճօրն Մ. Գարաքէնեան, Ամերիկա	4,200.—
Տկ. Նուարդ Գարապէտեան, Ամեր.	1,220.—
Տկ. Վերնիքէ Քէօսեան, Ամերիկա	1,220.—
Տիկին Կրէյս Սուրպեան, Ամերիկա	1,750.—
Հայ Կին Ակումբ, Պոսթոն	7,000.—
Տէր և Տկ. Ճօրն Քիւրանեան, Ամեր.	2,450.—
Տէր և Տկ. Ռ. Կարապետեան, Ամեր.	500.—
Ճօրն և Սիլվիա Ստեփան, Ամերիկա	1,220.—
Մայք Բարթալեան, Ամերիկա	3,500.—
Տէր և Տկ. Յ. Մուլաֆեան, Լոնտոն	1,370.—
Տէր և Տկ. Արամ Հինգլեան, Ամեր.	3,500.—
Հայ Օգնութեան Միութիւն, Եէմ.	2,000.—
Օր. Ալիս Յակոբեան, Ամերիկա	1,220.—
Տիկին Թադուհի Դանիէլեան, Ամեր.	1,750.—
Տիկին Ադնէս Գլընեան, Ամերիկա	1,220.—
Տիկին Ֆլորա Թոմպուլեան, Ամեր.	1,220.—
Սիմոն և Ալիս Թաշեան, Ամերիկա	3,500.—
Տիկին Զապէլ Աթէշեան, Ամերիկա	1,220.—
Ճօն Քինկ Կիրակոսեան, Ամերիկա	1,400.—
Էրնէսթ Շարփ, Ամերիկա	1,450.—
Միքայէլ Առաքելեան, Ամերիկա	500.—
Յովնանէս Մուշեան, Ամերիկա	1,550.—
Տեարց և Տիկնանց Ակումբ, Հէյվըրհիլ	1,750.—
Վարդգէս Միրոյեան, Ամերիկա	2,400.—
Աւագ Աւագեան, Ամերիկա	1,220.—
Ստեփան և Նէլլի Պոյանեան, Ամեր.	3,500.—
Քարլ և Այտա Վարատեան, Ամեր.	1,220.—
Տիկին Անթիմ Հէտիսըն, Ամերիկա	1,220.—
Տիկին Ֆրիլա Մարթինզ, Ամերիկա	1,220.—
Տքթ. Էտմոնտ Կորէք, Ամերիկա	5,000.—
Տիկին Պարպարա Կուպպինս, Ամեր.	1,220.—
Աւետիս Քէլճիգեան, Լոնտոն	1,500.—
Կարպիս Քէլճիգեան, Լոնտոն	3,000.—
Արնի Աւետեան, Ամերիկա	1,220.—
Արմինէ և Արա Արազ, Ամերիկա	1,750.—
Օր. Էլէն Ֆարաշեան, Ամերիկա	1,750.—
Կիւլապի Կիւլպէնկեան Հաստութ.	70,000.—
Մովսէս Պետրոսեան, Գարազաս	2,450.—
Մանուէլ Կիրակոսեան, Գարազաս	1,220.—
Պերն Պլոտիկեան, Գարազաս	4,900.—
Լուց և Աննա Տօնէրթ, Գարազաս	4,900.—
Էօրթիլիօ Փէնզա Կօմէս, Գարազաս	1,220.—
Ճօն Քէնթ, Գարազաս	1,220.—
Լիլիանա Տէ Լուփի, Գարազաս	1,220.—
Էքսարեան Եղբարք, Գարազաս	2,450.—
Սիմիտեան Եղբարք, Գարազաս	2,450.—
Կարօ Պատուէրեան, Գարազաս	2,450.—
Զարեհ Գլորիսեան, Գարազաս	2,450.—
Հրանդ և Այտա Տէօվլէթեան, Գար.	2,450.—
Պատրիկ Այնադեան, Գարազաս	2,450.—
Նուպար Այնադեան, Գարազաս	2,450.—
Ռ. Հ. Սալադար, Գարազաս	1,220.—
Գրիգոր Ղազարեան, Գարազաս	2,450.—
Վարուժան Ղազարեան, Գարազաս	1,220.—
Ղազար Ղազարեան, Գարազաս	1,220.—
Առաքել Ղազարեան, Գարազաս	1,220.—
Վարդգէս Երէցեան, Գարազաս	201,220.—
Տիարպէթիբեան Ընտանիք, Գար.	35,000.—
Մի ռմն, Գարազաս	1,700.—
Հայկ Գալուստեան, Լոնտոն	1,400.—
Տէր և Տկ. Փիլթըր Տըրվաս, Ամերիկա	1,900.—
Տէր և Տկ. Միլթըն Ուլլըմզ, Ամեր.	1,450.—
Տիկին Մարթա Պողոսեան, Ամերիկա	1,220.—
Ռիչըրտ Կրէկըրի, Ամերիկա	59,500.—
Յովնանէս Քիւրքեան, Լոնտոն	1,550.—
Սարգիս Քիւրքեան, Լոնտոն	1,550.—
Դէորք Քիւրքեան, Լոնտոն	1,550.—
Տկ. Արուսեակ Տէվէնեան, Ամերիկա	1,400.—
Տիկին Աննա Լուսեան, Ամերիկա	1,750.—
Տիկին Մարիցա Համալեան, Ամեր.	1,750.—
Տէր և Տիկին Հայկ Արթան, Լոնտոն	1,500.—
Հէյվըրհիլ Տիկնանց Միութիւն	3,500.—
Տէր և Տկ. Ճօզէֆ Չալմըրզ, Ամեր.	3,500.—
Տէր և Տիկին Հ. Գլընեան, Ամերիկա	1,220.—
Սան Ֆրանչիսկոյի Կիրակ. Վարժ.	1,220.—
Տիկին Արմինէ Ասլանեան, Քուէլթ	4,900.—
Օր. Արշա Սարգիսեան, Ամերիկա	1,220.—
Յարուհի Պոյանեան, Ամերիկա	1,220.—
Տիկին Ռօզ Վարդանեան, Ամերիկա	1,220.—
Տիկին Ռօզ Զարգարեան, Ամերիկա	1,220.—
Նշան և Անահիտ Մանարեան, Ամեր.	4,200.—
Տէր և Տկ. Գալուստ Պարսամեան,	Ամերիկա 1,650.—
Եղեմի Հայ Եկեղեցւոյ Երգչախումբ	1,650.—
Եղեմի Կիրակնօրեայ Դպրոց	1,650.—
Եղեմի A. C. Y. O. A.	1,650.—
Տեարց և Տիկնանց Ակումբ, Եղեմ	1,650.—
Եղեմի Տիկնանց Միութիւն	3,300.—
Սիմոն Գ. Զաքըրեան, Ամերիկա	10,000.—
Ճէրի և Ֆլօրէնս Զաքըրեան, Ամեր.	5,000.—
Տկ. Էլիզապէթ Սուրպեան, Ամեր.	1,150.—
Ֆէյրլուուի Տիկնանց Միութիւն	3,300.—
Ճօրն Տէյ, Ամերիկա	1,650.—
Օր. Ժօզէֆին Ա. Ռուսօ, Ամերիկա	1,650.—
Կրթական Նախարարութ., Երեսուղէմ,	Երբայիբէնի ուսուցման համար 5,320.—
Երեսուղէմի Քաղաքապետարան	100,000.—
Հէրրի Կարապետեան, Ամերիկա	1,150.—
Սարգիս Գալֆայեան, Ամերիկա	3,300.—
Արգար Զաքարեան, Հայֆա	2,000.—
Երիտ. Տիկնանց Միութ., Պոսթոն	3,300.—
Տիկին Լիլիան Պոյանեան, Ամերիկա	2,300.—
Օննիկ Նօրհատ, Ամերիկա	1,300.—
Օննիկ Արապեան, Հարաւ. Ամերիկա	1,150.—
Գրիգոր Արապեան, Հար. Ամերիկա	1,150.—
Յարուհի Արապեան, Հար. Ամեր.	1,650.—
Յովնանէս Միլեանեան, Հար. Ամեր.	1,650.—
Եղբայր Յակոբ, Հարաւ. Ամերիկա	1,000.—
Կիրակնօրեայ Վարժ., Վան Նիւս	1,950.—
Արա Հայկ, Ամերիկա	5,000.—
Հայ-Ամեր. Վեթերաններ, Տիթթոյթ	3,300.—
Օր. Հէլէն Հանէսեան, Ամերիկա	1,500.—

Բար. Լիթա Ակ.

Բա. Լիթա Ակ.

Ալյուբի և Մարգարիտ Բարիջանեան,		ՏԳ. Մէրի Քէօրօզլանեան, Սիւնի	10,000.—
Ամերիկա	1,650.—	Երկրորդական Ե. Դասարան	2,000.—
Օր. Արմինէ Տէր Յակոբեան, Ամեր.	1,150.—	Դէորդ Գաւառստեան, Ամերիկա	1,750.—
Եղուարդ Փանոսեան, Ամերիկա	43,700.—	ՏԳ. Վարդուհի Մոյսէսեան, Ամեր.	1,750.—
Հ. Բ. Ը. Մ., Թորոսեան Հիմնարկ.	35,000.—	Սարգիս ձգնաւորեան, Ամերիկա	1,750.—
Խարերդի Հայր. Միռլթ., Ամեր.	5,000.—	Երբ. Եղբայրակցութիւն, Ամերիկա	3,900.—
Օր. Թէրէզա Թարայեան, Ամերիկա	1,150.—	Հայկ Գաղապեան, Ամերիկա	3,400.—
Յրանք ձ. Սալմէք, Ամերիկա	1,650.—	Յակոբ Նազրեան, Ամերիկա	22,000.—
Տիկին Վիրճինիա Պատէյն, Ամերիկա	800.—	Տիկին Տօլօրէս Լէյպման, Ամերիկա	14,000.—
Տիկին Նուարդ ձրճրեան, Ամերիկա	1,150.—	Ս. Ղևոնդ Եկեղեցի, Ֆէյրլուս	4,000.—
Սէթ և Արմէն Պալաքեան, Ամերիկա	600.—	Ս. Ղևոնդ Երէջնեան Կազմակերպութ.	6,000.—
Տէր և ՏԳ. ձէյֆլ Անթառամեան, Ամ.	1,200.—	Տքթ. Էտմոնտ Կօրէք, Ամերիկա	12,000.—
Հէրրի Պետրոսեան, Ամերիկա	1,650.—	Տիգրան Սթամպօլեան, Գաւառ	4,000.—
Է. Վ. Գաղապեան, Ամերիկա	3,300.—	Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութ.	128,000.—
Տիկին Հռութ Ասլանեան, Ամերիկա	1,300.—	Նշան Նաճարեան, Ամերիկա	4,000.—
Տիկին Ռօքսի Պետրոսեան, Ամերիկա	1,650.—	Հասարակ Գարակէօզեան Հաստթ.	35,000.—
ՏԳ. Մաքրուհի Միքայէլեան, Ամեր.	2,300.—	Տիկին Մարի Շիմշիրեան, Ամերիկա	2,000.—
Երիտ. Տիկնանց Միռլթ., Ուստր	3,300.—	Արգարեան Աւանդի Մարմին, Լոնտոն	44,000.—
Օր. Էլիզապէթ Շամիրեան, Ամերիկա	1,650.—	Անդրանիկ Եանկոյեան, Աւստրալիա	2,000.—
Տէր և ՏԳ. Սուրէն Արաճամեան, Ամ.	3,300.—	Ս. Վարդան Եկեղեցւոյ Տիկնանց	
Տ. Փառէն Ծ. Վրդ. Աւետիքեան, Ամ.	2,300.—	Կազմակերպութիւն, Օքլէյտ	8,000.—
Տիկին Գոհար Պետրոսեան, Ամերիկա	900.—	Սէթ և Արմէն Պալաքեան, Ամեր.	1,000.—
Լեւոն Պօղեան, Ամերիկա	1,650.—	Տէր և ՏԳ. Ռիչըրտ Մանտեանեան, Ամ.	35,000.—
Կարօ Զօրմաճեան, Ամերիկա	1,650.—	Տէր և ՏԳ. ձօն Կապրէլ, Ամերիկա	35,000.—
Տէր և ՏԳ. Անթոնի Մէլոյեան, Ամեր.	1,700.—	Արտաշէս Սարեան, Ամերիկա	80,000.—
Լեւոն Պալեան, Ամերիկա	1,700.—	Կոպեանիկ Սէֆէրեան, Ֆրանսա	160,000.—
Հ. Բ. Ը. Մ., Յակոբ Նազրեան, Ամ.	1,200.—	Համասերաստ. Վերաշ. Միռլթ., Ամ.	40,000.—
Կրթական Նախարարութ., Երուսաղէմ	18,083.—	Էտ. և Քէթրին Սէֆէրեան, Պ. Այրէս	120,000.—
Արթուր Մարտիրոսեան, Ամերիկա	1,750.—	Դէորդ և Ատրինէ Վարդապետեան,	
Տիկին Մարթա Կէնտրէօ, Ամերիկա	1,200.—	Պուէնտս Այրէս	40,000.—
Տքթ. և ՏԳ. Արան Գասպարեան, Ամ.	1,200.—	Մարք Ֆէրճիլեան, Ամերիկա	52,000.—
Տէր և ՏԳ. Էտ. Գաղապեան, Ամեր.	870.—		
Օր. Անի Յովսէփեան, Ամերիկա	8,400.—		

Համագումար՝ 2,037,533.—

Մեր Տարնկան Տնդնկադիրը ինչպէս միշտ այս տարի ևս կ'օգնէ փոխել մասնաւոր յիշատակութեամբ անձերու և կազմակերպութիւններու, որոնք բացառիկ կարգադրութիւններով կամ նուիրատուութիւններով իրենց կամ իրենց ընտանիքի անուններով տմբողջական դասարաններ կը պահեն մեր վարժարաններս, և մեր բոլոր բարերարներուն հետ եղան մեզի համար նիւթական և բարոյական մեծ քաջակերութիւն մը, նուիրատուութիւններով անսեպուղ մեր կրթական գործի դժուարութիւններուն մէջ,

Մեր և մեր աշակերտութեան կողմէ որդիական ամենաջերմ սիրոյ և շնորհակալութեան խօսքեր ունինք մեր շատ սիրեցեալ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետին՝ Տ. Տ. Վաղգէն Առաքինին, որուն բարեհաճ կարգադրութեամբ մեր վարժա-

րանք ինչպէս անցեալ տարիներուն՝ այս տարի ևս օգտուեցաւ Արգարեան Աւանդի խնամակալութենէն 500 Անգլ. Սթերլինի յատկացումով մը:

Շնորհակալութեան խօսքեր ունինք Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան և անոր պատուական, վսեմափայլ նախագահ Տիար Ալեքս Մանուկեանին և իր ազնուափայլ Տիկնոջ՝ Մարիին, որոնց կարգադրութեամբ մեր վարժարանը ամէն տարի կը ստանայ Հ. Բ. Ը. Մ. Փիթըր և Էլիզապէթ Թորոսեան Հիմնադրամէն 1000 տոլարի օժանդակութիւն մը:

Ասկէ անջատաբար, ազնուական այս զոյգը մեր վարժարանէն ներս ունին դասարան մը Տէր և Տիկին Ալեքս և Մարի Մանուկեաններ անունով:

Երախտագիտութեան պարտականութիւն ունինք Լիզպոնի Գալուստ Կիւլ-

պէնկեան Հաստատութեան, որ նախորդ տարիներու նման այս տարի ևս օգնեց մեր կրթական գործին 3200 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Շնորհակալութիւններ Համասերաստանյ վերաշինաց Միութեան կեդրոնական վարչութեան, որ 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեց «Սերաստիոյ Ս. Նշան վանքի» անունով ամբողջական դասարան մը:

Երախտագիտութեան պարտք ունինք Հարաւային Ամերիկայէն Սէֆէրեան ազգանուէր ընտանիքի երեք պատուական ներկայացուցիչներուն, որոնք երեք դասարաններ կը պահեն մեր վարժարանէն ներս հետեւեալ անուններով. —

Տիար Կոպեռնիկ Սէֆէրեան՝ ամբողջական դասարան մը, տարեկան 4000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Տիար Եղուարդ և մայրը՝ Տիկ. Բէթ-րին Սէֆէրեաններ՝ ամբողջական դասարան մը, տարեկան 3000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Տէր և Տկ. Դէորդ և Ատրինէ վարդպարոնեաններ՝ ամբողջական դասարան մը, տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Սէֆէրեան ընտանիքի այս գլուխին կը միացնենք նաև այդ պատուական ընտանիքի հետ ազգականական կապով կապուած անունը Երատայէս Սարեան ընտանիքին, որ այս տարի 2000 տոլարի նուիրատուութեամբ ամբողջական դասարան մը պահեց մեր վարժարանէն ներս:

Շնորհակալութիւններ ազգանուէր մտաւորական Տէր և Տիկ. Զարեհ Պտուկեաններուն, որոնք 2500 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեցին մեր Մանկապարտէզը, յանուն իրենց մօրաքրոջ՝ հանգուցեալ Մանիա Տէր Մեսրոպեանի, որ եղած է Սերաստիոյ առաջին մանկավարժ մանկապարտիզպանուհին:

Շնորհակալութիւններ Հառւերտ Գարակէօզեան Հիմնարկին և անոր կրթասէր նախագահուհի Օր. Լէյլա Գարակէօզեանին, որ տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ կը պահէ դասարան մը հանգուցեալ Հառւերտ Գարակէօզեանի յիշատակին:

Շնորհակալութիւններ շնորհալի զոյգին՝ Տէր և Տիկին Եղուարդ և Հէլէն Մարտիկեաններուն, որոնք իրենց անունով դասարան մը կը պահեն տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Շնորհակալութիւններ հայասէր և կրթանուէր Տէր և Տիկին Եղուարդ Փանոսեաններուն, որոնք ինչպէս նախորդող տարիներուն, այս տարի ևս 1250 տոլարի նուիրատուութեամբ պահեցին ամբողջական դասարան մը իրենց ընտանիքի անունով:

Շնորհակալութիւններ ազգանուէր զոյգին՝ Տէր և Տիկին Ճան և Ակնէս Կապրիէլին, որոնք 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեցին ամբողջական դասարան մը իրենց անունով:

Շնորհակալութիւններ Տէր և Տիկին Ռիչըրտ և Կլօրիա Մանոսեան ազնուափայլ ամուսին, որոնք 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեցին դասարան մը իրենց անունով:

Շնորհակալութիւններ Տէր և Տիկին Վօլթըր և Բէրթը Խարապեան շնորհալի զոյգին, որոնք իրենց անունով ունին դասարան մը:

Խոր երախտագիտութեան զգացումներ ունինք խորապէս ազգասէր ազնիւ հայորդիին՝ Տիար Վարդգէս Երէցեանին, որ անակնկալօրէն այս տարի 5000 տոլարի նուիրատուութիւն մը կ'ընէր մեր վարժարանին, խանդավառուելով մեր դպրոցի ազգային ու կրօնական չեղուած նկարագրէն, ինչպէս նաև ի յիշատակ իր նորոգ հանգուցեալ կնոջ, համեստափայլ և ազնիւ հայուհի Տիկին Էլվիր Երէցեանին, որուն օրհնեալ յիշատակին նուիրեցինք դարձեալ ամբողջ դասարան մը: «Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

Երախտագիտութեան մեր խօսքը Ստեփան Փիլիպպոսեան Հաստատութեան և անոր ազնուափայլ նախագահ Տիար Ալպէրթ Մոմճեանին, որոնք 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ կը պահեն ամբողջական դասարան մը:

Շնորհակալութիւններ մեր ժողովուրդի պատուական ծառայող Տիար Ռիչըրտ Կրէկորին, որ այս տարի ինքնաբեր մղումով 2000 տոլարի նուիրատուութեամբ պահեց դասարան մը իր հանգու-

ցեալ տիկնոջ՝ Ալիս Գարազաշեան - կրէ-կըրիի բարի յիշատակին:

Շնորհակալութիւններ կիւլապի կիւլ-պէնկեան Հաստատութեան, որ 2000 տո-ւարի նուիրատուութեամբ պահեց դասա-րան մը Հաստատութեան անունով:

Շնորհակալութիւններ Հարաւային Ա-մերիկայէն Տիարպէքիբեան ընտանիքին, որ հանգուցեալ Սարգիս Տիարպէքիբեանի անունով կը պահէ դասարան մը տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Գարձեալ Հարաւային Ամերիկայէն Տէր և Տիկին Գէորգ և Վերա Գարակէօզ-եաններուն ունինք շնորհակալութեան սրտագին խօսք, որոնցմէ ստացած ենք վերջերս սրտառուչ և մեր կրթական գոր-ծով խանդավառ նամակ մը, ուր կը յայտ-նեն յանձնառութիւն բարերարելու դա-սարան մը Գարակէօզեան ընտանիքի ա-նունով, և առ այդ կը նուիրեն 2000 տոլար:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ևս մեր մեծանուն գրազէտ Գրիգոր Զօհրապի դուստր Տիկին Տօլօրէս Լէյպմանէն շնոր-հակալութեամբ ստացանք 350 տոլարի նուիրատուութիւն մը Հ. Բ. Ը. Միութեան միջոցաւ:

Մասնաւոր յիշատակութեան պարա-գայ մըն է 1300 տոլարի նուիրատուութիւնը Մարք Ֆէրճիլեան ընտանիքին, գումար մը որ գոյացած է ընտանիքի հօր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններէն: Կ'աղօթենք հան-գուցեալի հոգևոյն խաղաղութեան համար ու մեր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք ոչ միայն Ֆէրճիլեան ըն-տանիքին, այլ նաև Լոս Անճէլըսէն Արթ. Տ. Շահէ Աւագ Քհնյ. Սէմէրճեանին, ո-րուն ազնիւ թելադրութեամբ այս գու-մարը կը հասնի մեզի: Տէր Հայրը տարի-ներէ ի վեր եղած է մեր դպրոցին բարե-կամներէն ու քաջալերողներէն, որուն համար ունինք մասնաւոր գնահատանքի խօսքեր:

Գարձեալ յիշատակութեան արժանի կը նկատենք Ամերիկաբնակ Տիար Յակոբ Նազըրեանի 22.000 Իս. Լիրայի նուիրա-տուութիւնը մեր վարժարանին, գոյա-ցած իր մօր՝ Տիկին Սիմակիլի Նազըրեանի

մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուիրատուութիւններէ: Մեր խորին շնորհակալութիւնները, Կ'աղօթենք հան-գուցեալ տիկնոջ հոգիին խաղաղութեան համար:

Շնորհակալութեան պարտք ունինք տեղւոյս Քաղաքապետարանին, որ միա-նուագ 100,000 Իսրայէլեան Լիրայի օ-ժանդակութիւն մը ըրաւ այս տարի մեր վարժարանին:

Շնորհակալութիւններ «Արտասահ-մանի Հայերի հետ Մշակութային Կապի Հայրենական Ընկերակցութեան» և անոր պատուական նախագահին՝ Վսեմափայլ Տիար Վարդգէս Համազասպեանին, մեր կրթական հաստատութեան նկատմամբ ի-րենց ցոյց տուած հայրենական շատ թան-կազին հոգածութեան համար, որով մենք ինչպէս նախընթաց տարիներուն՝ այս տարի ևս ստացանք Հայերէն լեզուի դա-սադրքեր և հայրենական թերթեր ու գրական հատորներ:

Շնորհակալութիւններ՝ «Հայաստան-եայց եկեղեցի», «Նոր Օր», «Ասպարէզ», «Լրբեր» և «Շարժում» թերթերու խմբ-րագրութեանց, որոնք ընդառաջելով մեր խնդրանքին, այս տարի ևս շարունակե-ցին իրենց թերթերը ձրիաբար ղրկել մեր վարժարանին:

Մասնաւոր շնորհակալութեան խօսք ունինք նաև Տիար Մայք Բորթայեանին, որ մեր վարժարանին նուիրեց շարժա-նկարի ցուցադրութեան մեքենայ մը (8 միլիմէթր), Իսկ Տէր և Տիկին Մարթին Աղէկեանէ շնորհակալութեամբ ստացանք ծրար մը գրենական պիտոյք մեր աշա-կերտներու գործածութեան համար:

Շնորհակալութիւններ Գարազաստ-րնակ Տիար Պատրիկ Այնէազեանին, Տիար Անդրէաս Ծաֆէրեանին (Սան Փաւլօ), Հոգչ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Մեկքոնեանին (Հէյվլըրհի) և Արթ. Տ. Վարդան Քհնյ. Գասպարեանին (Եդեմ), որոնք իրենց բնական քաղաքներու զանազան կրթասէր ազգայիններէ հաւաքելով, ամէն տարի զգալի նիւթական օգնութիւն մը կը հասցնեն մեր կրթական գործին:

Ի վերջոյ, շնորհակալութեան և ե-րախտագիտութեան մեր սրտագին խօսքը

«ՍԻՈՆ»-Ի ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Ամսագրիս նախորդ թիւով խմբագրութեանս ուղղած իր հարցումներէն զատ, Պր. Ս. Սահակեան ըրած էր նաև հետեւեալ հարցումները. —

Տարբեր եկեղեցիներու մօտ գոյութիւն ունի՞նք քահանայական ձեռնադրութեան ատեն անուն փոխելու և կամ ձեռնադրութենէն ետք ընծայեալին ապաշխարութեան ու առանձնութեան շրջան մը բոլորելու սովորութիւնը:

Կաթողիկոսներ ի հնուիմն ունէին անուանափոխութեան սովորութիւնը: Բայց շատ մը սովորութիւններու կարգին, այդ ալ վերցուած է այսօր: Միայն Պապերն է որ իրենց ընտրութենէն անմիջապէս ետք նոր անուն կ'առնեն: Նոյնը կ'ընեն նաև Ասորոց Պատրիարքները: Իսկ Յունաց մօտ անուանափոխութիւնը վերապահուած էր միայն կուսակիւծն քահանաներուն: Իսկ վերջին ժամանակներու մէջ ընծայեալի կամքին թողուած է այդ:

Գալով ապաշխարանքի ու մեկուսացման հարցին, Յոյներ ընաւ ինն կիրարկելը զայդ: Իսկ Լատինաց մօտ ընծայացուն ձեռնադրութենէն առաջ և ոչ թէ յետոյ կ'անցնի նման շրջանէ մը, որ եօթնեակէ մը աւելի տեղուութիւն չ'ունենար: Այդ միջոցին է որ կ'ուսանի Ս. Պատարագի կարգերը և ձեռնադրութեան յաջորդ օրն իսկ կը մատուցանէ իր անդրանիկ Ս. Պատարագը:

Կոչման արարողութիւնն ալ յատուկ է միայն մեր եկեղեցիին: Յոյներ ունին այդ միայն եպս. ական ձեռնադրութեան ատեն:

Կ'ուղղենք Ձերդ Սրբազնութեան, Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր, նախ անձնապէս, անոր համար որ տարիներ է ի վեր մեր տկար անձին հաճեցաք վստահիլ երուսողէմի Առաքելական Սուրբ Աթոռի ամենէն պանծալի հաստատութիւններէն միոյն՝ Ս. Թարգմանչաց երկրորդական Վարժարանի Տեսչութիւնը, և յետոյ մանաւանդ այն բարի և հայրական խնամքին ու հոգածութեան համար, զոր երբեք չզլացաք այս կրթական հաստատութեան և անոր նուիրական գործին նկատմամբ, իբրև գերադոյն տեսուչն ու առաջնորդը այս մօքի և լոյսի տան:

Աստուած անսասան թող պահէ Առա-

ԺԱՌԱՆԳԱԿՈՐԱՅ ՎԱՐՎԱՐԱՆԸ

Եօք մէտալ կը շափի մրցախաղի մէջ

Նախընթաց տարիներուն պէս Երուսողէմի մէջ այս անգամ ալ Մայիս 15-ին, Ն. Վ. Տիկին Զէնսրլըրի նախագահութեան ներքե տեղի ունեցաւ Մարմնամարզութեան Միջպարտեային ճիւղ մրցախաղը, որուն մասնակցեցան 13 վարժարաններ:

Միջիններու մէջ մեր ժառնգ. վարժարանը շահեցաւ 20 թիւ, իսկ Ռամալլայի «Ֆրէնտս» դպրոցը՝ 21՝ բարձրագոյն թիւը, հետեւաբար և Միջիններու Բաժակը:

Ժառնգ. վարժարանի Դ. Դասարանի աշակերտներէն Կարապետ Թնճուկեան շահեցաւ առաջնութեան երկու արծաթ մէտալներ, մին՝ երկար ոստումի (long jump), միւսը՝ 440 եարտա վազքի մէջ:

Իսկ Լրացուցիչ Դասարանէն Սերոր Մարտիրոսեան շահեցաւ Բ. աստիճանի մէտալը՝ 100 եարտա վազքի մէջ և երրորդ ելաւ 220 եարտա վազքի մէջ:

Մեր տղաքներէն զօշարչաւին մասնակցեցան, Կարապետէն և Սերորէն զատ, Պետրոս Քէօրօղլանեան (Դ. Դասարանէն) և Յարութիւն Հատիտեան (Ա. դասարանէն), և երկրորդ հանդիսանալով՝ չորսն ալ առին Բ. աստիճանի մէտալներ:

(«Սիռն», 1930, Դ. Տարի, Ապրիլ - Մայիս, Թիւ 4 - 5, էջ 160:)

քելական Ս. Աթոռը ու ինք ըլլայ վարձատրոյց Ս. Թարգմանչաց կրթական տունին ըստ որ ազնիւ նուիրատուներուն և հոգեւանդն ծառայողներուն, և իր երկնաւոր շնորհներով զեղու նաև մեր շնորհալի աշակերտները, և ընծայէ զանոնք որպէս ապագայ ընտիր սպասաւորները մեր ժողովուրդի ծառայութեան սուրբ սեղանին:

Խորին ակնածանքով

և եղբայրական սիրով

ԿԻՒՐԵՆԸ ԵՊՍ. ԳԱՅԻԿԵԱՆ

Տեսուչ Ս. Թ. Երկ. Վարժարանի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ԿԻԼՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

1979

Ա) Ելեմստկան

	Ի. Լ.
1. — Նոր գիրքերու և թերթերու գնում	39,156.33
2. — «Սիոն»-ին՝ փոխանակուած թերթերու հաշուոյն	1,000.00
3. — Գիրքերու և թերթերու կազմի հաշուոյն	7,910.00
4. — Ամսականք	42,200.00
5. — Աշխատավարձք	2,150.00
6. — Գրեհական պիտոյք	10,930.70
7. — Ընթացիկ ծախքեր և առտնին պիտոյք	5,749.00
8. — Դրոշմաթուղթ և թղթատար	31,530.00
9. — Հեռաձայն	147.00
Գումար՝	140,773.03

Բ) Նոր գիրքերու ստացում

	Գնուած	Նուէր	Գումար
1. — Հայերէն	185	285	470
2. — Անգլերէն	519	374	893
3. — Ֆրանսերէն	33	103	136
4. — Գերմաներէն	3	12	15
5. — Եբրայեցերէն	1		1
6. — Արաբերէն	1		1
7. — Հոլանտերէն		1	1
	742	775	1517

ՍԱՀԱԿ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ
Վարիչ - Քարտուղար

ՎՐԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ ԱՅՅԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՍ

30 Մայիս, Ուրբաթ երեկոյ, Պեն-Կուրեօն օգակայան հասաւ Համայն Վրաստանի Պատրիարք-Կաթողիկոս Ամեն. Տ. Էլիաս Բ. Թիֆլիսէն Ս. Երկիր առաջնորդող օդանւար: Բարձրաւորձ հոգեւորականը կու գար իբրեւ հիւրը Յունաց Ամեն. Տ. Պենէսիփոս Ա. Պատրիարքին: Թրական սիրապետութեան օրերէն ի վեր, առաջին անգամն էր որ Վրացական Օրթոսոփս Եկեղեցւոյ պէս մը այցի կու գար Ս. Երկիր:

Օգակայանին մէջ, մեծապատիւ Հիւրը դիմաւորելու եկած էին զանազան համայնեհերու ներկայացուցիչներ: Մեր կողմէ կային Գեորգ. Տ. Կիւրեղ Եպս. եւ Տ. Անուշաւան, Տ. Ասպէս եւ Տ. Մանուէլ վարդապետներ: Շնորհաւորութիւններու տոնակոյտով:

Յաջորդ օր, 31 Մայիս, կեսօրէ առաջ ժամը 11ին, Սրբազան Հիւրը, իրեն ընկերացող բարձրաստիճան հոգեւորականներուն հետ, հանդիսատւոր մուտք գործեց Ս. Յարութեան Տաճար: Գեորգ. Տ. Կիւրեղ Եպս. կը գլխաւորէր դիմաւորութեան եկած հայ եկեղեցական դասը:

Նոյն երեկոյ ժամը 7.30ին, Ամեն. Ս. Հիւրին ի պատիւ ընդունելութիւն մը սարքուած էր Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ: Ժամ մը առաջ արդէն եռուղեւոր սկսած է Վանքի աւագ մուտքին: Ժամը 6.45ին, Տ. Կիւրեղ Եպս. Գաբրիէլեանի գլխաւորութեամբ (ի բացակայութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր՝ որ կը գտնուէր Պուլկարիա, Լուսաւորապետ Գեորգ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. ի՝ որ կը գտնուէր Լիբանան, իբրեւ Ս. Աթոռոյս ներկայացուցիչը 25 Մայիսին Անթիլիասի մէջ կատարուած Միաւորութեան արարողութեան եւ Գեորգ. Տ. Շահէ Արքեպս. ի՝ որ կը գտնուէր Աւստրիա, մասնակցելու Մեկուսուրի Եկեղեցական Համաժողովին), ամբողջ Միաբանութիւնը համբայ կ'ըլլէր ղեկավարութեամբ իրենց հրապարակը: Առջեւէն կը տղայներն Հայ Երիտ. Միութեան Արիներն ու Արեւոյսերները, աւելի փայլ մը տալու համար պատուելի բափօրին: Քիչ ետք կը ժամանէ Մեծապատիւ Հիւրը: Իրեն ընկերացող բարձրաստիճան կղերականներէն բացի, հետն են

Նաեւ Յունաց Միաբանութենէն Արքեպսկոպոսներ, ինչպէս Նաեւ օրերս Ս. Երկիր այցելող Ռուս բարձրաստիճան հոգեւորականներէ բաղկացած պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ Միքայիլ Առաջնորդ Գեորգ. Տ. Ֆիլարէթ Սրբազանին:

Մայրավանքի դրան, Մեծապատիւ Հիւրերը կը դիմաւորուին երկարատեւ ծափահարութիւններով: Եկեղեցւոյ զարին մէջ կը կազմուի «Հրաշափառ» թափօրը, առաջնորդելու համար Պատուաւորան Հիւրերը Մայր Տաճար: Վրաց Պատրիարքը ուղղութեամբ Ս. Գլխաւորի մատուռը, ուր իր ուխտը կատարելէ ետք, բոլորն ալ ուղղութեան եկեղեցւոյ դասը: Հոն նախ խօսք առաւ Գեորգ. Տ. Կիւրեղ Եպս., որ Անգլիկէնով խնամուած ուղերձ մը կարգաց, դրուատելով Հայ եւ Վրացի ժողովուրդներու եւ եկեղեցիներու դարձուր բարեկամութիւնը, իբրեւ դրացի եւ բախակից ժողովուրդներ: Յաւ յայտնեց Ս. Պատրիարք Հօր բացակայութեան համար:

Վրաց Պատրիարքը խօսեցաւ Ռուսերէն լեզուով, որ ընդհուպ բարգմանուեցաւ Անգլիկէնի: Յիշեց այն խոր եւ քաղցր տպաւորութիւնը զոր կրած էր վերջերս Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին կատարած իր այցելութենէն եւ յայտնեց իր գոհունակութիւնն ու երախտագիտութիւնը այս ընդունելութեան համար: Յետոյ Սրբազան Պատրիարքը եկեղեցական բափօրով եւ երգեցողութեամբ առաջնորդուեցաւ Պատրիարքարանի դահլիճը, ուր հոգեւորական եւ պետական ականաւոր ղեմներ եւս հրաւիրուած էին ընդունելութեան:

Կիրակի, 1 Յունիսի առաւօտուն, Հիւր Պատրիարքը հանդիսատւոր Ս. Պատարագ մատուցեց Ս. Յարութեան Տաճարի Յունաց (Քաթողիկոնի) բաժնին մէջ եւ յուսմունքներ բաժնեց ներկաներուն: Ապա այցելեց այլազան բաժինները Քրիստոնէութեան Մայր Տաճարին:

Նոյն օրը, երեկոյեան, Յունաց ծերունազարդ Պատրիարքը փառայեղ ընդունելութեամբ մը պատուեց իր Հիւրը: Զիրենեաց լեռան վրայ գտնուող *Ինթէրքոնթինէնթալ* շինքը պանդոկի մէջ տնուած այս ընդունե-

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դպրոցական տարեփակի առիթով, Մայիս և Յունիս ամիսներու ընթացքին կատարուեցան Ս. Աթոռոյս վարժարաններու ամառվերջի հանդէսները:

Ս. Թարգմանչաց Երկրորդական Վարժարանի տարեկան Դաշտահանդէսը, նախորդ տարիներու նման, կատարուեցաւ Ամառվերջի Քննութիւններէն առաջ:

Կիրակի, 11 Մայիս, կէսօրէ ետք ժամը 4ին, ծնողներու և հետաքրքիրներու ընտրանի բաղմունքիւն մը փութացած էր նախկին Ժառանգ. Վարժարանի Մարզադաշտը, հանդիսատես ըլլալու վարժարանէն ներս դպրոցական տարեշրջանի ընթացքին իրազօրժուած ֆիզիքական դաստիարակութեան ընդհանուր արդիւնքին:

Երկու ժամերու ընթացքին գործադրուած մարզական ըստ բուսականին ճոխ և յաջող յայտագիրը ներկաները բերաւ այն համոզումին թէ վարժարանիս Մարզիչ Պր. Յակոբ Նաճարեան ոչինչ էր խնայած մեր երկսեռ ուսանողութիւնը մարմնապէս աւելի ճկուն ու կայտառ դարձնելու իր փանդութեանը մէջ:

Երկուական մրցօրդ խումբերու բաժնուած մեր երկսեռ աշակերտութեան կատարած վաղքերէն, մարզական վարժութիւններէն, զուարճախոյներէն, դրօշարշուէն և պարանաճգութենէն ետք Տեսուչ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. յաջող մարզիկները վարձատրեց բաժակներով ու վեճակներով:

Յաջօրդ Կիրակի, 18 Մայիս, Քննութիւններէն անմիջապէս առաջ, կատարուեցաւ Տարեկան Պաշարը վարժարանիս:

1 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ ետք, Հայ Երիտասարդաց Միութեան սրահին մէջ կայացած Ս. Թարգմանչաց Մանկապարտէզի բաժնի Ամառվերջի Հանդէսն ալ անցաւ նոյնքան յաջող ու հաճելի: Երեք դասարաններու բաժնուած մեր փոքրիկները, նախակրթարանի Ա. Կարգի սաներուն հետ միատեղ, հանդէս եկան ոտանաւորներով, մարզական խողերով, արամախօտութիւններով և հայկական պարերով, երկու ժամեր շարունակ խլելով ծափն ու քրքիջը ներկաներուն, ինչ որ անուրանալի փաստն էր Մանկապարտէզի երեք շնորհալի դաստիարակչուհիներուն ինն ամիսներու ընթացքին տարած մանկավարժական խնամքոտ ու հոգածու աշխատանքին:

Հանդէսի աւարարին, Մաղիկ դասարանի 22 երկսեռ փոքրիկները մանկական աղու ձայնով երգած Հրամեշտի Երգով «Մնաս Բարով» ըսին Մանկապարտէզին և իրենց վկայականներուն հետ ստացան նաեւ օրհնութիւնը Գերշ. Տեսուչ Սրբազանին:

Երկրորդական բաժնի Ամառվերջի Հանդէսը կայացաւ յաջօրդ Կիրակի, 8 Յունիսի երեկոյեան, վարժարանի սրահին մէջ, որ ժամանակէն առաջ լեցուած էր ծնողներու և հրաւիրեալներու կոկիկ բաղմունքով: Ներկայ էին նաեւ Հոգշ. Հայրեր:

Լուբեան մեր կողմէ ներկայ եղան Գեռ. Տ. Կիւրեղ Եպս., Հոգ. Տ. Ասպէս Վրդ. եւ Հոգ. Տ. Մանուէլ Վրդ.:

Երեւոթքի, Յունիսի 3ին, Կրօնից Նախարար ընդունելութիւն մը ստրեց ի պատիւ Վրաց Պատրիարքին: Մեր կողմէ ներկայ եղաւ Գեռ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գաբիկեան:

Նախագահելէ ետք Յունաց Վսեփի Մայր Տաճարի — Ս. Կոստանդիանոս — անուան սօցնամբուբեան հանդիսութիւններուն եւ այցելելէ ետք Ս. Եկեղի զվարտօր Սրբավայրերը, Ս. Հիւրը 5 Յունիսին վերադարձաւ Թիֆլիս, յաջող ուխտագնացութիւն մը կատարած ըլլալու հոգեկան գոհունակութեամբ:

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

Ապրիլի 1ին, Հրէից Բաղարջակերաց տօնին առթիւ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը շնորհաւորական հեռագիր մը յղած էր նաեւ Վարչապետ Մէնասէմ Պէկինի, որմէ ստացուած է հետեւեալը, Մայիսի 1ին, երբ նոր աւարտած էր տպագրութիւնը Ամսագրիս նախորդ թիւին:

Ն. Ամենապատուութիւն

Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրաէրեան

Պատրիարք Հայոց — Երուսաղէմ

Զերդ. Ամենապատուութիւն,

Ն. Վսեմ. Վարչապետը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ, Պատեքի տօնին առթիւ Զեր յղած շնորհաւորութեանց համար:

Նորին Վսեմութեան լաւագոյն մաղթանքներով՝

ԵՆՀՈՒՏԱ ԱՎՆԷՐ

Խորհրդական Վարչապետի

Հանդէսի ընթացքին նշուեցաւ հայ տնտեսական իմաստասէր Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակը, ինչպէս նաեւ յիսնամեակը վարժարանիս բազմավաստակ հայերէնի ուսուցիչ և ուսուցչապետ Տիար Պետրոս Լէփէճեանի դաստիարակչական գործունէութեան: Երկսեռ աշակերտութիւնը, Տիար Սահակ Դալայճեանի ղեկավարութեամբ, մէջ ընդ մէջ հանդէս եկաւ հայրենասիրական խմբերգներով:

Հանդէսի երկրորդ բաժնին մէջ վարժարանի Տեսուչ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Դարիկեան մասեր կարգաց տարեկան իր Տեղեկագրէն (որ ամբողջութեամբ հրատարակուած է Սիոնի ներկայ թիւին մէջ) և շրջանաւարտ 10 սաներուն (5 մանչ, 5 տղ-ջիկ) բաժնեց աւարտական վկայականներ, իսկ ուսումնական, բարոյական և ձեռա-ջիկ) բաժնեց աւարտական վկայականներ, իսկ ուսումնական, բարոյական և ձեռա-ջործի մարզերուն մէջ լաւ արդիւնք ցուցաբերածներուն՝ իբր մրցանակ արժէքաւոր գիրքեր: Պր. Լէփէճեանին ալ նուիրեց գեղեցիկ յուշանուէր մը: Մեծայարգ ուսուցիչը, խորապէս յուզուած, շնորհակալական իր զգացումները արտայայտելէ ետք, ցաւ յայտնեց թէ առողջական պատճառներով պիտի չկրնայ յարատեւել իր ասպարէզին մէջ, որուն ա՛յնքան հոգեին փարած էր աւելի քան կէս դարէ ի վեր, հոս և այլուր: Շրջանաւարտ դասարանէն սանուհի մը, ուղերձով մը իր և իր ընկեր-ընկերուհիներուն շնորհակալական զգացումները յայտնեց հանդէպ Տեսչին և ուսուցչական կազմին: Հրաժեշտի երգէն ետք Տեսուչ Սրբազանը ըրաւ յորդորական-փակ-ման իր խօսքը, թեւադրելով շրջանաւարտները որ լեցուին թարգմանչաց ոգիով, որովհետեւ թարգմանչաց ուղիէն ընթանալով է միայն որ պիտի կրնան պիտանի ու պատուաբեր զաւակները ըլլալ զիրենք ծնող ժողովուրդին: Երկու ժամեր տևող տպաւորիչ այս Հանդէսը վերջ գտաւ Ս. Աթոռոյ Մաղթերգի երգեցողութեամբ:

Շաբաթ, 28 Յունիսի երեկոյեան տեղի ունեցաւ ժառ. Վարժարանի և Ընծա-յարանի Ամովերջի Հանդէսը, նուիրուած երջանկայիշատակ Տ. Եղիշէ Պատրիարք Դաւիթեանի մահուան յիսնամեակին: Ատոր նկարագրականը պիտի տանք Ամսագրիս յաջորդ (Յուլիս - Օգոստոսի) թիւով:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ - ԲԵՄԱԿԱՆՔ

● Եր. 3 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Գլխագիր: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան:

● Կիր. 4 Մայիս. — Տօն երեւանցի Ս. Խաչին: Առաւօտեան ժամերգութեան աւարտին, Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս-ի կողմէ կատարուեցաւ ընթերցումը 351 թուականին, Ս. Խաչի լուսաւոր երկեմին առիթով, Երուսաղէմի Ս. Կիւրեղ Հայրապետին առ կոտտանդ Կայսր յղած Թուղթին թարգմանութեան: Ապա, Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ պատարագեց եւ քարոզեց Հոգշ. Տ. Անուշահան Վրդ. Զղջանեան, ընթացքին ունենալով «Այլ ինձ քաւ լիցի պարծել, բայց միայն ի խաչն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսին (Գաղտ. Զ. 14): Աւագ Խորանին վրայ կը տեսնուէր վառ կանթեղներով դարդարուն Ս. Խաչին նշանը:

● Եր. 10 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Գլխագիր: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայրիկ Արդ. Գալայնեան:

● Կիր. 11 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Յարութին, մեր վերնատան մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մանուէլ Վրդ. Երկաթեան:

● Դշ. 14 Մայիս. — Կէսօրէ ետք, Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեանի գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայրեր ինքնաշարժերով բարձրացան Զիթենեաց լեռ, ուր Համբարձման Սրբավայրին վրայ կառուցուած մեր վրանամատրան մէջ պաշտուեցան երեկոյեան ժամերգութիւնն ու Համբարձման նախատօնակը:

— Գերշ. Սրբազանը նախագահեց նաեւ իւրիկնադէմին նշան վայրին վրայ կատարուած «Եկեցէ՛ք» եւ Հովման արարողութիւններուն, որոնց յաջորդեցին գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութիւններ, տեւելով մինչեւ ժամը 10:

● Եշ. 15 Մայիս. — ՀԱՄԲԱՐԶՈՒՄԷ ՏԵԱՐՆ: Առաւօտեան, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեանի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը ինքնաշարժերով բարձրացաւ Զիթենեաց լեռ ու «Հրաշափառով մուտք գործեց Համբարձման Սրբատեղին, ուր Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեան մատուց օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մեր վրանամատրան մէջ: Գերշ. Լուսարարապետ Սրբազանը նախագահեց Մայր Աթոռոյ Սիւնին Ս. Էջմիածին խորհրդութեան տարեկարծի առթիւ կատարուած «Հայրապետական Մաղթանքի» արարողութեան, որմէ ետք Գերշ. Պատարագիչ Սրբազանը խօսեցաւ հոգեւունջ քարոզ մը Համբարձման մեծ խորհուրդին շուրջ եւ Ս. Պատարագին ետք նախագահեց Սրբավայրին առջիկ կատարուած «Անդաստանին»:

— Գերշ. Սրբազանը նախագահեց նաեւ կէսօրէ ետք, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ կատարուած «Անդաստանին»:

● Եր. 17 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Համբարձման

վերնամատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Համբարձման Արդ. Քէշիշեան:

— Բ. Մաղկազարդի նախատօնակը պաշտուեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ մէջ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

● Կիր. 18 Մայիս. — Երկրորդ մաղկազարդ: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ եւ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Հրեշտակապետ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Բարսեղ Արդ. Գալէմտէրեան:

● Եր. 24 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Առաքելոց վերնամատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ոսկի Արդ. Որդիքեան:

— Հոգեգալստեան հանդիսաւոր նախատօնակը պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ, նախագահութեամբ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեանի:

— Գերշ. Սրբազանը նախագահեց նաեւ իւրիկնադէմին Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած «Եկեցէ՛ք» եւ Հովման կարգերուն:

● Կիր. 25 Մայիս. — ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՄՏ: (Բարեկենդան եղիական պահոց): Օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը՝ Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ մատուց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեան: Կարգացուեցաւ երեք մասերէ բաղկացած Ս. Յովնան Ոսկերեւանի Հոգեգալստեան ներբողը:

— Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. նախագահեց նաեւ կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ կատարուած «Անդաստանին», որմէ ետք գլխաւորեց դէպի Սիւնին վերջին Ընթերցեց վերնատուն դացող թափօրը: Հոն 20 վայրկեան տեւող արարողութիւնէ ետք, մօտակայ Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ դաւթին մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ հանգուցեալ Պատրիարքաց հոգւոյն: Արարողութեան աւարտին խօսք առաւ Գերշ. Սրբազանը, յորդորելով ժառանգաւորները որ իրենց սրտերը յարգարեն, ընելու համար զանոնք մաքուր անօթները Ս. Հոգիին:

● Եր. 31 Մայիս. — Է. օր Հոգեգալստեան: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայրավանքի տանիքի արեւելակողմը գտնուող Սուրբ Հոգւոյ մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Արդ. Մուկաթեան:

● Կիր. 1 Յունիս. — Յիշատակ եղիայի մարգարէին: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Յարութին, վերնատան մեր մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Անուշահան Վրդ. Զղջանեան:

— Ս. Հովսիփիմեանց նախատօնակը պաշտուեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ մէջ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

● Բշ. 2 Յունիս. — Ս. Կոստանացի Հովսիփեանց: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ Ս. Հրեշտակապետ, իսկ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ եկեղեցւոյ աւանդատան՝ Ս. Հովսիփիմի մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան:

● Ուր. 6 Յունիս. — Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

● Շր. 7 Յունիս. — Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի (Եղի ի վիճակէն): Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի աւանդատան՝ Ս. Լուսաւորչի սեղանին վրայ. Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայրիկ Արղ. Գալաշեան:

— Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.: Յետոյ «Տէր ողորմեա» երգուեցաւ ծննդիր:

● Կիր. 8 Յունիս. — Տօն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Ս. Էջմիածնի: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Աւագ Խորանին վրայ. Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Սեան Վրդ. Ղարիպեան: «Հայրապետական Մաղթանք» լիսն Ս. Էջմիածնի, Նախագահութեամբ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

— Կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ պաշտօնաւոր «Անդաստան»-ին Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարեկեան:

● Շր. 14 Յունիս. — Ս. Մեծին Ներսիսի եւ Խաղայ Եպիսկոպոսի: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխաղի: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ոսկի Արղ. Որդիքեան:

● Կիր. 15 Յունիս. — Բարեկեդոն Ս. Լուսաւորչի պահոց: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Վանիկ Արղ. Մանկասարեան:

● Ուր. 20 Յունիս. — Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս.:

● Շր. 21 Յունիս. — Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի (Գիւս Նոխարաց): Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Մակարայ մատրան մէջ, ուր բոլոր աւանդութեան թաղուած է մատուցը Ս. Լուսաւորչի: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զղջանեան:

● Կիր. 22 Յունիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Աստուածածնայ Խորանին վրայ. Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան:

● Դշ. 25 Յունիս. — Թարգմանչաց հանդիսաւոր Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս.:

● Եշ. 26 Յունիս. — Ս. Թարգմանչաց վարդապետաց մեռոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ (Տօն ազգային): Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ Ս. Պատարագը մատուցւոյ Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. Պալեան:

● Շր. 28 Յունիս. — Ս. Տրդատայ քաղաւորին, Աբելէն սիկնոց եւ Խոսրովի խոյն: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխաղի: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մանուէլ Վրդ. Երկաթեան:

— Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան:

● Կիր. 29 Յունիս. — Գիւս Տիոյ Ս. Աստուածածնի: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Գեթսեմանի Ս. Աստուածածնայ Տաճարին մէջ, Տիրամօր Ս. Գերեզմանին վրայ. Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայրիկ Արղ. Գալաշեան: Երթ ուղարձի թափօրները գլխաւորեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան:

Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Ք

● Շր. 17 Մայիս. — Կէսօրէ ետք, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան, ի գլխի Միաբանութեան, բացումը կատարեց Ս. Թարգմանչաց երկրորդ. վարժարանի Տարեկան Պաշարին:

● Բշ. 26 Մայիս. — Հոգեգալստեան տօնին առթիւ, Երեկոյեան, Russian Compoundի մէջ, Ռուսաց Միաբանութեան Մեծաւորին կողմէ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս., Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ., Աւագ Թարգման Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. և Տիրար Գէորգ Հինգիւն:

● Բշ. 2 Յունիս. — Իտալական Հանրապետութեան ազգային տօնին առթիւ, Իտալական Ընդհ. Հիւպատոսին կողմէ, Հիւպատոսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս., Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. և Տիրար Գէորգ Հինգիւն:

● Շր. 14 Յունիս. — Անգլիոյ Ն. Վեհ. Էլիզապէթ Բ. Թագուհւոյ ծննդեան 54րդ տարեդարձին առթիւ, Երեկոյեան, Բրիտանական Ընդհ. Հիւպատոսին կողմէ, Հիւպատոսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը և Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. Պալեան:

— Նոյն ատեն, Ռումանական Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ, Ռումէն Օրթոտոքս եկեղեցւոյ պետ Ամեն. Տ. Եւսեփի Պատրիարքի անուան տօնին առթիւ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցաւ Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ.:

● Դշ. 24 Յունիս. — Եւրոպացւոց Ս. Յովհաննու Մկրտչի ծննդեան տօնի առթիւ, Երեկոյեան, Սէյնր Տօնգ Ակնարուծարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ եղան Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. և Տիրար Գէորգ Հինգիւն:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Կոնգրակ՝ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետեն

98

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

— Ժողովի մը առկիով

Շ.

101

Եկեղեցիներու Համաեխարհային Խորհուրդ —

Ժողով Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան Շ.

105

Ս. Պոստարգը՝ վկայութիւն Աստուծոյ բազաւորութեան

եւ Անոր արեւայութեան փորձառութիւնը

110

Համագումարի Կոչը Եկեղեցիներուն

113

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր պատմական եւ շնորհաբեր այցը

Խուսանիոյ եւ Պուլկարիոյ բեմերուն

114

Կեանքի յիսուն իմաստալից տարիներ

ՓԱՅԼԱԿ ԱՆԹԱՊԵԱՆ

116

ԿՐԾՆԱԿԱՆ

— Տօն Համբարձման

ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻՋԵԱՆ

122

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

— Գրիգոր Շիրայակիւր Պատրիարքի

երկու նորայայտ նամակները

Գ. ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆ

124

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

— Կոյուց Վանք

Ն. ԱՐՔ. ՇՈՎԱԿԱՆ

128

Տարեկան Տեղեկագիր Ս. Թ. Երկ. Վարժարանի

ԿԻՐԵՂ ԵՊՍ. ԳԱԹԻԿԵԱՆ

129

«ՍԻՈՆ», Ի ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— Այլ Եկեղեցիներ ունի՞նք քահանաներու անուանափոխութեան

կամ ապաւստանքի սովորութիւնը

137

ՅԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

— Ժառ. Վարժարանը 7 մէտը կը շահի մրցախաղի մէջ

137

Տեղեկագիր Ս. Արքուոյս Կիւլպէնկեան

Մասնադարանի

ՍԱՀԱԿ ԳԱԼԱՅԵԱՆ

138

Վրաց Պատրիարքի այցը Երուսաղէմ

139

Դպրոցական տարեկներէի հանգիստութիւններ

140

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

— Հեռագիր

141

— Եկեղեցականք - Բեմականք

142

— Պատշոնականք

143